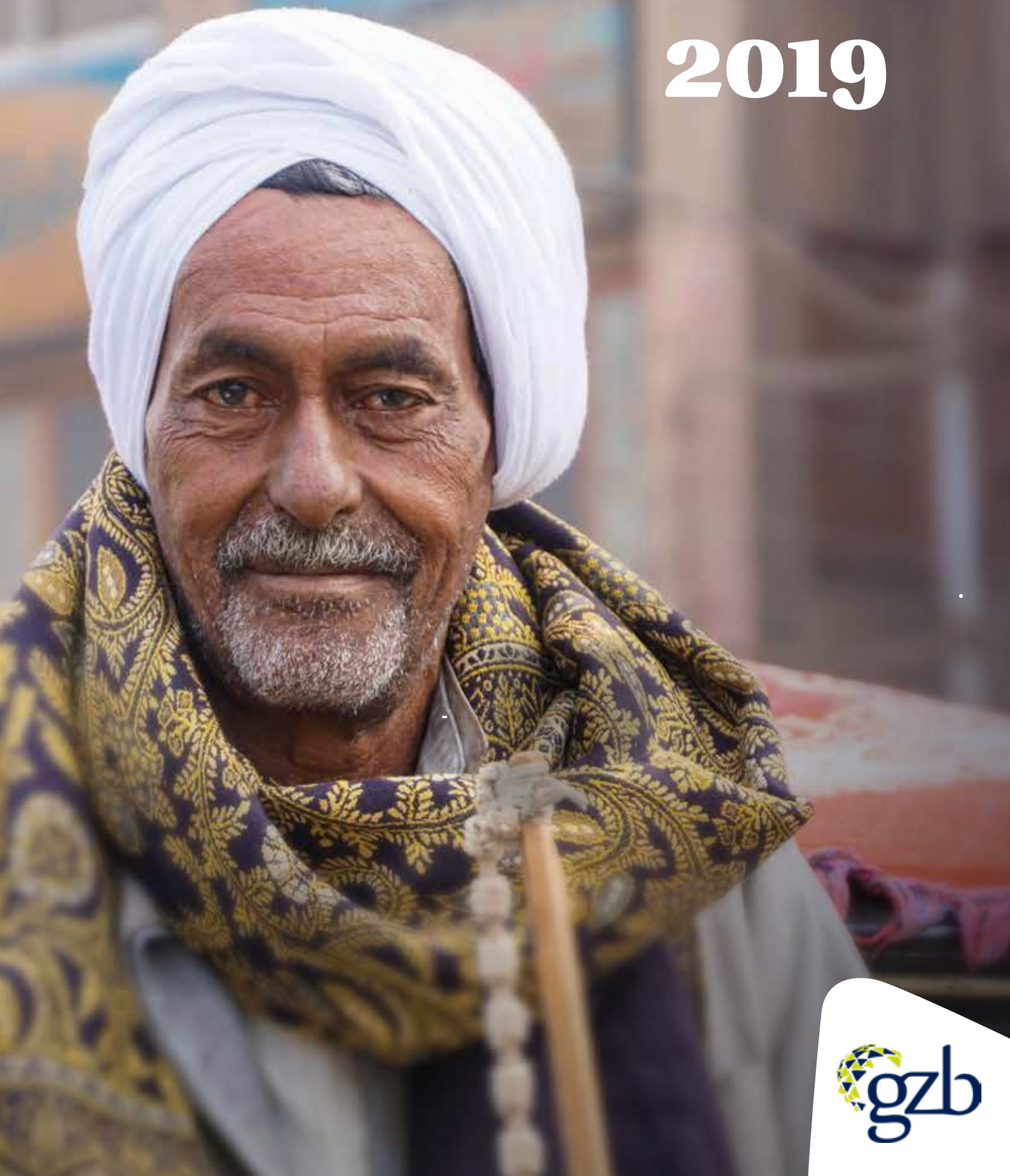

Jaarverslag 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Visie en missie	4
2. Beleid en strategie	5
3. Team Programma's	7
- Regioverslag Azië	8
- Regioverslag oostelijk Afrika	15
- Regioverslag zuidelijk Afrika	22
- Regioverslag Latijns-Amerika	32
- Regioverslag Europa	39
- Regioverslag Centraal-Azië en Midden-Oosten	48
- Algemeen werk	57
4. Communicatie & Fondsenwerving	59
5. Relatiebeheer gemeenten en reizen	62
6. Inzet van mensen	63
- Personele bezetting	67
- Overzicht zendingswerkers	69
7. Besturen en toezicht houden	72
8. Risicobeheersing	76
9. Plannen voor 2020	79
10. Financiën	81
11. Jaarrekening	84
12. Overige gegevens	99
- Gebeurtenissen na balansdatum	99
- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	100

Voorwoord

Een jaarverslag heeft meerdere functies. Je kunt denken aan:

- Verantwoording afleggen aan leden en bestuur.
- Verantwoording afleggen aan de vele gevers en gemeenten.
- Inzicht geven in de wereldwijze inzet voor het Evangelie in Woord en daad.
- Inzicht bieden in de wisselende contexten per regio.
- Doen delen in de verlangens en ambities van de werkers.
- Grond geven voor meeleven en gebed.

Wie zich vanuit deze invalshoeken de tijd en de rust gunt om het verslag te lezen, zal net als ik, onder de indruk raken van wat er in dit verslag staat.

Voor mij waren het deze keer vooral de regioverslagen die mij raakten. Ik hoop dat u ook gaat lezen wat er bijvoorbeeld beweegt en leeft in Zuid-Soedan (Oostelijk Afrika), Mozambique (Zuidelijk Afrika), Cuba (Latijns-Amerika), Frankrijk (Europa), Jemen (Midden-Oosten) en Centraal-Azië. Wat bijdraagt aan het goede leven van mensen en gemeenten. Zowel verrassende bewegingen alsook teleurstellingen, waaronder beëindiging van uitzendingen.

In geloof gaan de medewerkers en uitgezondenen hun weg. Een weg die mogelijk gemaakt wordt door gemeenten en vele gevers. In de omgang met God krijg je vanuit de Bijbel én opdrachten én beloften. Dat geeft basis en vertrouwen aan werkers en gemeenten. En zo wil de GZB haar roeping vervullen. Als we zo, met deze bril dit jaarverslag lezen, dan komt u veel mooie dingen tegen. Ik kan u lezing van dit verslag van harte aanbevelen.

Dankbaar zijn wij voor de grote inzet van velen.

Dankbaar zijn wij voor de middelen die ons beschikbaar zijn gesteld.

Dankbaar zijn wij voor de voortgang van het werk.

Nico de Waal,

voorzitter bestuur GZB

PS: Dit voorwoord is geschreven voor de Corona-crisis. Elders (pag. 78) in het jaarverslag vindt u informatie over deze crisis. Het voorwoord is niet door mij herzien. Als wij terugkijken met de kennis van nu wordt de dankbaarheid groter en het gebed om zegen en bewaring verdiept.

1. Visie en missie

De GZB is een zendingsorganisatie in de Protestantse Kerk. Al meer dan 100 jaar delen wij het Evangelie, samen met gemeenten over de hele wereld.

Visie: Het Evangelie voor iedereen

Door het delen van het Evangelie willen we dat mensen over de hele wereld God leren kennen, een plek vinden in een gemeente en groeien in geloof.

Missie: Open gemeenten

Samen met kerken wereldwijd werkt de GZB aan het stichten en opbouwen van gemeenten. Gemeenten waar geloof zich verdiept, waar iedereen welkom is en er onvoorwaardelijk wordt omgezien naar mensen die extra zorg en aandacht nodig hebben. Een plek van waaruit mensen hun geloof en leven delen!

Het Evangelie voor iedereen

We geloven dat het Evangelie levens vernieuwt en dat mensen elkaar leren liefhebben als ze God kennen. Daarom willen we het Evangelie wereldwijd delen. Dit doen we samen met gemeenten in binnen- en buitenland.

Woorden en daden

We delen het Evangelie in woorden en door daden. Voor ons hoort dit bij elkaar: geloven kan niet zonder omzien naar de ander, en naar de ander omzien vertelt iets van Gods liefde. Wij willen oog hebben voor de mens als geheel, voor zowel zijn geestelijke als materiële nood.

Open gemeenschappen

We geloven dat de lokale geloofsgemeenschap door God wordt gebruikt om mensen met het Evangelie te bereiken. Daarom moet er voor elk mens op deze aarde een geloofsgemeenschap zijn waar de liefde voor God zichtbaar is en mensen hun leven delen met anderen.

Mensen die extra zorg en aandacht nodig hebben

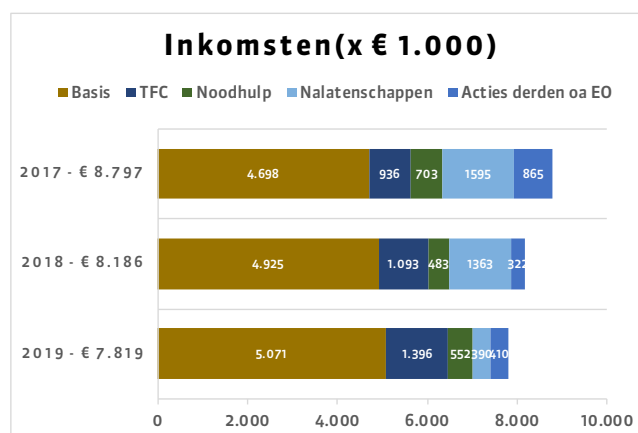
We geloven dat juist de kerk een roeping heeft om zich te ontfemen over mensen die extra zorg en aandacht nodig hebben. In elke samenleving zijn er groepen die bewust of

onbewust worden buitengesloten of zichzelf laten buitensluiten. De kerk moet een plek zijn waar mensen ervaren dat Gods genade geldt voor iedereen.

Zending verbindt

Kortom: we geloven dat zending verbindt! In de eerste plaats aan God, maar ook aan elkaar. In het bijzonder willen we de onderlinge verbondenheid tussen gemeenten in Nederland en gemeenten in het buitenland versterken. We hebben elkaar nodig om samen te ontdekken wat het betekent om God en mensen te dienen.

	2019	2018
Som van de baten (x € 1.000)	7.648	8.185
Landen	38	40
Projecten	203	212
Zendingswerkers	55	43
Ondersteunende gemeenten	479	484
Betalende leden/donateurs	27.326	27.618
Gemiddelde gift betalende leden/donateurs	90	80
FTE's kantoor	22,8	20,8

2. Beleid en strategie

Ook in 2019 is er gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen uit het meerjarenbeleidsplan 2017-2021 'Veelkleurige Kerk'. Voor dit jaar lag de nadruk op het versterken van de programma's van de GZB, waarbij de focus op lokale gemeenten meer zichtbaar zou gaan worden. Verder is er in de opleiding van nieuwe werkers ingezet op gemeentegericht werken in de verschillende programma's.

1. Gemeenten die zich met de GZB verbonden weten, zijn direct of indirect betrokken bij programma's van de GZB en de GZB ondersteunt hen in hun missionaire roeping.

- 2019 was een jaar waarin hard gewerkt is aan de realisatie van de doelstellingen van de GZB. Er is een grote groep van dertien nieuwe zendingswerkers opgeleid en uitgezonden. De werkplekken zijn in nauwe samenwerking met de partnerkerken ontwikkeld en dragen bij aan de versterking van de lokale gemeenten op veel plaatsen in de wereld. Een groeiend aantal gemeenten in Nederland is hierdoor daadwerkelijk bij het werk van de GZB betrokken.
- De programma's van de GZB geven gemeenten in Nederland de mogelijkheid om inhoudelijk bij het werk van de GZB betrokken te zijn. Voor verschillende programma's publiceren we informatiebrieven voor gemeenten, houden we gespreksavonden en stimuleren we op diverse manieren de betrokkenheid van gemeenten. Zo organiseert de GZB bijvoorbeeld specifieke Experientiereizen waarin lokale gemeenten en programma's worden bezocht.

2. De GZB is in staat om daadwerkelijk bij te dragen aan de realisatie van open en inclusieve gemeenten.

- In 2019 is door de regiocoördinatoren van de GZB nagedacht over de manier waarop de GZB keuzes maakt rond de start van nieuwe initiatieven. Juist als we de lokale gemeenten willen ondersteunen in hun roeping, is het moeilijk om het eigen beleid uit te voeren. Vanwege de behoefte om zelf de focus te houden op het werken met gemeenten, is de Helpdesk van de GZB ingezet als middel. Projecten en uitzendingen die niet goed passen binnen het beleid van de GZB kunnen beperkt en kortdurend steun ontvangen vanuit deze Helpdesk. In 2019 was de omvang van de via de Helpdesk verleende steun ongeveer € 193.000 en zijn vijftien gemeenten in Nederland ondersteund.
- Er is meer focus op de hoofddoelstelling van de

GZB ontstaan, namelijk het versterken van lokale gemeenten in hun missionaire en diaconale roeping. De ontwikkeling van expertise op dit punt blijft een punt van aandacht, nieuwe werkers moeten beter toegerust worden voor deze rol. Er is een verkennend onderzoek gestart naar inclusie in de praktijk van een aantal partners om wederzijds leren te bevorderen. In samenwerking met Woord en Daad is een traject gestart waarbij nagedacht wordt over inclusie van de allerarmsten in programma's van NGO's en kerken. Samen met Kerk in Actie is een klein onderzoek gestart naar de wijze waarop kerken actief kunnen worden in het ondersteunen van de meest gemarginaliseerde groepen in Zuidelijk Afrika (illegale arbeidsmigranten). Mogelijk kan er een gezamenlijk programma met Kerk in Actie ontwikkeld worden om lokale kerken te helpen uit te reiken naar deze zeer kwetsbare groep.

- Er wordt gezocht naar mogelijkheden om met andere organisaties werkplekken te creëren voor mensen met een beperking en hen bij onze werkzaamheden te betrekken.

3. In alle programma's van de GZB worden mensen op diverse manieren ingezet en effectief begeleid.

- Het opleidingsprogramma is verder ontwikkeld. Er is met de nieuwe uitgezonden medewerkers een start gemaakt met de ontwikkeling van de permanente educatie. In de eerste fase van de uitzending worden een aantal thema's behandeld die van belang zijn voor het maken van een goede start in een nieuwe context. Ook aan nieuwe kantoormedewerkers worden opleidingsmodules aangeboden die hen helpen om meer zicht te krijgen op het werk van de GZB.
- Coaching en begeleiding van uitgezonden medewerkers is van groot belang voor de GZB. Ook in 2019 is hier veel in geïnvesteerd door het houden van retraites, de benoeming van een nieuwe coach en het organiseren van intervisie.

4. Tenslotte wordt ingezet op de ontwikkeling van een effectieve organisatie die ook samenwerking zoekt met anderen.

- Het werkveld van de GZB is voortdurend in beweging. Regiocoördinatoren houden contact met een groot aantal partnerkerken en partnerorganisaties in de diverse regio's waar de GZB actief is. Als GZB zijn we verbonden met een aantal regionale samenwerkingsverbanden, zoals ACO in het Midden-Oosten, de Nederlandse Zendingsraad en Vereniging Prisma in Nederland. Binnen de Protestantse Kerk is er samenwerking met de HGJB en de IZB, en ook met Kerk in Actie. Regelmatig wordt deze samenwerking geëvalueerd.
- Samen met de IZB is er een start gemaakt met de ontwikkeling en verkenning van missionaire programma's samen met lokale gemeenten in Frankrijk,

Albanië en Tsjechië. Gesprekken worden gevoerd met Kerk in Actie over de afstemming en samenwerking in het Midden-Oosten, maar ook rond de ontwikkeling van een programma gericht op illegale migranten in Zuidelijk Afrika.

- Besloten is om te komen tot een herziening van het bestuursmodel van de GZB. In 2020 zal aan de Algemene Vergadering het voorstel worden voorgelegd om te komen tot een Raad van Toezicht model.

3. Team Programma's

We willen als GZB samen met partners in de verschillende landen goed kijken wat er voor de lokale kerken en groepen christenen nodig is. De vraag is dan steeds: Wat kunnen we samen doen om de lokale geloofsgemeenschap te laten groeien in de relatie met Jezus Christus en te laten groeien in missionair en diaconaal werk? Partners kijken wat zij zelf kunnen bijdragen. Wij kijken wat we kunnen doen met onze middelen, het uitzenden van werkers en andere mogelijkheden die Nederlandse gemeenten hebben om bij te dragen. Daarnaast wordt er steeds vaker gekeken of er ook landen in het netwerk van de GZB zijn die al eerder expertise op een bepaald gebied hebben. Die expertise kan het ene land dan delen met het andere. Al die bijdragen aan dat verlangen leggen we vast in een programma.

Programma's

In 2019 is het aantal vastgestelde programma's van acht naar veertien gegroeid. Daarmee komen we als GZB ook in een volgende fase: hoe besturen we die programma's op zo'n manier dat er bij de partners en onszelf creativiteit en energie ontstaat?

Het vastleggen van het werk in programma's zorgde in 2019 duidelijk voor een heldere focus in ons werk, maar laat ook zien waar projecten of werk minder passen bij de ambitie die we met de partner voor ogen hebben. Dat zorgde ervoor dat we soms ook resolute keuzes moesten maken of moesten schakelen. Door verschillende oorzaken lukte het niet altijd om samen met een partner tot heldere kaders te komen. Soms moesten we elkaar ruimte geven en in één geval zijn zelfs onze werkers uit de regio weggegaan.

Strategie

Er is intern hard gewerkt aan professionaliteit en het helder krijgen van kaders. De regiocoördinatoren keken bij elkaar in de keuken en hebben gezamenlijk een strategie ontwikkeld op basis van de visie en missie van de GZB. Deze strategie geeft criteria voor het ontwikkelen van een programma en samenwerking met partners. Dat helpt dus bij het maken van keuzes in welke landen we wel of niet een toegevoegde waarde hebben als organisatie. Samen met de IZB is geïnvesteerd in landen om te kijken in hoeverre een concept als IZB-Focus een plek kan krijgen voor gemeenten in buitenland. Er is verkenning geweest in Tsjechië en in Frankrijk zal het concept gebruikt worden voor de ontwikkeling van gemeenten.

Retraites

In vier regio's zijn met de daar werkende zendingswerkers retraites gehouden. Een keer in de twee jaar bij elkaar komen om van elkaar te leren, lief en leed te delen en geestelijk bemoedigd te worden is zeer waardevol. Nieuwe werkers delen hun frisse enthousiasme, mensen die al langer in het werk zitten delen hun ervaring.

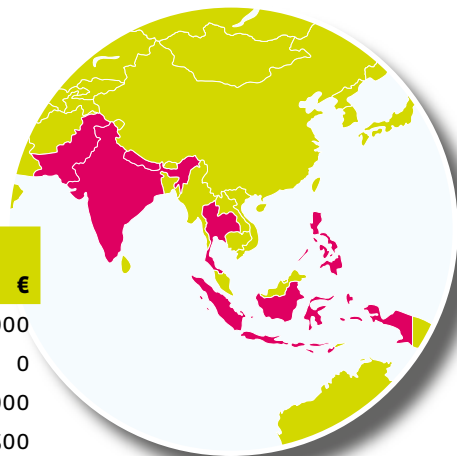
Noodhulp

Naast de lopende programma's zijn er voor een aantal landen noodhulpacties geweest. Bij de acties die in 2018 al zijn gestart voor Nepal (aardbeving), Indonesië (tsunami) en Jemen (voedselhulp) is er een actie geweest voor Syrië, Albanië (aardbeving) en voor Mozambique/Malawi. In de laatste landen hield de orkaan Idai huis en ontwrichtte de samenleving. Via onze partnerkerken kon gewerkt worden aan de eerste wederopbouw.

regioverslag **Azië**

2019 in cijfers

Land	Realisatie		Begroting	
	ZW	€	ZW	€
Indonesië	1,9	76.025	1,9	80.000
Noodhulp Sulawesi		75.200		0
Noord-India		17.500		15.000
Nepal		113.371		102.500
Noodhulp Nepal		29.500		0
Filipijnen Noord-Samar	1	15.000	1	15.000
Pakistan		10.000		10.000
Thailand	2,8	24.000	2,8	24.000
Zuidoost-Azië	2	0	2	10.000
	7,7	360.596	7,7	256.500

Missionair en medisch werk in arme dorpen

Doel

Samen met onze partner Christian Reformed Fellowship of India (CRFI) willen we het Evangelie delen en gemeenten stichten en opbouwen in het hindoeïstische en arme Noord-India.

Gerealiseerd in 2019

Evangelisten bezochten tientallen onbereikte dorpen om het Evangelie te delen en om bijbelkringen en gebedsgroepen te starten. In veel dorpen hoorden mensen voor de allereerste keer van Jezus Christus! Ondanks vaak grote weerstand vanuit de gemeenschap, komen er mensen tot geloof. Om het Evangelie kracht bij te zetten en ook oog te hebben voor de grote medische en sociale noden, bezochten CRFI-teams van medici en sociaal werkers afgelegen dorpen. In deze dorpen is er weinig aandacht voor en kennis van algemene gezondheid en hygiëne. Het is een vreugde om te zien dat mensen genezen van al-

lerlei - soms eenvoudige - kwalen en dat ze horen van de echte Heelmeester. Dankzij gezondheidsvoorlichting kunnen mensen nu beter voor zichzelf en hun kinderen zorgen. Er is betere hygiëne en symptomen van ziekten worden herkend. En overal waar de teams komen, ontmoeten ze mensen die geïnteresseerd zijn om meer te horen over God.

Impact

Hoogtepunt

Eén van de evangelisten is J.*, hij bezoekt onbereikte dorpen en dorpen waar al kleine huisgemeenten zijn ontstaan. Niet zonder gevaar, want zijn werk wordt nauwlettend in de gaten gehouden door fanatieke hindoeïstische groepen. Waar J. komt, komen zij ook en oefenen ze druk uit op de mensen om hindoe te blijven. Vorig jaar mocht J. in één dorp vijf jonge christenen dopen. Die doop is een paar keer tegengehouden door hindoes, maar kon na een aantal maanden dan toch eindelijk gebeu-

ren. Dank aan God, Hij beschermt en Zijn werk is niet te stoppen!

Leerpunt

We zouden graag meer willen doen met en voor de kleine (huis)gemeenten en hun voorgangers die meestal weinig Bijbelkennis hebben. In 2019 zijn we een onderzoek gestart om te onderzoeken hoe de voorgangers in India werken en wat ze nodig hebben. We kijken uit naar de resultaten en welke mogelijkheden dit biedt voor de toekomst.

* In verband met veiligheid is het niet mogelijk om namen van personen en landen voluit te noemen.

Schitterende kerk in de 'Gordel van de Smaragd'

INDONESIË

Doel

In Indonesië willen we samen bouwen aan een open en inclusieve kerk. Leden worden opgebouwd in hun geloof en door actief diaconaat worden gemarginaliseerde groepen bereikt met het Evangelie.

Gerealiseerd in 2019

- De GZB werkt samen met de kerk in Luwu aan het versterken en toerusten van de lokale gemeenten in hun missionaire en diaconale rol. Ds. Laurens Jan Vogelaar is samen met zijn familie als toerustingspredikant uitgezonden om samen met de kerk in Luwu een trainingsprogramma te ontwikkelen en uit te voeren. De eerste stappen voor het meerjarig programma zijn gezet. Er is het afgelopen jaar intensief geïnvesteerd in voorlichting, voorbereiding en het creëren van draagkracht bij de lokale gemeenten. In 2020 kan gestart worden met het programma.
- Björn en Marlies van Veelen hebben de taalstudie in Yogyakarta afgerond en wonen sinds eind 2019 in Salatiga ter ondersteuning van de kerk in Midden-Java op het gebied van jeugdwerk en zorg. De kerk grijpt haar kansen om relevant te zijn voor de samenleving en wil door middel van medische zorg in afgelegen gebieden omzien naar de meest kwetsbaren. Er werden diverse trainingen gegeven op het gebied van basisgezondheidszorg. Via medische posten en de mobiele kliniek ontvangen duizenden mensen eerstelijns hulp.
- Het programma in Sulawesi, waarbij hulp wordt geboden

aan vaak verwaarloosde gehandicapten kinderen kon opnieuw worden ondersteund.

- Na de verwoestende tsunami en aardbeving eind 2018, is de opbouw van Sulawesi nog in volle gang. Samen met de lokale kerk werkt de GZB aan de herbouw van woningen en kerken.

Impact

Hoogtepunt

Veel voorgangers en gemeenteleden van de kerk in Luwu zijn enthousiast over het trainingsprogramma.

Ze willen graag een bijdrage leveren aan de opbouw van hun gemeenten en verlangen ernaar ook zelf te worden opgeleid.

Leerpunt

Het is nog niet zo eenvoudig voor de verschillende lokale gemeenten om meer met elkaar samen te werken en over en weer van elkaar te leren. Geduld, goede relaties en onderling vertrouwen zijn nodig om samen vooruit te komen.

Theologische toerusting en onderwijs

PAKISTAN

Doel

Christenen in Pakistan vormen een kleine, kwetsbare minderheid. Het is ons verlangen om hen te bemoedigen en te steunen in hun missionaire groei.

Daarnaast is onze steun erop gericht om in dit overwegend islamitische land het Evangelie te delen door middel van kleine onderwijsprojecten.

Gerealiseerd in 2019

- In 2019 zijn er contacten ontstaan met verschillende theologische opleidingen. Uit deze contacten is duidelijk geworden dat er behoefte is aan ondersteuning op het gebied van theologisch onderwijs. Een korte termijnnuitzending voor het komende jaar is voorbereid.
- Er is steun verleend aan de ontwikkeling van een 10-delige cursus speciaal voor tieners. Hierin komen thema's aan de orde zoals God, de Bijbel, identiteit, familie, kerk, ethiek, milieu en christelijke geloof. Doel is deze nieuwe generatie christenen toe te rusten om zout en licht te zijn in een samenleving die

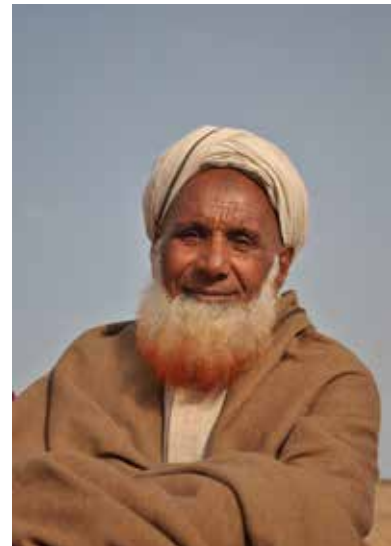
overwegend islamitisch is.

- De trainingen basisexegese en bijbelstudievaardigheden zijn in het afgelopen jaar goed bezocht. De trainingen raken steeds meer bekend binnen kerken waardoor de aanvraag stijgt.
- Ook in het afgelopen jaar konden kinderen uit de christelijke gemeenschap buiten Islamabad naar het schooltje dat daar in 2018 is gestart.

Impact

Hoogtepunt

De cursus basisexegese helpt lokale predikanten bij het voorbereiden van hun preek. Ondanks dat ze een opleiding theologie hebben gedaan, geeft de cursus hen waardevolle praktische handvatten om met de Bijbeltekst aan de slag te gaan. Zo zegt een deelnemer: "Ik dacht dat ik niets meer kon leren, want ik had al een Master gedaan, maar ik heb geen praktijkervaring. Het was goed om al deze stappen van exegese te oefenen en om zelf na te denken voordat ik een commentaar gebruik."

Leerpunt

De christelijke gemeenten in Pakistan hebben behoefte aan theologische toerusting en training. Binnen de mogelijkheden die er zijn, kan de GZB door middel van korte termijnnuitzendingen een bijdrage leveren.

God vinden tussen duizenden tempels

NEPAL

Doel

We werken in Nepal samen met zes partners aan gemeentestichting, geloofsverdieping en discipelschap. We stimuleren jonge gemeenten en christenen zich bewust te zijn van Gods opdracht om oog te hebben voor mensen om hen heen, vooral voor hen die overal buiten staan, zoals gehandicapten, alleenstaande vrouwen en jongeren. We geloven dat de kerk groot verschil kan maken in dit hindoeïstische land waar het kastensysteem nog springlevend is.

Gerealiseerd in 2019

- De training en workshop over inclusie die één van de partners in 2019 met kerken in Gorkha en Dhading organiseerde, heeft wat losgemaakt. Het opende ogen van christenen voor wat de Bijbel leert over onder andere gehandicapten en ze ontdekten wie er in hun gemeenschap buitenstaan. Gemeenten raakten gemotiveerd om diaconale activiteiten te starten, en we hoorden van hen terug dat ze hierdoor ook andere 'blinde vlekken' bij zichzelf ontdekten. Waar nodig ondersteunen we zo'n diaconale activiteit. In de ene gemeente is een groep met een cursus gebarentaal gestart. Een andere gemeente heeft gezamenlijk gespaard om een huis van een gehandicapt gemeentelid aan te passen. En nog een andere gemeente is een werkgelegenheidsproject gestart waar vrouwen dameschoenen en -tassen maken en verkopen.

- We hebben in 2019 ook weer bijgedragen aan TEE-cursussen* voor gemeenteleden. Er startten bijna 1.400 nieuwe cursisten. In totaal waren er ruim 600 TEE-groepen actief in Nepal; groepen voor nieuwe gelovigen en groepen die een verdiepings-training volgen.
- Eén van de partners is dit najaar gestart met een nieuwe cursus over 'christelijk gezinsleven'. Dit is vrij nieuw voor Nepalese kerken en gezinnen en het stipt ook gevoelige onderwerpen en culturele gewoonten aan.
- Aan de bijbelschool in Kathmandu studeerden dit jaar in totaal 70 studenten, een aantal van hen hielpen we met een studiebeurs.
- Vanwege strengere overheidsregels is openlijk evangeliseren en christelijk werk moeilijker geworden. Hier moesten christenen in Nepal en ook onze partners rekening mee houden en creatief mee omgaan. Eén van de partners, die zondagschoolwerk doet, moest halverwege 2019 sluiten vanwege de tegenstand. We zochten met een andere partner naar mogelijkheden om dit belangrijke werk in 2020 op een andere manier toch door te laten gaan.
- We hebben aandacht gevraagd voor vrijheid van meningsuiting en geloof in Nepal via de kanalen die de GZB in Nederland en Europa heeft.
- Het wederopbouwwerk in Nepal na de aardbevingen van 2015 is in 2019 afgerond.

Impact

Hoogtepunt

In 2019 is de samenwerking tussen de partners van de GZB in Nepal onderling gegroeid. Ze zoeken elkaar vaker op en bundelen hun krachten richting de kerken waar ze mee werken. Dat heeft impact op lokale gemeenten.

Leerpunt

Er is een aantal Nederlandse gemeenten die trouw meeleven met het werk in Nepal. We zouden meer gemeenten aan Nepal willen binden en een korte termijn uitzending helpt hierbij. We hopen dat we in 2020 vacatures kunnen invullen. De GZB is één van de zeven samenwerkende organisaties in het programma in Nepal. We leren dat wij onze rol ook moeten invullen en dat we meer kunnen inbrengen dan alleen fondsen.

* Theological Education by Extension

Zendingsexpeditie

Doel

De christelijke kerk in Thailand is maar klein. Ongeveer 1% van de bevolking is christen, het merendeel is boeddhist. In veel provincies, zoals in Isaan in het noordoosten, is er nauwelijks een gemeente te vinden waar mensen naartoe kunnen. Uniek ten opzichte van omringende landen is dat er vrijheid is om het Evangelie te delen, dat biedt kansen. Ons verlangen is om in Isaan samen met Overseas Missionary Fellowship (OMF), zendingswerkers, korte termijners en lokale christenen het Evangelie te delen en nieuwe gemeenschappen te vormen en op te bouwen.

Gerealiseerd in 2019

- Sijmen en Annelies den Hartog werken als gemeentestichters in Isaan. In januari 2019 zijn Thomas en Cobi Roest naar Thailand uitgezonden en gestart met taal- en cultuurstudie. Zij zullen onder studenten in Mhasarakham gaan werken, een studentenstad in Isaan. Reinout en Arenda van Heiningen werkten in Bangkok en zijn midden 2019 definitief teruggekeerd naar Nederland. Elianne Schonewille, Pauline Pors, Berdine Lekkerkerk en de familie Otterspeer zijn als korte termijners naar Thailand uitgezonden om les te geven aan kinderen van zendingswerkers of om zich in te zetten voor studentenwerk.
- De lokale teams in Isaan starten en ondersteunden kleine (huis)gemeenten waar de Thai de Heere Jezus aanbidden,

vrienden en familie uitnodigen en hun geloof delen in de hoop dat het Evangelie landt en vrucht draagt. Gemeenteleden en leiders kregen trainingen op het gebied van evangelisatie, kerkplanting, leiderschap en er is christelijke literatuur beschikbaar gesteld. Er was een aantal kleinschalige diaconale initiatieven van jonge gemeenten die we van harte ondersteunden.

- Er werden stapjes gezet in de verdere ontwikkeling van een overkoepelende kerkstructuur.

Impact

Hoogtepunt

De kracht van het kleine is duidelijk zichtbaar in dit werk. Een christen die getuigt, een mens die gaat geloven, nieuwe mensen die worden bereikt, een gemeenschap die wordt gevormd. Pho Suksa uit Isaan is zo'n nieuw gelovige. Hij heeft recent het

Evangelie gehoord en is tot geloof gekomen. Hij doet nu zelf ook actief mee aan evangelisatieactiviteiten en deelt zijn geloof ook met zijn familie.

Leerpunt

Er zijn veel Nederlandse gemeenten en gemeenteleden warm betrokken op het werk en de werkers in Thailand. Dat is bemoedigend en we zijn dankbaar voor alle inkomsten uit die gemeenten. Om die band met zoveel gemeenten te onderhouden en te laten groeien, vraagt wel continue aandacht van het programma-team Thailand.

Meer oog voor mensen met een handicap

verhaal
uit
Nepal

In het programma in Nepal werken verschillende organisaties samen met elk hun eigen inbreng. De inbreng varieert van theologisch onderwijs en toerusting tot jeugdwerk en diaconale zorg. Het doel waar deze zes organisaties aan bijdragen is als volgt geformuleerd: *groei van het aantal missionaire gemeenten die omzien naar mensen in de marge, in het bijzonder mensen met een handicap.*

Een mooi voorbeeld waar de samenwerking toe leidt, wordt zichtbaar in het leven en werk van Dibraj Rai. Dibraj (22 jaar) is geboren in een afgelegen dorpje in het Himalaya gebergte. Dibraj, die al heel jong zijn moeder verloor, was in zijn jeugd veel bij de buurvrouw die hem over Jezus vertelde. Door de verhalen van de buurvrouw groeide bij hem het verlangen om theologie te gaan studeren. Dibraj studeerde aan het Reformed and Presbyterian Seminary (RPS) - één van de zes samenwerkende organisaties - waar hij in 2019 zijn studie afrondde. In de opleiding van RPS wordt specifiek aandacht gegeven aan de rol van de christelijke gemeente voor mensen met een handicap. In het hindoeïstische

Nepal vraagt dit thema extra aandacht. Mensen met een handicap behoren tot de meest gemarginaliseerde groepen in de samenleving. Een handicap is namelijk je eigen schuld! Had je maar beter moeten leven in je vorige leven. De lessen aan het RPS over zorg en aandacht voor mensen worden gegeven door International Nepal Fellowship (INF), ook een organisatie die betrokken is bij het programma en die veel ervaring heeft met diaconale zorg. Bij Dibraj is door deze lessen het verlangen ontstaan om zich als voorganger te gaan richten op mensen met een beperking.

Nu is hij voorganger van een kleine gemeente in Dhobigat, in één van de buitenwijken van Kathmandu. Deze gemeente bestaat voornamelijk uit mensen met een visuele beperking. Hier verkondigt Dibraj het Evangelie aan voornamelijk blinde mensen en leven zij in een liefdevolle gemeenschap.

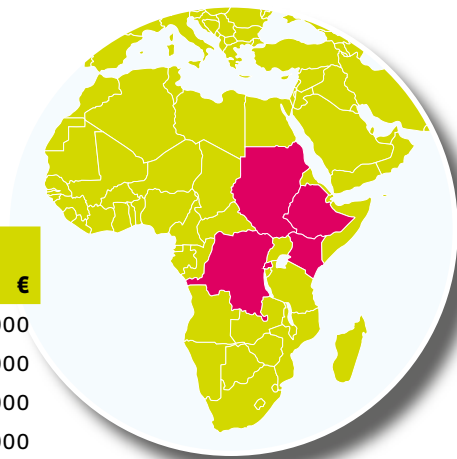
Door de inzet van RPS en INF én met steun van de GZB kan de gemeente in Dhobigat missionair en diaconaal groeien en met nog meer mensen het Evangelie delen.

regioverslag **oostelijk Afrika**

2019 in cijfers

Land	Realisatie		Begroting	
	ZW	€	ZW	€
Congo	2	119.006	2	48.000
Ethiopië	1	50.000	1	50.000
Rwanda	2	101.200	2	101.000
Somalië		0		10.000
Zuid-Soedan	1,1	52.800	1,2	38.400
	6,1	323.006	6,2	247.400

Goede medische zorg

Doel

We willen Gods liefde laten zien in een land geteisterd door armoede en geweld. Dat doen we onder andere door middel van medische hulpverlening via de zendingsziekenhuizen van onze partnerkerk. Daarnaast wordt er een programma ontwikkeld om lokale gemeenten te versterken in geloofsopbouw, jeugdwerk en het uitreiken naar kwetsbare groepen zoals de Pyg-meeën. We willen hen bereiken met het Evangelie en goede medische zorg bieden.

Gerealiseerd in 2019

- De familie Folmer heeft zich ingezet voor deze doelstelling in het ziekenhuis in Itendey, een ziekenhuis van de Communauté Emmanuel. Naast directe medische zorg hebben ze onder andere bijgedragen aan de renovatie van het ziekenhuis, de zorg voor ondervoede kinderen en het verbeteren van het func-

tioneren van het ziekenhuis op managementniveau.

- De familie Godeschalk is in 2019 begonnen met hun werk in het zendingsziekenhuis in Lolwa. Naast het bieden van goede zorg, zetten zij zich ook in voor de versterking van de capaciteit van het ziekenhuis.

Impact

Hoogtepunt

De laatste jaren is er veel verbeterd in het ziekenhuis in Itendey, voor een groot deel met steun van EO-Metterdaad en de GZB. Er zijn nieuwe gebouwen neergezet, er is medische apparatuur aangeschaft, de staf is getraind. In 2019 vond de officiële opening plaats van het vernieuwde ziekenhuis. Het ziekenhuis speelt een belangrijke rol in de omgeving. Naast het verbeteren van de faciliteiten, zorgt de inzet van medische kennis van de familie Folmer voor versterking van het aanzien van het ziekenhuis en

groeit het aantal patiënten. Dit helpt het ziekenhuis om financieel zelfstandiger te worden. Daarnaast draagt het bij aan een goede naam van de kerk die eigenaar is van het ziekenhuis.

Leerpunt

Voor de zendingswerkers blijft het steeds een uitdaging om de verantwoordelijkheid van lokale collega's te stimuleren. Het proces van renovatie heeft geleerd dat het langer duurt en meer kosten met zich meebrengt dan verwacht.

Onbereikte groepen bereiken met het Evangelie

ETHIOPIË

Doel

We willen in woorden en daden het Evangelie delen met onbereikte groepen in West-Ethiopië. Dat doen we door middel van medische zorg en het opleiden van evangelisten met het doel nieuwe kerken te planten.

Gerealiseerd in 2019

- Er is een bijbelschool opgezet om evangelisten te trainen. De GZB heeft bijdragen aan studieboeken, meubilair en de lopende kosten van de school. Zestien studenten van de Ethiopische Kale Hewett Church zijn begonnen aan een 2-jarige training.
- De kliniek van de Kale Hewett Church in Assosa was in staat regelmatige check-ups te doen,

preventieprogramma's aan te bieden en moeder-en-kindzorg te verlenen. Het verzorgingsgebied bestaat uit een bevolking van ruim 10.000 mensen. Een groot deel van de patiënten van de kliniek komt uit het vlakbij gelegen kamp waar ca. 40.000 vluchtelingen verblijven uit landen als Congo en (Zuid-)Soedan.

Impact

Hoogtepunt

De start van de evangelistenopleiding is een heel bijzonder moment voor de lokale gemeente in Assosa. Het is al jaren hun wens om een eigen bijbelschool te beginnen, en nu is het zover. Ze zorgen zelf voor klaslokalen, slaapzalen en andere ruimten voor de studenten.

Leerpunt

In vier jaar tijd willen we onze financiële steun aan de kliniek afbouwen, zodat de kerk zelf meer eigenaar wordt. We hebben dr. Nico Oudshoorn een expertmissie laten uitvoeren om de mogelijkheden in kaart te brengen. Zorgvuldige communicatie is hierbij van groot belang. Het vraagt om goede samenwerking en heldere afspraken.

Nieuwe vormen van samenwerking

KENIA

Doel

Eind 2018 tekenden we een overeenkomst voor vier jaar met de Reformed Church of East Africa (RCEA) waarin we uitspreken dat we van harte partners blijven, maar dat het doel van onze samenwerking vooral is om van elkaar te leren, voor elkaar te bidden en geestelijk verbondenheid te blijven.

Gerealiseerd in 2019

- Zendingswerkers Hilda en Dick Malaba keerden in april 2019 terug naar Nederland en daarmee waren zij de laatsten van een lange rij GZB-werkers die in Kenia werkzaam zijn geweest. De Malaba's hebben hun werk met zelfhulpgroepen overgedragen aan een Keniaanse projectleider.

- In februari 2019 werden de nieuwe klaslokalen van de Kawangware kerk in Nairobi feestelijk geopend. De Hervormde Zondagsscholenbond heeft dit project grotendeels gefinancierd. Twee bestuursleden waren aanwezig bij de opening.
- In april werd de retraite voor GZB-zendingswerkers in de regio oostelijk Afrika in Kenia gehouden. Een aantal kerkleiders van de RCEA waren uitgenodigd om tijdens de retraite een bijbelstudie te verzorgen.
- Dit jaar brachten zendingswerkers Marleen en Martin 't Hart twee keer een bezoek aan Eldoret waar het hoofdkantoor van de RCEA is gevestigd. Marleen en Martin deelden hun kennis

en ervaring van onderwijs in Nederland en Rwanda met het onderwijsdepartement van de kerk. Ook deelden zij hun expertise op een RCEA-conferentie voor 'school chaplains'. Deze bezoeken werden door beide partijen als verrijkend ervaren.

Vooruitblik

In 2020 gaan we door op deze weg. Als GZB willen we expertise delen met de RCEA als het gaat om kerkelijk jeugdwerk, theologisch onderwijs en op andere terreinen. We blijven ook voor elkaar bidden en zoeken nieuwe vormen om onze partnerschap zonder projectsteun en zonder langetermijn zendingswerkers gestalte te geven.

Samen sterk voor een nieuwe generatie

RWANDA

Doel

Precies 25 jaar na de dramatische genocide in Rwanda is er veel veranderd. Om als kerk het Evangelie te kunnen doorgeven en voorleven aan de vele jongeren in het land, richt dit programma zich op de versterking van kerkleiders en jeugdwerk in plaatselijke gemeenten van de Anglicaanse Kerk. Daarbij is er in het bijzonder oog voor de meest kwetsbare gezinnen en jongeren.

Gerealiseerd in 2019

Binnen dit programma worden tien verschillende projecten uitgevoerd, in zowel de regio Cyangugu als Kigali. Onze zendingswerkers ds. Rik en Caroline Mager en Martin en Marleen 't Hart hebben hierin een belangrijke rol. Bijzonder krachtig is de ontwikkeling van Ceformi, een vakopleiding voor jongeren. Uit alle gemeenten in de regio Kigali heeft één jongere uit een kansarm gezin een beurs ontvangen om onderwijs

te volgen. Ook zijn diverse kerken op het platteland geholpen met het opzetten van kleuteronderwijs. Op het gebied van leiderschap zijn zowel in Cyangugu als in Kigali diverse jonge mensen toegerust met theologische kennis en persoonlijke vaardigheden om nu of over een paar jaar een gemeente te kunnen leiden. Zowel in Kigali als in Cyangugu is er geïnvesteerd in een goede fundering van het jeugdwerk via zogenaamde 'youth unions'. Jongeren worden ingeschakeld om andere jongeren in hun gemeenten te bereiken en samen te bouwen aan plekken waar jongeren welkom zijn.

Impact

Hoogtepunt

- Bijna 200 ondervoede kinderen zijn door de kerk in de regio Cyangugu via een lokaal voedselprogramma geholpen op weg naar een gezonde ontwikkeling. Het programma in Shara

kon zelfs worden afgesloten! Kerken laten hiermee concreet zien dat ze het Evangelie willen delen.

- In vier van de zeven pilotgemeenten in Kigali hebben belangrijke veranderingen plaatsgevonden in de betrokkenheid op en van jongeren. Leiders hebben jongeren een meer centrale plek gegeven in hun gemeente en er zijn diverse nieuwe initiatieven voor jongeren opgezet.

Leerpunt

In 2019 hebben er veel wisselingen plaatsgevonden onder de leiders van de kerk. Het is belangrijk om goed te blijven sturen op de gezamenlijke ambitie en doelstellingen van het programma, zodat alle projecten bijdragen aan de versterking van een missionaire kerk met oog voor een nieuwe generatie.

Kerk-zijn in vluchtelingenkampen

ZUID-SOEDAN

Doel

De Anglicaanse Kerk van Zuid-Soedan (diocese Kajo-Keji) leeft na het uitbreken van een burgeroorlog grotendeels in de vluchtelingenkampen in Noord-Oeganda. Juist in deze situatie is het nodig dat de kerk blijft investeren in nieuwe (toekomstige) leiders, kinderen en jongeren.

Gerealiseerd in 2019

Het onderwijs dat de kerk met beperkte middelen heeft opgezet in de vluchtelingenkampen, heeft zijn kwaliteit bewezen. De betrokkenheid van ouders is groot. Ook aan de theologische school bereiden studenten uit verschillende delen van Zuid-Soedan zich voor op een toekomstige taak in de kerk! Het aantal studenten is zelfs gegroeid. Hieruit blijkt ook dat het mogelijk is om mensen van verschillende etnische achtergronden te laten samenwer-

ken voor de opbouw van de kerk in Zuid-Soedan. De aanwezigheid van onze werkers ds. Peter en Jeannette de Groot en onze extra steun in deze complexe situatie, kunnen op grote waardering van onze partner rekenen. In de verschillende zones van de vluchtelingenkampen zijn eenvoudige kerken opgezet waar juist ook veel aandacht is voor jongeren. Zo is er ook een centrum gestart waar jongeren praktische trainingen kunnen volgen, zodat ze beter in staat (zullen) zijn om voor zichzelf te zorgen.

Impact

Hoogtepunt

- In 2019 is in alle zones van de vluchtelingenkampen een groep van 85 vrouwen getraind om als preventieve gezondheidswerker in hun eigen gebied eenvoudige hulp te kunnen bieden.

Jeannette de Groot heeft deze trainingen opgezet.

- Zelfs in een situatie van ontheemding als gevolg van de burgeroorlog, is het gelukt om op het Kajo-Keji Christian College een bachelor-programma theologie op te starten en daarvoor een officiële accreditatie te ontvangen.

Leerpunt

De complexiteit van de situatie in Zuid-Soedan maakt het nadenken over een gezamenlijke ambitie en strategie voor de komende jaren kwetsbaar. De toekomst is onzeker en betrokkenheid is absoluut nodig. In de afgelopen periode zijn extra projecten vanwege de nood situatie gesteund, maar wat als de vluchtelingenproblematiek aanhoudt en structurele (nood)hulp nodig lijkt te zijn?

Leren samenleven

verhaal
uit
Zuid-Soedan

Kajo-Keji Christian College (KCC) is een bijzonder opleidingsinstituut. In 2017 werd deze school vanwege het conflict in Zuid-Soedan 'verplaatst' naar Noord-Oeganda. Ze lieten een goede accommodatie achter en zijn nu gevestigd in verschillende gebouwtjes met een tekort aan ruimte voor wat ze willen doen. Toch functioneert de opleiding op een bepaalde manier beter dan ooit te voren. Er zijn drie opleidingen: theologie, business studies en een pabo (deze laatste twee in een deeltijd variant). Er zijn circa 100 studenten. Juist hun vluchtelingenbestaan geeft hen extra motivatie om toegerust te worden en te bouwen aan een 'nieuw' Zuid-Soedan in de toekomst.

De GZB ondersteunt vijftien theologiestudenten en tien pabostudenten. Daarnaast is zendingswerker ds. Peter de Groot docent aan de theologieopleiding.

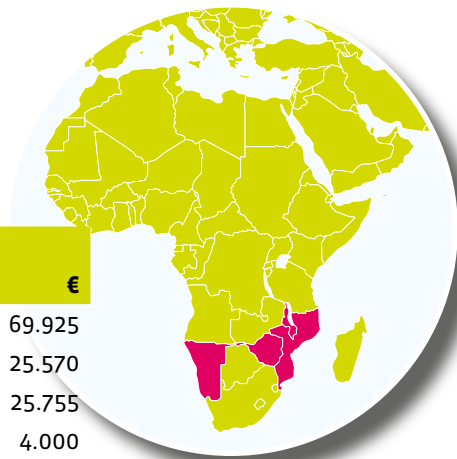
Naast de kennis en vaardigheden die studenten meekrijgen op de opleiding is KCC ook een plek waar Zuid-Soedanezen van verschillende etnische achtergronden in harmonie met elkaar samenleven. Dat wat in het gewone leven dikwijls fout gaat, gebeurt op KCC wel: studenten vanuit zeven verschillende gebieden in Zuid-Soedan delen een slaapruijme, eten samen, zitten naast elkaar in een klaslokaal en bidden gezamenlijk het morgen- en avondgebed. Dat maakt KCC bijzonder. Het is een plek waar mensen leren om in vrede samen te leven, tot eer van God!

regioverslag **zuidelijk Afrika**

2019 in cijfers

Land	Realisatie		Begroting	
	ZW	€	ZW	€
Malawi (Noord)	2	50.262	2	69.925
Malawi (Zuid)	0,1	26.500	0,1	25.570
Malawi (Mission to muslims)	0,5	38.483	0,5	25.755
Malawi (Zuid - introductie bijbel in Ellomwe)	1		1	4.000
Mozambique		32.500		30.500
Namibië	2	39.800	2	34.875
Zimbabwe	1	49.608	1	50.000
Zuid-Afrika	0,3			
Zuidelijk Afrika - Noodhulp Idai		233.300		
	6,9	470.453	6,6	240.625

Mission to muslims

MALAWI

Doel

We willen lokale gemeenten toerusten om moslimburen te bereiken met het Evangelie. In 2019 wilden we evalueren wat er sinds de start van het werk in 2008 is gedaan. Samen met de betrokken partners wilden we een gedegen evaluatie voorbereiden en uitvoeren en aan de hand van de uitkomsten een strategie voor de toekomst bepalen.

Gerealiseerd in 2019

In 2019 is de evaluatie voorbereid en opgezet. De start van de evaluatie is uitgesteld tot januari 2020. Betrokken partners in dit programma zijn in 2019 verder gegaan met het toerusten van gemeenteleden. Evangelist Hastings Phale speelt hierin een belangrijke rol. Hij is verhuisd naar Mangochi om zo dichtbij de gemeenten te wonen.

Impact

Hoogtepunt

- Twee bij dit programma betrokken predikanten waren te gast tijdens de GZB-dag en bezochten verschillende gemeenten in Nederland. Tijdens dit bezoek werd de wederkerigheid van zending goed zichtbaar.
- Veertien Nederlandse predikanten namen deel aan de predikantenreis en konden met eigen ogen zien wat er gebeurt in Malawi. Er was goed contact met de lokale gemeenschap en onderlinge verbondenheid. In Nederland hebben de predikanten in hun gemeenten gedeeld wat de impact van dit werk is.

Leerpunt

Omdat het lastig was om een geschikte evaluator te vinden,

bleek het niet mogelijk te zijn om in een tijdspan van één jaar het programma te evalueren. Ook wilden de partners meedenken over inhoud en uitvoer van de evaluatie. Dit is heel waardevol, maar kost meer tijd dan voorzien.

Samenwerking binnen de Blantyre Synod

MALAWI

Doel

Met de verschillende partners binnen de Blantyre Synod is er in 2019 een start gemaakt om te komen tot een programma. Een aantal partners is vol enthousiasme aan de slag gegaan, maar het werd ook duidelijk dat anderen niet mee doen in het programma. Eén van de doelen in 2019 was de toerusting van lokale gemeenten, op alle niveaus. Ook wilden we de samenwerking met Tidzalerana, het opvanghuis voor gehandicapten, op een hoger niveau brengen door lokaal leiderschap toe te rusten.

Gerealiseerd in 2019

- De verschillende trainingsprogramma's in de regio Blantyre zijn geclusterd. Nu is duidelijker

hoe de trainingen elkaar aanvullen en wie waar betrokken is.

- Tidzalerana heeft een plan ontwikkeld voor de komende jaren en zoekt een manager.
- In 2019 is duidelijk geworden met welke partners we in 2020 het programma kunnen ontwikkelen.

Impact

Hoogtepunt

- Verschillende trainingen zijn uitgevoerd en lokale leiders en gemeenteleden zijn beter toegerust. Met Tidzalerana is er een plan ontwikkeld voor de komende jaren.
- Jongeren zijn meer betrokken bij de kerk door het jeugdprogramma.

Leerpunt

- Binnen de trainingen kan de onderlinge samenwerking verbeterd worden, zoals bijvoorbeeld bij de Timothy Leadership Training (TLT). Deze training rust gemeenteleden toe op het gebied van missionair en diaconaal bewustzijn, maar is nog geen onderdeel van de Church of Central Africa Prysbyterian (CCAP). Hierdoor loopt het geven van de cursus niet altijd even soepel.
- Het is nuttig om voor de start van het programma goed helder te hebben welke partners niet gaan meedoen.

Levende stenen

MALAWI

Doel

De belangrijkste doelen voor het werk in Noord-Malawi waren: de kerk toerusten in het bestuderen van de Bijbel, missionair worden, jongeren betrekken bij de gemeente en dienstbaar zijn. Ook was er aandacht voor kinderen in de gemeente door het toerusten van zondagschoolleiders en kleuterjuffen. De palliatieve zorg in samenwerking met het Ekwendeni ziekenhuis wilden we graag doen in samenwerking met lokale gemeenteleden.

Gerealiseerd in 2019

Een aantal doelen zijn in 2019 gerealiseerd, zoals het toerustingswerk met zondagsscholen, een deel van de ECD-trainingen (opleiden kleuterleidsters) en het toerusten van jongeren. Maar ook was 2019 een

moeilijk jaar voor dit programma.

Door de houding van het leiderschap van de kerk en een aantal lokale leiders hebben we moeten besluiten om onze zendingswerkers terug te trekken uit deze regio en om een aantal projecten te stoppen.

Impact

Hoogtepunt

- Een nieuw initiatief - de marriage course - werd als zeer positief ervaren door de deelnemers.
- Jongeren binnen de gemeenten ontwikkelen nieuwe manieren voor het geven van trainingen. Ook is er meer betrokkenheid door de digitale nieuwsbrief die ze ontwikkeld hebben. Er zit veel energie bij de jeugd.

Leerpunt

Het was een teleurstelling te moeten concluderen dat dit programma niet verder kon gaan zoals we het oorspronkelijk vorm hadden gegeven. Dit is voor alle betrokken partijen een pijnlijk resultaat. Daar zullen we lering uit moeten trekken. Gelukkig kunnen we met een aantal projecten, zoals het jongerenwerk en de marriage course, op kleine schaal verder gaan.

Een bron in de woestijn

NAMIBIË

Doel

De drie partners van GZB in Namibië proberen meer aansluiting te vinden bij lokale gemeenten, zo wordt het makkelijker om verschillen in talen en culturen te overbruggen. Onderling kunnen de partners veel van elkaar leren en elkaar versterken. Zo kan bijvoorbeeld het werk van Trauma Healing Network via studenten van het Namibia Evangelical Theological Seminary (NETS) ingang vinden bij lokale gemeenten.

Gerealiseerd in 2019

- In 2019 heeft Trauma Healing Network lessen over het verwerken van trauma's verzorgd voor studenten op het seminarie NETS. Hierdoor kunnen de studenten binnen hun gemeenten mensen herkennen met een trauma en hulp bieden of doorverwijzen naar professionele hulp.
- Ondanks het herzien van het NETS-curriculum zijn er toch verschillende studenten die

afstandsonderwijs (TEE*) deden, die zijn afgestudeerd en een diploma hebben ontvangen, waaronder studenten in de gevangenis. Ds. Daan van der Kraan is tijdelijk decaan geweest op het NETS. Na zijn terugkeer naar Nederland heeft ds. Joram Oudshoorn deze positie overgenomen.

Impact

Hoogtepunt

- Het NETS heeft het curriculum herzien en neemt het TEE-werk op in het hoofdprogramma. Hierdoor worden alle studenten opgeleid in het geven van bijbellessen aan gemeenteleden door middel van TEE.
- Onze partner, Imago Dei, de diaconale ondersteuningsorganisatie van de Nederduits Gereformeerde Kerk in Windhoek heeft verschillende diaconale projecten kunnen uitvoeren, waaronder een kort medisch kamp. Dit werd heel positief

ontvangen door de lokale bevolking.

- Trauma Healing Network heeft afscheid genomen van Judith van der Kraan. Gelukkig is haar werk door lokale medewerkers opgepakt en kan het project op dezelfde manier doorgaan.

Leerpunt

- Het seminarie NETS is door een intensief traject van onderwijs-hervorming gegaan, dat heeft impact op het afstandsonderwijs. Het jaar 2020 zal een overgangsjaar worden waarin duidelijk wordt hoe het TEE-werk vorm zal krijgen.
- Samenwerking met partners zonder zendingswerkers kan zorgen voor minder vloeiende communicatie. Om zo optimaal mogelijk samen te werken zal in 2020 veel contact moeten worden onderhouden met alle partners.

* Theological Education by Extension

De velden zijn wit

Doel

We willen lokale gemeenten toerusten om missionair en diaconaal actief te zijn. Dat doen we door samen te werken met onze lokale partners Espanor en Chiyembekezo. Beide partners werken in lokale gemeenschappen en zijn interkerkelijk. Zo wordt bijvoorbeeld de theologische training van gemeenteleden (TEE*) gedaan met lokale kerkleiders van verschillende denominaties. Eén van de doelen in 2019 was om de gemeenten zo toe te rusten dat men zelfstandig aan de slag kan en de partnerorganisaties weer verder kunnen naar een volgende gemeenschap.

Gerealiseerd in 2019

- Chiyembekezo heeft haar werkgebied behoorlijk kunnen uitbreiden door deze nieuwe manier van werken. Lokale ge-

* Theological Education by Extension

meenten worden toegerust en gaan zelfstandig aan de slag en de trainers van Chiyembekezo kunnen verder naar de volgende plaats.

- Door de orkaan Idai zijn veel gemeenschappen in Mozambique zwaar getroffen. In het gebied waar Chiyembekezo werkzaam is, wordt via 'kerken helpen kerken' noodhulp geboden.

Impact

Hoogtepunt

- Door het bezoek aan Chiyembekezo - als voorbereiding op het diaconale project van de HGJB - zijn zowel de reizigers als de lokale partner enorm bemoedigd.
- Er was veel positieve respons op de gastlessen door ds. J. Kommers aan theologie-studenten bij Espanor.

- Het is mooi hoe het werk van beide partners kerkmuren overstijgt. Beide partners weten hoe ze kerkleiders en gemeenteleden kunnen betrekken bij hun werk zonder de verschillen tussen kerken te benadrukken, maar juist door de eenheid te zoeken.

Leerpunt

- Het trainen van gemeenteleden door middel van TEE heeft vertraging opgelopen doordat de lokale partner dacht dat er meer geld beschikbaar zou zijn door opbrengst uit huur.
- Door de orkaan zijn veel mensen getroffen en is er geen geld meer beschikbaar voor andere zaken dan basisbehoeften; de bijdrage voor studieboeken is daardoor te hoog.

Versterken diaconale rol lokale gemeenten

ZIMBABWE

Doel

Naast hulp bij de theologische toerusting (TEE* en Murray Theological College) wordt de Reformed Church of Zimbabwe (RCZ) gesteund in het versterken van de diaconale rol van lokale gemeenten. Het is ons verlangen om lokale gemeenteleden toe te rusten in het omzien naar elkaar. Hierbij is er ook oog voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving, zoals wezen, zieken en gehandicapten. Zij krijgen een duwtje in de rug doordat ze een startkapitaal krijgen om wat inkomsten te genereren. Het project richt zich op plattelandsgemeenten waar het merendeel van de bevolking afhankelijk is van de opbrengst van het land en onder de armoedegrens leeft.

Gerealiseerd in 2019

- Het TEE-programma is naast de gebruikelijke discipelschaps-cursussen voor gemeenteleden

* Theological Education by Extension

nu ook in samenwerking met het Murray Theological College betrokken bij het geven van de Timothy Leadership Training voor leiders in gemeenten en theologiestudenten. Onze zendingswerker ds. Aalt Visser heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld.

- In zes RCZ-gemeenten is het diaconale project gestart. Er zijn trainingen gegeven op het gebied van diaconaat in het algemeen, landbouw en kippenhouderij. In elke gemeente heeft een aantal gemeenteleden een zak maïszaad of een aantal kippen ontvangen. De bedoeling is dat ze met de opbrengst het diaconale werk in hun eigen gemeente en gemeenschap steunen, waardoor het werk ook na afronding van het project door blijft gaan. In samenwerking met de RCZ-ziekenhuizen zijn medische

outreaches georganiseerd in de deelnemende gemeenten. Honderden kwetsbare mensen hebben gratis medische zorg ontvangen.

Impact

Hoogtepunt

Het is mooi om te zien dat steeds meer mensen de diaconale noden in hun eigen gemeente en gemeenschap gaan herkennen én er ook iets mee doen. In één van de zes deelnemende gemeenten is het schoolgeld voor een aantal weeskinderen betaald, die anders niet naar school zouden kunnen. Er is meer oog voor de kwetsbare medemens.

Leerpunt

De betrokkenheid van alle stakeholders is noodzakelijk bij de planning van het project en om het lokale eigenaarschap te waarborgen.

Oog voor migranten en vluchtelingen

ZUID-AFRIKA

Doel

Samen met Kerk in Actie willen we een programma ontwikkelen om gemeenten in Zuid-Afrika bewust te maken van het probleem van massa-emigratie en om hen toe te rusten om migranten missionair en diaconaal te ondersteunen.

Gerealiseerd in 2019

Om in kaart te brengen wat er zoal speelt rondom migratie en diaconaat en christelijke barmhartigheid onder migranten in Zuid-Afrika zijn er in 2019 diverse gesprekken met stakeholders geweest. Ook is dr. Nico Oudshoorn op expertmissie geweest om de situatie in Kaapstad en Pretoria te verkennen.

Impact

Hoogtepunt

In 2019 werkten via de GZB de familie Heino en Timon van Doleweerd in Zuid-Afrika. José Heino heeft als arts gewerkt onder migranten/vluchtelingen. Timon heeft als junior docent gedurende een jaar, onder begeleiding van dr. Gerrit Heino, op Mukanyo Theological College lesgegeven. Een van de doelen van de uitzending van de familie Heino is om jonge korte termijnzendingen te begeleiden en we zijn dankbaar dat dit in 2019 met goed resultaat gerealiseerd kon worden.

Leerpunt

Uit het onderzoek van dr. Nico Oudshoorn en andere bronnen blijkt dat de problematiek rondom vluchtelingen en migranten immens is en de rol van de kerken in het uitreiken naar deze groep beperkt is. Gegeven de schaalgrote van de GZB beperken we ons in onze verdere verkenning tot Pretoria en omgeving.

Noodhulp Zuidelijk Afrika na orkaan IDAI

ZUIDELIJK
AFRIKA

Orkaan IDAI hield in maart 2019 huis in grote delen van Mozambique, Malawi en Zimbabwe. Er vielen honderden doden, veel mensen raakten gewond en/of dakloos en zagen hun oogst verloren gaan. Kerkenhelpenkerken.nl, het nieuwe noodhulpinitiatief van de GZB, de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) en Verre Naasten, startte een noodhulpactie. De noodhulp zal nog tot in 2020 doorgaan, omdat nieuwe oogsten pas later in 2020 verwacht worden. In Zimbabwe is grote droogte ontstaan met

hongersnood als gevolg en daarom is de noodhulp nu ook gericht op het ondersteunen van slachtoffers van de hongersnood. De noodhulp bestaat uit voedselpakketten, medicijnen, materialen om huizen te herstellen, zaaigoed en gereedschap om de grond te bewerken.

De noodhulp in Malawi loopt via onze partnerorganisatie Wells Of Joy.

De noodhulp in Mozambique werd uitgevoerd door Chiyembekezo, een diaconale organisatie binnen de

Iglesia Reformada. Ook zijn we in contact gekomen met een andere synode van de Iglesia Reformada, de synode Maputo, die werkt in de zwaar getroffen regio Beira. In Zimbabwe bieden we noodhulp via onze partnerkerk de Reformed Church of Zimbabwe en een voor de GZB nieuwe partner, de CCAP Harare Synod. In totaal is er via Kerken helpen Kerken € 653.783 opgehaald om de getroffen te helpen.

Je mannetje staan

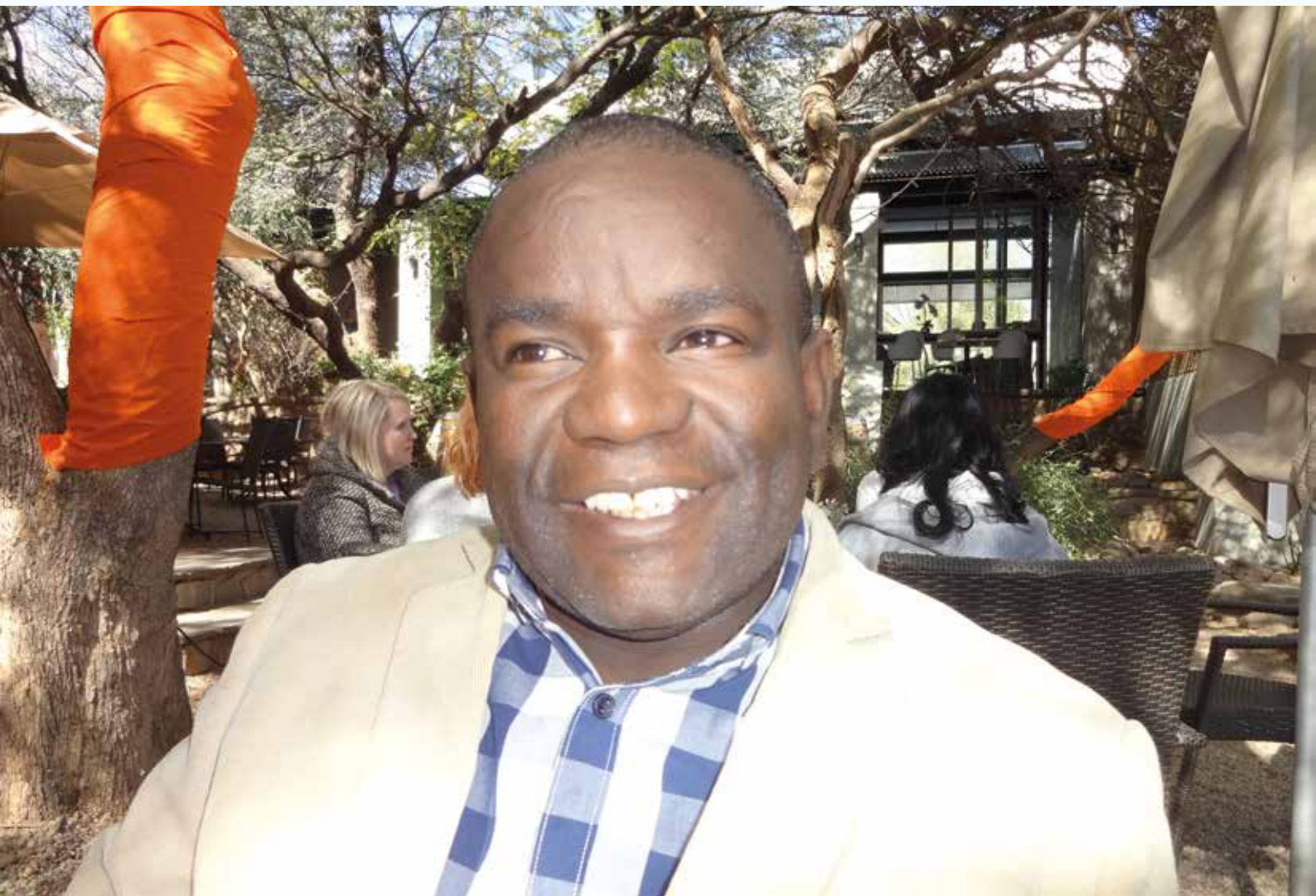
verhaal
uit
Namibië

Wanneer ben je een 'echte man?' In Namibië kom je al snel op dingen zoals het laten staan van een baardje, het bereiden van vlees op vuur, áltijd de auto besturen, etc. Ook al verschillen culturen onderling, dit zijn 'gemene delers'. Maar wat als je een laagje dieper gaat? Wat is de rol van mannen in de samenleving? In de familie? In de kerk? Eén van de dingen die in Namibië steeds weer opvalt, is dat mannen het vaak laten afweten. Niet áltijd gelukkig, maar toch... maar het kan ook anders:

Ismael doorliep eerst het door de GZB opgezette afstandsonderwijs aan het Namibia Evangelical Theological Seminary (NETS) in de gevangenis. Na vrijlating kon hij met steun van de GZB de voltijdse bachelor theologie-opleiding doen aan het NETS. Hij is inmiddels afgestudeerd en nu zelf werkzaam aan het NETS. Ismael is zonder vaderfiguur opgegroeid. Hij 'leerde' op straat wat 'man zijn' betekent en leefde een leven in criminaliteit en met allerlei losse

relaties. Hij was vader van een aantal kinderen, maar wist niet hoe hij er voor hen moest zijn. Na een roofoverval kwam hij in de gevangenis terecht. Dáár kwam hij tot geloof. Hij leerde langzaam maar zeker hoe hij er als man écht kan zijn voor zijn kinderen en voor zijn vrouw.

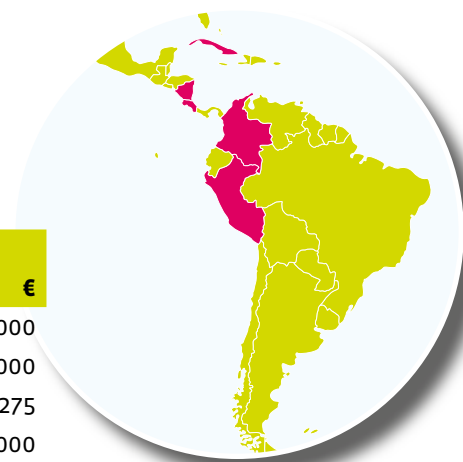
Waar zoeken naar status en haantjesgedrag eerst belangrijk voor hem was, werd hij nu een dienende leider in zijn gezin. Hij vertelt wat het voor hem betekent om als man Jezus te volgen - tot aan het masseren van de voeten van z'n vrouw toe ;-)- en hoe Gods liefde hém veranderd heeft. Inspirerend! Het is mooi om te zien hoe Ismaels getuigenis andere mannen in Namibië helpt om ook eerlijk te zijn over de uitdagingen die ze ervaren in hun rol als 'man'. En hoe ze door hem bemoedigd worden om vol liefde te dienen, zoals ook Jezus dat deed. Omdat ze juist zó een impact kunnen hebben op de mensen om hen heen.

regioverslag **Latijns-Amerika**

2019 in cijfers

Land	Realisatie		Begroting	
	ZW	€	ZW	€
Colombia	2	107.000	2	117.000
Costa Rica	1	11.200	1	8.000
Cuba	0,8	40.873	0,8	93.275
Nicaragua	0,8	36.604	0,8	60.000
Peru	1	100.683	1	100.000
	5,6	296.360	5,6	378.275

Een nieuwe generatie, een nieuw begin

COLOMBIA

Doel

We willen bijdragen aan het vormen en toerusten van open gemeenten die het verlangen hebben om diaconaal uit te reiken naar de naaste. Ook willen we een nieuwe gemeente planten in een wijk in Medellín met hulp van zendingswerkers Johan en Astrid Klaasse. Dit project staat niet op zichzelf, maar wordt geïntegreerd in het beleid van de landelijke kerk, de Presbyteriaanse Kerk in Colombia. In 2019 was ook de afronding van het werk van Antonie en Cora Treuren rondom diaconaal bewustzijn.

Gerealiseerd in 2019

De diaconale toerusting binnen de landelijke kerk is afgerond met module twee van het materiaal Somos Diaconos (wij zijn allemaal diakenen). Verschillende kerkleiders zijn getraind om zo de hele landelijke kerk te trainen op het gebied van

diaconaal bewustzijn. Samen met FUSBC, het seminarie in Medellín, is er een nieuw project gestart om de kerkleiders meer toe te rusten op door hen gekozen thema's, zoals kinderwerk en evangelisatie.

Impact

Hoogtepunt

De afsluitende conferentie van het werk van Antonie en Cora Treuren was een hoogtepunt. Afvaardigingen uit alle gemeenten waren aanwezig op de conferentie over gerechtigheid. Het was een bijeenkomst die de aanwezigen nieuwe ideeën bracht, maar ook de saamhorigheid vergrootte binnen de landelijke kerk. Verschillende kerken hebben inmiddels kleinschalige diaconale projecten in hun eigen wijk, zoals aandacht voor eenzame ouderen en naschoolse opvang voor kinderen

uit een moeilijke thuissituatie.

Leerpunt

Een aandachtspunt voor 2020 is de vraag hoe projecten die qua omvang en financiële input te groot zijn voor de lokale kerk toch zelfstandiger kunnen worden.

Integrale missie

COSTA RICA

Doel

Het delen van het Evangelie gaat hand in hand met maatschappelijke betrokkenheid. Dat is de overtuiging van gemeenten in Costa Rica die bezig zijn met het thema 'integrale missie'. Samen met het seminarie ESEPA willen we nog meer gemeenten mobiliseren om relevant te zijn in de lokale context. ESEPA wil zich met haar onderwijsprogramma richten op de lokale gemeenten met het aanbieden van korte, praktische cursussen.

Gerealiseerd in 2019

In 2019 is ESEPA gestart met toerusting van studenten op het gebied van integrale missie. Namens de GZB is Kees Geluk hier actief bij betrokken. Naast het lesgeven aan studenten van het seminarie helpt hij mee bij het vormgeven en ontwikkelen van cursusaanbod voor lokale leiders in gemeenten. Claudia

Geluk werkt samen met Fundación Génesis onder kwetsbare mensen, zoals daklozen, ouderen, gehandicapten en migranten. Ook geeft zij in een armere wijk (bij)les aan kinderen en hun moeders en organiseerde ze een aantal bakworkshops met Bijbelstudie voor een vrouwen-groep.

Impact

Hoogtepunt

Samen met een Costa Ricaanse met meer dan 20 jaar praktijkervaring gaf Kees Geluk een cursus over integrale missie aan theologiestudenten. Hij leerde hen over de (theologische) achtergronden, zij vertelde over integrale missie in de praktijk. Dat je hoofd luis of huiduitslag kunt krijgen, dat je bedreigd kunt worden en dat je moet doorgaan, ook als je er niet direct een warm gevoel van krijgt. Als afsluiting van de cursus bezochten de studenten een arme

wijk, om de praktijk van dichtbij te zien. Zo raakten veel studenten enthousiast om ook zelf concreet met integrale missie aan de slag te gaan!

Leerpunt

Als het gaat om integrale missie is er een mooie koppeling tussen de inzet van Kees op het seminarie met training/vorming en Claudia met inzet in de praktijk. Het bij elkaar brengen van theorie en (kerkelijke) praktijk lijkt heel vruchtbaar en kan bij ESEPA mogelijk op meer fronten worden doorgezet, zodat er ook van elkaars ervaring kan worden geleerd. Daarnaast wil ESEPA de komende tijd beter in kaart brengen wat de behoeften en vragen van plaatselijke gemeenten zijn, om zo te onderzoeken wat het seminarie de kerken daarin kan bieden.

Planten, groeien, bloeien!

Doel

De kerk op Cuba groeit! Veel kerken en seminaries hebben echter beperkte middelen, daarnaast zijn er te weinig predikanten. Verschillende seminaries bieden daarom ook theologische vorming voor gemeentelieden aan, om zo toch aan de vraag naar toegerust leiderschap te kunnen voldoen. De GZB steunt de kerk op Cuba en helpt bij het opleiden en bemoedigen van predikanten en kerkleiders.

Gerealiseerd in 2019

Het afgelopen jaar heeft de samenwerking met de partners op Cuba meer vorm gekregen. Verschillende projecten zijn ondersteund die door de regionale kerkbesturen als prioriteit werden aangedragen. Zo zijn er

een aantal gemeenten geholpen bij de aanschaf of verbouwing van een onderkomen voor de erediensten. Ook was er steun aan diaconale activiteiten voor gemeentelieden en werden predikanten ter bemoeiding opgezocht. Namens de GZB werden ds. Peter Kleinbloesem en ds. Ferdinand van den Bosch met zijn vrouw Janny ingezet om (aanstaaende) predikanten en gemeentelieden op Cuba toe te rusten.

Impact

Hoogtepunt

In het voorjaar van 2019 namen zo'n 50 predikantsgezinnen deel aan een retraite, geleid door Ferdinand en Janny van den Bosch. Veel Cubaanse predikanten en hun echtgenotes ervaren vermoeidheid, omdat zij on-

der moeilijke omstandigheden hun werk moeten doen. Tijdens de retraite kregen zij de tijd en gelegenheid om geïnspireerd en bemoedigd te worden, zowel voor hun werk in de gemeente als voor hun huwelijk. Er waren mooie contacten en gesprekken in een sfeer van openheid en kwetsbaarheid.

Leerpunt

De contacten en eerste ervaringen met verschillende seminaries op Cuba zijn positief. De partners hebben aangegeven blij te zijn met de samenwerking met de GZB. De komende tijd moet er verder onderzocht worden wat de seminaries nodig hebben aan onderwijs en wat de GZB hen hierin kan bieden.

Sta op en schitter

NICARAGUA

Doel

De GZB steunt de Iglesia Reformada in het proces van verzelfstandiging op kerkelijk, diaconaal en organisatorisch gebied. Daarnaast is er behoefte aan verdieping, het versterken van de identiteit van de kerk en theologische toerusting. Er zijn verschillende diaconale projecten die door de lokale gemeenten worden uitgevoerd. De komende tijd willen we samen met de Iglesia Reformada nadenken over de vraag: wat is de kern van gemeentezijn en hoe passen de diaconale projecten daarbij? De betrokken stichtingen, de GZB en de kerk zelf willen meer en beter samenwerken.

Gerealiseerd in 2019

De kerk heeft een begin gemaakt met het vastleggen van de rechts-

persoon. Dit is in Nicaragua een ingewikkeld en langdurig proces waar toch veel stappen in zijn genomen. De GZB steunt dit proces door de inzet van John Lindhout als adviseur op gebied van organisatie, administratie en diaconaat. De theologische toerusting van kerkleiders is door ds. Wim en Anke Poldervaart gedaan. Er is veel vooruitgang geboekt op het gebied van liturgie, orde van de kerk en op thema's als prediking en pastoraat. In 2019 zijn binnen de diaconale projecten van de kerk veel kinderen opgevangen die het thuis moeilijk hebben en was de kerk dienend aanwezig in de wijken. Met de Nederlandse stichtingen is goed contact en we werken steeds meer samen als team.

Impact

Hoogtepunt

De Iglesia Reformada is op weg naar zelfstandigheid en heeft het afgelopen jaar nagedacht over haar identiteit. In de diensten is die steeds zichtbaarder. Daarnaast draaien de projecten steeds zelfstandiger, waarbij de rol van de GZB meer en meer die van adviseur kan worden. Ook is de onderlinge samenwerking verbeterd en groeit het vertrouwen dat ze op eigen benen kunnen staan als kleine lokale kerkgemeenschap.

Leerpunt

Het is goed, maar ook wennen om ook in Nederland betrokken partners te hebben in een programma. In 2020 willen we elkaar eerder informeren over nieuwe plannen en ontwikkelingen.

Het Evangelie in een veelkleurig land

Doel

De Presbyteriaanse Kerk in Peru (IE-PRP) wil graag groeien en zichtbaar zijn in de samenleving. Met steun van de GZB worden voorgangers en kerkleiders getraind om het Evangelie te delen en uit te leven en tegelijkertijd ook nieuwe (geloofs) gemeenschappen te vormen. Binnen het programma Peru worden er projecten uitgevoerd op het gebied van kerkplanting, christelijk onderwijs binnen de kerk, leiderschap en diaconaat. Zo willen we bijdragen aan een goed georganiseerde, groeiende kerk die op een aanstekelijke manier het Evangelie uitdraagt.

Gerealiseerd in 2019

In 2019 ging het nieuwe programma Peru van start en werden de plannen voor kerkplanting en christelijk onderwijs verder uitgewerkt. Via een open en transparante selectieprocedure zijn er twee Peruaanse coördinatoren aangesteld om de nieuwe projecten uit te voeren. Zij doen dit in samenwerking met ds. Matthijs Geluk, die namens de GZB in dienst is van de IEPRP als toeruster, kerkplanter en adviseur van het kerkbestuur. Het was ook een overgangsjaar, want er werden ook een aantal projecten afgerond. Voor bepaalde projecten is gezocht naar een vorm die beter aansluit bij de doelstellingen en uitgangspunten van het nieuwe programma. Daarnaast zijn er verschillende diaconale projecten ondersteund, met name op het gebied van huiswerkbegeleiding, psychische hulp en maaltijden voor kinderen.

Impact

Hoogtepunt

Voor het eerst werd er een gezamenlijke retraite georganiseerd voor de leiders van vier gemeenten aan de noordkust van Peru (Costa Norte). Met een groep van meer dan 50 personen werd er twee dagen lang nagedacht over de roeping van leiders in een gemeente. De centrale vraag was niet: "Wat kan de kerk voor mij betekenen?", maar: "Wat kan ik voor de gemeente doen?" Zo dacht iedereen na over zijn/haar talenten en hoe je die kunt inzetten. Daarbij kwam ook het thema samenwerking aan de orde. Juist als je ieders talenten wilt inzetten voor

de groei van de gemeente, moet je als team leren samenwerken!

Leerpunt

Bij veel kerkleiders en gemeenten binnen de IEPRP is sociale impact van de kerk (nog) een blinde vlek. Om als kerk te groeien is het echter belangrijk om zichtbaar te zijn in de samenleving. Binnen het programma willen we meer gaan investeren in leiderschap, zodat er binnen de kerk sleutelfiguren zijn voor sociale verandering in de buurt (naar buiten) en tegelijkertijd voor reflectie op de vraag hoe de kerkelijke organisatie daarvoor moet veranderen (naar binnen).

“Ik droom ervan profvoetballer te worden”

verhaal
uit
Colombia

“Mijn naam is Luis Suarez. Ik ben 16 jaar en woon in Monteria, in Colombia. Ik ben daar lid van de jeugd van de Presbyteriaanse Kerk ‘La Paz’. Sinds een poosje doe ik mee in het voetbalteam van de kerk. We voetballen niet alleen, maar krijgen ook iedere week bijbels onderwijs. Dat helpt me om meer gedisciplineerd te leven, met meer respect en verantwoordelijkheid voor de ander. Binnen het programma helpen ze me ook om na te denken over mijn toekomst en het nemen van goede beslissingen. Ook heb ik God beter leren kennen, weet ik dat ik talenten van Hem heb gekregen en dat de wil van God perfect is. Ik droom ervan om profvoetballer te worden. Ik zou graag een huisje willen kopen voor mijn moeder en ook mijn broers

helpen om professional te worden. Ik wil ook graag mijn talenten inzetten voor de kerk en de buurt waar ik woon en ik hoop dat we meer als gemeenschap kunnen samenleven.”

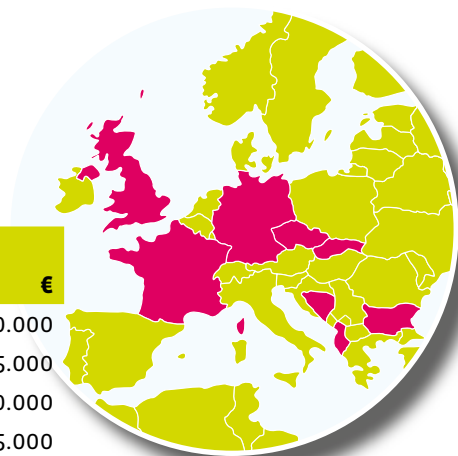
Luis doet mee in een project van ‘Somos Diaconos’, het diaconale programma van de Presbyteriaanse Kerk in Colombia. ‘Somos Diaconos’ wil lokale kerken helpen om het geloof in de praktijk te brengen. In de kerk in Monteria organiseren ze sportactiviteiten voor jongeren.

regioverslag **Europa**

2019 in cijfers

Land	Realisatie		Begroting	
	ZW	€	ZW	€
Albanië (gemeentestichting)	0,8	32.903	0,8	20.000
Albanië (gevangeniswerk)		82.781		115.000
Albanië (gemeenteopbouw)	2	19.229	2	20.000
Balkan	1	5.000	1	5.000
Bosnië	2	5.000	2	15.000
Bulgarije	0,9	8.000	0,9	10.000
Tsjechië	1	18.000	1	23.000
Duitsland	2	25.470	2	5.000
Frankrijk	1,3	34.318	1	42.500
Groot-Brittannië		10.000		10.000
Kosovo	0,8		0,8	5.000
Slowakije	1	764	1	20.000
	12,8	241.465	12,5	290.500

Een spa dieper

ALBANIË

Doel

Het doel voor de komende jaren is groei van de jonge, vaak kleine Albanese kerken en hun gemeenteleden. Groei in hun relatie met Jezus Christus, in het gemeente-zijn en in hun missionaire en diaconale opdracht.

Gerealiseerd in 2019

Een meerjarenplan met en voor de lokale Albanese kerken is verder ontwikkeld en vastgesteld. Aad van der Maas speelt hierin een belangrijke rol, ook bij het vervolg. Er zijn conferenties en intensieve gesprekken geweest met kerken en organisaties geweest om met hen na te denken over kerk-zijn, hun verlangen en concrete kansen en mogelijkheden voor verdere groei. Uiteindelijk is dit jaar een groep van 12 diverse kerken gekozen waarmee een zogenoemd Fokusi-traject wordt gestart.

Impact

Hoogtepunt

Het programma zoals dat in 2019 is ontwikkeld, heeft een krachtige lokale focus en gaat met twaalf gemeenten aan de slag om met elkaar iets in gang te zetten. Daar klopt het hart van de missie van de GZB. Het biedt ook concrete thema's waar Nederlandse gemeenten zich mee kunnen identificeren.

Leerpunt

Al is de afstand niet zó groot, Nederland is geen Albanië. De vragen die Nederlanders zichzelf en elkaar bijna automatisch stellen, bijvoorbeeld over ambities en leervragen, zijn voor Albanese heel moeilijk. Daarom moeten we realistisch blijven in onze plannen en doelen en aansluiting zoeken bij de Albanese kerk en de Albanese mens.

Een kerk in elke gevangenis

ALBANIË

Doel

Het verlangen van de GZB en Prison Fellowship Albania (ShKBSH) is dat er in alle 24 gevangenissen in Albanië een christelijke gemeenschap ontstaat, zodat elke gevangene toegang heeft tot het hoopgevende en bevrijdende Evangelie van Jezus Christus.

Gerealiseerd in 2019

Samen met Prison Fellowship Albania willen we het werk in de gevangenissen laten groeien. Meer gevangenissen betekent meer gevangenispastors. In 2019 kon ShkbsH twee nieuwe pastors en één coördinator aanstellen en zo kon het werk tot onze vreugde groeien. Capaciteitsversterking en teambuilding kreeg aandacht, want groei heeft ook organisatorisch gevolgen. Het diaconale/pastorale werk voor

families van gevangenen en de begeleiding van ex-gevangenen is ook verder doordacht en geprofessionaliseerd.

Impact

Hoogtepunt

Christelijke leiders in de gevangenis zijn heel belangrijk voor het vormen van een gemeenschap. Gevangenen zelf zitten 24/7 binnen en met elkaar, zij kunnen dus een positieve invloed hebben op hun medegevangenen en de sfeer waarin ze leven. Waar gevangenen tot geloof komen, veranderen harten en levens. Daar wordt Gods Koninkrijk zichtbaar. Daar mochten we het afgelopen jaar weer van horen. Onder andere door een gevangene die vertelt: "Mijn hoop is om vrijgelaten te worden en terug te zijn bij mijn familie. Maar zelfs als de rechter dat niet

goedkeurt, zal ik God hier in de gevangenis blijven dienen. Ik weet wie kleding of extra voedsel nodig heeft en ik spreek en bid met de jongens die meer van God willen weten."

Leerpunt

Een gemeente bouwen in zo'n beperkte omgeving als een gevangenis is anders dan 'buiten'. De gevangenispastors zijn schakels, maar zij zijn wel beperkt in het ontmoeten van gevangenen, het gevangenisregime moet worden gevolgd. Stille plekken om te studeren of te bidden zijn er nauwelijks. Een leerpunt in dít werk in het bijzonder is dat onze mogelijkheden misschien beperkt zijn, maar dat Gods Geest níet beperkt is door muren en regimes.

Veel is niet nodig - Huisgemeenten in Burgas

BULGARIJE

Doel

Samen met een stichting in Nederland (TRUD) en in Oost-Bulgarije (Samaritaanse vrouwen) is het verlangen ontstaan om de krachten te bundelen en zo de kleine gemeenten in Burgas en omgeving te dienen en nieuwe gemeenten te stichten. In de provincie Burgas zijn door het evangelisatiewerk van de Bulgaarse Natalya in verschillende dorpen Bijbelstudiegroepen en huiskerkjes ontstaan. Het aantal en de grootte van de groepen zou verder kunnen groeien, er is veel interesse in het Evangelie. Lokaal is grote behoefte aan ondersteuning, met name om de kleine gemeentes (inhoudelijk) verder te laten groeien en zelfstandiger te worden.

Gerealiseerd in 2019

Dit werk heeft een sterke focus op de lokale gemeenten en gemeente-

leden. Het is een vreugde om hier aan de slag te gaan, de gemeenten zijn hier nog maar zo klein. In veel dorpen in de regio Burgas is de kerk en de boodschap van het Evangelie afwezig of bedekt. Of zoals een oude Bulgaarse vrouw van 80 het realistisch onder woorden bracht: "Ik ga mijn hele leven al naar de kerk, maar de afgelopen jaren heb ik pas ontdekt dat God van mij houdt."

Impact

Hoogtepunt

Het programma zoals dat in 2019 is ontwikkeld, heeft een krachtige lokale focus en gaat met twaalf gemeenten aan de slag om met elkaar iets in gang te zetten. Daar klopt het hart van de missie van de GZB. Het biedt ook concrete thema's waar Nederlandse gemeenten zich mee kunnen identificeren.

Leerpunt

De gemeenten zijn maar klein, de stapjes die we zetten zullen dat ook moeten zijn.

Interculturele gemeentestichting

GROOT-
BRITTANNIË

Doel

Er is een verlangen om als International Church Plants (ICP) en GZB een aantal multiculturele gemeentestichtingsprojecten te gaan ondersteunen, met een pilot in Engeland en Duitsland. Voor de GZB is dit een project om te verkennen hoe we wellicht op de langere termijn betrokken kunnen zijn bij interculturele gemeentestichting. Daarnaast wil de GZB de leerervaringen uit dit project gebruiken op plaatsen waar al sprake is van veelkleurig gemeente zijn, zoals in de context van Slowakije.

Gerealiseerd in 2019

In het afgelopen jaar zijn er verschillende bijeenkomsten geweest met kerkplantingsteams in de omgeving van Londen en East Midlands. Samen met deze teams wordt nu gewerkt aan het ontwikkelen van een ICP-netwerk in Engeland. Op verschillende conferenties en kerkelijke bijeenkomsten is de visie van ICP gedeeld. Dit heeft reeds geleid tot waardevolle contacten met onder andere de EA, All Nations Christian College, ForMission College en verschillende kerkelijke denominaties.

Impact

Hoogtepunt

Een aantal kerkplantingsteams hebben het verlangen regelmatig bij elkaar te komen voor onderling contact, toerusting en bemoediging.

Leerpunt

Het is belangrijk de goede start van het project vast te houden in het komende jaar en daarop verder bouwen.

Gemeentestichting in Oost-Duitsland

DUITSLAND

Doel

Samen met European Christian Mission (ECM), de Freie Evangelische Gemeinde (FeG Nord) en de uitgezonden families Van Dijk en De Wit hopen we christelijke gemeenschappen te vormen in het voormalige DDR-gebied waar de kerk klein is.

Gerealiseerd in 2019

- In 2019 is besloten dat de families Van Dijk en De Wit beiden nog vier jaar in Oost-Duitsland blijven. God heeft voor de familie De Wit een deur geopend naar een buitenwijk van Schwerin, Lankow. Hier zijn ze in 2019 naartoe verhuisd. Net als Gerrit en Jorine in Evershagen, willen ze zich onder de mensen begeven, relaties opbouwen om zo te

ontdekken wat past bij de mensen daar. Dit zal in 2020 tot concretere plannen leiden.

- Gerrit en Jorine konden in Evershagen mooie vervolgstappen zetten. Samen met de lokale FeG zijn ze gestart met de 'kerk' Haltepunkt E. Haltepunkt E zorgt voor meer 'samen' in hun anonieme, grauwe wijk: voetballen, koffie drinken, knutselen, het leven en Het Leven delen zodat mensen ontdekken wie Jezus Christus is. De missiebus met daarop de naam Haltepunkt E die ze half 2019 kregen, helpt hen daarbij.

Impact

Hoogtepunt

Dankzij steun uit diverse betrokken Nederlandse gemeenten en het

thuisfrontteam van de familie Van Dijk is er een Crafter bus aangeschaft voor het buurtwerk in Evershagen. Een groep Nederlandse jongeren heeft de bus in een paar maanden tijd vakkundig verbouwd, waarna Gerrit de bus in juli naar Duitsland kon rijden. De bus biedt veel nieuwe kansen voor ontmoeting. De verbondenheid tussen Nederlandse gemeenten en het werk in Oost-Duitsland is door dit project gegroeid.

Leerpunt

Er zijn meerdere partijen betrokken bij het werk in Oost-Duitsland (ECM, FeG, GZB, de werkers). Dit jaar is het meer helder geworden wat ieders rol is. ECM, FeG en de werkers zijn lokaal sterk. De rol van GZB ligt meer aan de Nederlandse kant.

(Re)vive la France

Revitalisering van gemeenten binnen de UNEPREF

FRANKRIJK

Doel

Het doel in Frankrijk is revitalisering van gemeenten binnen de l'Union nationale des Églises Protestantes Réformées Évangéliques de France (UNEPREF). Dit doen we door samen met de UNEPREF te investeren in jongerenwerk, het IZB-Focustraject en diaconaat. Ons gezamenlijke verlangen is dat de kleine Franse gemeenten méér aanwezig zijn in hun omgeving en zo mensen bereiken die het Evangelie niet kennen.

Gerealiseerd in 2019

- Harriëtte Smit heeft samen met haar lokale collega verder vorm gegeven aan de ontwikkeling van jeugdmaterialen en het trainen van kerken in het gebruik hiervan. Verder heeft zij voor de Franse kinderen/jongeren een aantal opbouwende, samenbindende activiteiten georganiseerd die in een grote

behoefte voorzien. Ze heeft ook een GZB-Experience jongerenreis naar Mas d'Azil begeleid.

- Het Focustraject met een aantal Franse gemeenten rond Montpellier is verder ontwikkeld samen met de IZB en UNEPREF. Mede door de benoeming van ds. Geert Lustig dit jaar konden hierin belangrijke stappen worden gezet. Er zijn over en weer kennismakingen geweest tussen de familie Lustig, Franse en Nederlandse gemeenten, GZB en IZB. In november was een groep Franse predikanten en gemeenteleden te gast in Nederland.
- Het kerkplantingsproject in Parijs werd dit jaar afgerond.

Impact

Hoogtepunt

Het leerpunt uit 2018 werd in 2019 een hoogtepunt. Dankbaar zijn we

dat de vacature van gemeentepredikant en trajectbegeleider kon worden ingevuld. Ds. Geert Lustig bereidde zich in 2019 samen met zijn vrouw Florien en dochter Marleen vol enthousiasme voor op hun uitzending. In 2020 zullen ze voor zes jaar naar Montpellier vertrekken. Een stimulans voor het werk met UNEPREF, de samenwerking met de IZB en het lokale Focustraject.

Leerpunt

Ook al is Frankrijk dichtbij, er blijven belangrijke culturele verschillen met Nederland. We hebben ervaren dat manieren en trajecten, zoals het Nederlandse Focustraject, niet één op één kunnen worden vertaald, maar om contextualisatie vragen. Dat moeten we ons blijvend realiseren.

Kinderen in de kerk

KOSOVO

Doel

Het is het verlangen van de GZB, samen met ECM en de uitgezonden familie Lubbers, om de kerk in de islamitische context van Kosovo dieper te laten wortelen.

Gerealiseerd in 2019

- De familie Lubbers woonde en werkte tot juni 2019 in Peja. De afgelopen jaren hebben Rik en Machteld - i.s.m. ECM - een bijdrage aan verdieping mogen geven door middel van geloofstoerusting. In de stad Peja hebben zij, binnen de plaatselijke kerk 'Rruga e Paqes' (Weg van de vrede) zich in mogen zetten voor missionair jeugd- en kinderwerk, zondagsschool-

werk, discipelschapstrainingen, prediking, vrouwencontactgroepen e.d.

- Ook werd er ingezet op het toerustingswerk op landelijk niveau.
- Rik en Machteld kijken met dankbaarheid terug op hun uitzending naar Kosovo: 'We gingen naar Kosovo om 'iets' te brengen. We zijn dankbaar dat we op zo'n mooie wijze onze bediening mochten afronden en overdragen. Tegelijk zijn we ook teruggekomen met een 'tas vol' levenslessen. De tijd in Kosovo zouden we willen omschrijven als een verrijkende periode van ons leven.'

Impact

Hoogtepunt

Een hoogtepunt is wel de Kosovaars-Albanese publicatie van Rik over het thema 'christelijk vreemdelingschap in de context van Kosovo'. In juni 2019 werd dit boek gepresenteerd. Dit boekje wordt in verschillende gemeenten gebruikt als handreiking voor verdere bezinning rondom dit thema.

Leerpunt

Met het vertrek van de familie Lubbers laat de GZB Kosovo in 2019 'los'. Dit doen we met dankbaarheid voor de voorbije jaren en in het vertrouwen dat God doorgaat.

Hart voor de Roma

SLOWAKIJE

Doel

De Hongaarse Kerk in het zuidoosten van Slowakije heeft het verlangen om te groeien in missionair bewustzijn, in het bijzonder richting de Roma. Beide groepen vormen een minderheid in de Slowaakse samenleving en hebben hun eigen uitdagingen. De kerk wil ontdekken hoe ze meer en meer het Evangelie in woord en daad kan doorgeven.

Gerealiseerd in 2019

In 2019 is in Felsovaly een oud schoolgebouw aangekocht waar de komende jaren een eigen centrum voor de Romamissie ingericht zal worden. Ook is er met diverse mensen uit de kerk nagedacht over

een strategie voor de komende jaren, waarbij lokale gemeenten een eerste missionaire stap richting hun Roma-buren zetten. Onze zendingswerkers Danny en Tabitha Schurink hebben bij diverse Roma-activiteiten een concrete bijdrage kunnen leveren.

Impact

Hoogtepunt

In het afgelopen jaar heeft de kerk steeds meer erkend dat een eigen missie onder Roma noodzakelijk is. De aankoop van een eigen gebouw onderstreept dat. Het werk wordt steeds meer gedragen, maar vraagt tegelijk om nog meer betrokkenheid van lokale gemeenten en predikanten.

Leerpunt

Veranderingsprocessen in de kerk hebben tijd nodig. In het afgelopen jaar hebben we minder concrete stappen kunnen zetten dan gehoopt, maar het verlangen is nog steeds aanwezig om te groeien in missionair bewustzijn.

Gemeentestichting en -vernieuwing

TSJECHIË

Doel

De projecten die de GZB in 2019 heeft gesteund, dragen vanuit verschillende invalshoeken bij aan de ontwikkeling van de kerk in Tsjechië. In Praag werd het gemeentestichtingsproject Network Praha ondersteund. Daarnaast droeg de GZB bij aan het werk van de Evangelische Alliantie, deze organisatie richt zich op gemeentestichting en -vernieuwing. Door de projecten van het Comenius Instituut draagt de GZB bij aan de theologische vorming van gemeenteleden en kerkleiders.

Gerealiseerd in 2019

Leendert en Nelleke Wolters hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de verdere ontwikkeling van het gemeentestichtingsproject Network Praha. Daarnaast heeft Leendert de Evangelische Alliantie ondersteund bij het toerusten van nieuwe en bestaande gemeenten.

Het Comenius Instituut in Praag heeft steun ontvangen voor het organiseren van studiedagen en korte (theologische) cursussen voor predikanten, kerkelijk werkers, studenten en leerkrachten en de begeleiding van christelijke studenten.

Er zijn flinke stappen gezet om tot een programma voor het werk in Tsjechië te komen. Samen met vertegenwoordigers van de kerk en de IZB is gekeken hoe in dit programma specifiek aandacht kan zijn voor het samen optrekken en leren. De focus ligt daarbij op de begeleiding van lokale gemeenten.

Impact

Hoogtepunt

In 2019 is er onder leiding van het Comenius Instituut onderzoek gedaan naar het zendingswerk vanuit Tsjechië in andere Balkanlanden in relatie tot internationale zending. Deze informatie is van groot belang

voor de vorming en toerusting van nieuwe theologiestudenten op het gebied van missiologie en zending.

Leerpunt

In 2020 zal verder gewerkt worden aan het verlangen om tot een programma met de Tsjechische kerken te komen. De uitdaging is om de lokale gemeenten zodanig te betrekken dat zij er ook echt eigenaar van worden.

En verder in Oost-Europa...

OOST-
EUROPA

Kroatië

In diverse andere landen is de GZB actief. Anne-Marie Kool werkt als hoogleraar aan de ETS in Osijek (Kroatië). Zij is betrokken bij het missiologische instituut en een breed netwerk van missiologen in Europa. Er is hard gewerkt aan de erkenning van de opleiding en dat is ook gelukt. Het aantal studenten van de opleiding neemt nu weer snel toe.

Bosnië

Op verzoek van de protestantse kerken in Bosnië is de GZB betrokken geraakt bij het ondersteunen van de kleine gemeenten in dit getraumatiseerde land. De familie Lichten-donk en Heleen van der Sluijs zijn uitgezonden en verbonden aan de gemeenten. Vanzelfsprekend zijn ze nu ook druk met taal- en cultuurstudie. Het is uitdagend om hier te werken. De inzet van de werkers zal in nauwe samenwerking met lokale gemeenten invuld worden.

Roemenië

In Roemenië heeft de GZB ook het werk in gevangenissen gesteund en de theologische opleiding van Cluj. Dit werk is tot zijn overlijden gedaan door ds. Cornelis van den Berg. Dit werk is tot zegen geweest van vele gevangenen. Het is nog niet duidelijk hoe de GZB hierbij betrokken zal blijven.

Brood en wijn

verhaal
uit
Bulgarije

We worden met een gulle lach ontvangen bij een gezin in Resitsa, een klein dorp in Bulgarije. Het is een van de twaalf plaatsen waar de afgelopen jaren een kleine huisgemeente is ontstaan door het werk van Natalya Stoikova. De GZB wil haar de komende jaren ondersteunen bij de verdere groei van deze jonge gemeenten. Foka van de Beek is daarvoor in 2019 uitgezonden naar Burgas, aan de oostkust van Bulgarije. Met z'n drieën zijn we vanavond aanwezig bij een zaterdagavonddienst, waarin we ook avondmaal vieren. Een bijzonder moment voor de gemeente, die al een paar maanden geen avondmaal kon vieren omdat er geen ambtsdrager was. Op de tafel in de huiskamer staan, afgedekt met een servetje, brood en wijn al klaar. Kleine plastic bekertjes, een aangebroken fles wijn en een pitabroodje. Het is de wijn van de vorige keer, die zorgvuldig wordt bewaard voor het avondmaal. We worden stil en delen met elkaar het brood en de wijn. De blijdschap is te lezen op ieders gezicht. Stilletjes bedenk ik hoe bijzonder het is om hier mensen met

zoveel zorg en toewijding het avondmaal te zien vieren. Als we klaar zijn worden er nog een paar kleine plastic bekertjes tevoorschijn gehaald. Of ik die ook wil vullen en nog een paar stukjes brood wil afbreken. Het blijkt voor gemeenteleden te zijn die er vanavond niet kunnen zijn, bijvoorbeeld omdat ze niet mogen van hun man. Zorgvuldig worden de stukjes brood in een servet verpakt en met de bekertjes meegenomen. Terwijl wij verder gaan met de dienst gaat een van de vrouwen op pad. Er op uit om brood en wijn verder te brengen. Een teder moment, ontroerend bijna, waaruit liefde en zorg voor elkaar en voor het avondmaal spreekt. En zo ervaar je, op een hele andere plek, opeens de wereldwijde verbondenheid met dat ene lichaam, Jezus Christus.

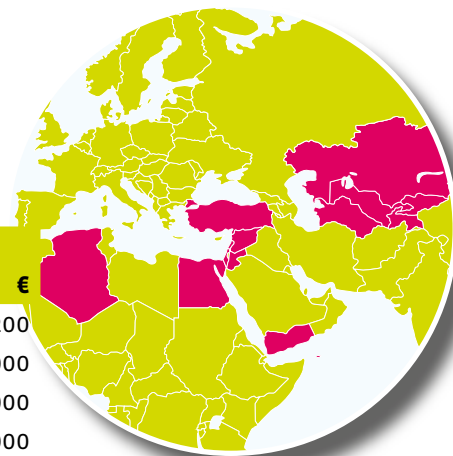
En hoewel deze jonge gemeente er naar uit ziet met hulp van de GZB verder te groeien en veel te leren, hebben ze al lang begrepen waar het werkelijk om gaat.

regioverslag **Centraal-Azië en Midden-Oosten**

2019 in cijfers

Land	Realisatie		Begroting	
	ZW	€	ZW	€
Centraal-Azië	4,1	221.845	3,8	111.200
Egypte	1	150.248	1	150.000
Israël	1	111.955	1	140.000
Jemen	0,1	25.833	0,2	20.000
Noord-Afrika 1	2,2	20.000	1,9	20.000
Noord-Afrika 2		20.000		20.000
Syrië-Libanon	1	73.093	1	55.000
Syrië-Libanon (Noodhulp)		229.110		
Turkije		30.000		30.000
	9,4	882.084	8,9	546.200

Geloven onder druk

CENTRAAL-AZIË

Doel

Christenen in Centraal-Azië willen graag groeien in het geloof en het Evangelie met anderen delen. Samen met de partners ondersteunt de GZB de jonge en vaak kwetsbare kerk met de ontwikkeling en verspreiding van goede theologische cursussen. Daarnaast wordt steun gegeven aan diaconale projecten voor kwetsbare groepen in de samenleving.

Gerealiseerd in 2019

- In het najaar van 2019 zijn Gerlinde, Peter en Riek uitgezonden naar Centraal-Azië*. Zij gaan zich inzetten voor het opzetten van de zorg in een hospice voor daklozen en het trainen van lokale werkers. Ook worden de mogelijkheden onderzocht om een diaconaal netwerk van lokale kerken op te zetten.
- Om de lokale christenen in Centraal-Azië toe te rusten,

wordt er gebruik gemaakt van TEE: Theological Education by Extention. Ook het afgelopen jaar hebben de zes nationale TEE-teams zich verder ontwikkeld en groeit het werk. Er werden verschillende regionale bijeenkomsten georganiseerd waar de teams elkaar bemoedigen en kennis en ervaring uitwisselden.

- Verder was er steun aan projecten voor onder andere mishandelde vrouwen en hun kinderen, mensen met doofheid en medische hulp aan kwetsbare mensen.

Impact

Hoogtepunt

Tijdens een conferentie ontmoette TEE-trainer Anneta Vysotskaya een groep vrouwen uit een regio in Centraal-Azië waar christenen te maken hebben met vervolging. Anneta kende deze vrouwen niet en raakte in gesprek over haar werk

als TEE-trainer. Tot haar verbazing bleken de vrouwen allemaal TEE-docent te zijn van in totaal zo'n 100 cursisten! En dat terwijl er vanwege ernstige christenvervolging al meer dan tien jaar geen contacten in deze regio waren geweest. Gods werk gaat door, ook als wij dat niet altijd zien!

Leerpunt

Het is belangrijk om te investeren in regionale samenwerking tussen de TEE-teams, zodat ze elkaar kunnen versterken en meer met elkaar gaan samenwerken, bijvoorbeeld in het organiseren van trainingen en conferenties. De regionale samenwerking is gestart in 2017 en zal zich dus de komende jaren verder moeten gaan ontwikkelen. Hiervoor is het van groot belang dat ook het onderlinge vertrouwen groeit en er meer wordt gefocust op het gemeenschappelijk belang.

*In verband met veiligheid kunnen we namen en land niet voluit noemen.

Bloeiende gemeenten langs de Nijl

EGYPTE

Doel

Het christendom heeft diepe wortels in Egypte. Toch hebben christenen in dit overwegend islamitische land regelmatig te maken met discriminatie en uitsluiting en komen spanningen regelmatig aan de oppervlakte. De GZB werkt samen met de kerk in Egypte aan het verlangen van de lokale gemeenten om, ondanks de uitdagingen, zichtbaar te zijn in de samenleving. De prioriteit hierbij ligt op het versterken van twaalf lokale gemeenten, met een focus op diaconaal en missionair vlak en toerusting van jonge en/of toekomstige predikanten en andere leidinggevendenden in de gemeente.

Gerealiseerd in 2019

De twaalf jonge gemeenten zijn verder gegroeid. Sommigen van hen stichtten op hun beurt weer nieuwe plaatsen van samenkomst. Op verschillende locaties is land aangekocht en sommige gemeenten begonnen aan een nieuw eigen kerkgebouw of uitbreiding van het bestaande gebouw. Andere richtten zich op de verdere opbouw van de gemeenten door middel van trainingen, kinderclubs, Bijbelstudies en outreaches. Een aantal gemeenten startte diaconale projecten in hun omgeving. In samenwerking met het Evangelical Theological Seminary in Cairo (ETSC) waar Willem-Jan de Wit lesgeeft, is er actief ingezet op het toerusten van jonge en nieuwe predikanten, door middel van onderwijs, trainingen en conferenties.

Impact

Hoogtepunt

In een gemeente in een middelgrote stad is sinds enige tijd een nieuwe jonge door de ETSC opgeleide predikant werkzaam. Toen hij begon trof hij een sterk vergrijsde, naar binnen gerichte gemeente aan. Terwijl de stad zich qua inwoneraantal steeds verder uitbreidde, werd de gemeente alleen maar kleiner, het kerkgebouw meer verwaarloosd en daarmee nog minder aantrekkelijk voor de jeugd. De jonge energieke predikant heeft met hulp van de synode en de gemeente zelf het oude kerkgebouw opgeknapt; een aantal lokalen van een oud schooltje omgebouwd tot een kleine kliniek voor de mensen in de wijk. De gemeente heeft weer aantrekkingskracht gekregen voor de jeugd en inmiddels wordt er een dorp verderop zelfs gebouwd aan een nieuw huis waar de plaatselijke christenen kunnen

samenkomen. Een prachtig en beemoedigend voorbeeld van kerkgroei: God gaat door met de bouw van Zijn gemeente, ook in Egypte.

Leerpunt

Het afgelopen jaar is er al veel bereikt in de samenwerking van onze partners onderling, maar dat kan in 2020 nog verder worden geïntensiveerd. De samenwerking versterkt ook het onderlinge vertrouwen in een cultuur waar vaak juist ook veel wantrouwen is. Ook is het belangrijk om te blijven investeren in de betrokkenheid en uitwisseling met Nederlandse gemeenten. Het bezoek van tien Egyptische predikanten aan Nederland aan het begin van het jaar - ook een hoogtepunt! - heeft in de Nederlandse gemeenten diepe indruk gemaakt en de kerk in Egypte een stuk dichterbij gebracht.

Luisteren, dienen en getuigen

ISRAËL

Doel

Onze focus in Israël ligt op luisteren, dienen en getuigen. Dit wordt met name vormgegeven in de aanwezigheid in Jeruzalem van Albert Groothedde, consulent van het Centrum voor Israël Studies (CIS). Daarnaast worden er via het CIS concrete projecten uitgevoerd op het vlak van verzoening en diaconaat.

Gerealiseerd in 2019

Albert Groothedde (uitgezonden begin 2018) heeft als Israëlconsulent in het afgelopen jaar de contacten met de partners van het CIS verder verdiept en ook de nodige artikelen gepubliceerd in Nederland over onder meer de Joodse feestdagen. In Nederland is Joan Bonhof in oktober

begonnen als nieuwe CIS-directeur. Hij is de opvolger van Michael Mulder.

In samenwerking met het CIS zijn diverse projecten gesteund. Op het vlak van diaconaat waren dat projecten voor schoolkinderen in de armere wijken van Jeruzalem, voor kinderen met een beperking en hulpbehoevende Joden die in de afgelopen jaren in Israël zijn komen wonen. Ook is een zomerkamp gesteund waar Joodse en Arabische jongeren een week lang samen optrokken en veel van elkaars leven en cultuur leerden.

Impact

Hoogtepunt

De zomerkampen van Musalaha blijken elk jaar weer grote impact

te hebben op de levens van jonge kinderen die in één land wonen, maar toch totaal gescheiden van elkaar opgroeien. Ze leren elkaar als vrienden te zien en niet langer als vijand. Deze ervaring op jonge leeftijd beïnvloedt hun verdere leven en ook dat van hun families.

Leerpunt

Het kost tijd en fijngevoeligheid om een goed netwerk in Israël op te bouwen te midden van de diverse bevolkingsgroepen. Openheid, vertrouwen en transparantie zijn daarbij belangrijke voorwaarden.

Christenen hebben het dubbel zwaar

JEMEN

Doel

Te midden van alle strijd in Jemen hebben christenen het dubbel zwaar te verduren. Verreweg de meesten van hen hebben een moslimachtergrond en hun bekering wordt dan ook gezien als een schande met alle mogelijke gevolgen van dien. De GZB ondersteunt kleine groepen christenen door middel van toerusting en discipelschapstraining. Ook kan op beperkte schaal directe noodhulp worden verstrekt.

Gerealiseerd in 2019

Ruim 320 families, met name christenen, hebben hulp ontvangen in de vorm van voedsel, water en hygiënepakketten. Deze voorzien

in ongeveer de helft van de jaarlijkse voedselbehoeften van elk ontvangend huishouden en geven bovendien goede ingangen om uit te reiken naar zowel gelovigen als moslims. Samen met haar partner investeerde de GZB in contacten met Jemenitische christenen, binnen en buiten Jemen en organiseerde diverse trainingen voor kerkleiders en nieuw gelovigen.

Impact

Hoogtepunt

Medio 2019 rapporteerden de coördinatoren van het programma al over ontmoetingen met ruim 425 'zoekers' en/of nieuwe gelovigen. Bijna 115 van deze personen hebben

voor het eerst hun geloof beleden in 2019. Ondanks het feit dat het in Jemen gevaarlijk is om een christen zijn, heeft de oorlog mensen kracht en kansen gegeven om het Evangelie te delen.

Leerpunt

Het betrekken van Jemenitische christenen bij bredere distributies beschermt de identiteit van gelovige huishoudens die ook hulp ontvangen en geeft tegelijkertijd vaak goede ingangen. Contact en communicatie met en over christenen uit Jemen blijft uitdagend en moet met wijsheid en omzichtigheid gebeuren.

Omzien naar kwetsbare groepen in de samenleving

NOORD-
AFRIKA - 1

De GZB is in verschillende landen van Noord-Afrika werkzaam. In verband met veiligheid worden hier geen namen van landen en mensen genoemd.

Doel

Via onze partnerorganisatie wordt omgezien naar kwetsbare en vaak gemarginaliseerde groepen in de samenleving (gehandicapten, gevangenen, jongeren met gedragsproblemen, maar vaak ook kwetsbare vrouwen). Dit vanuit het verlangen om hen een nieuw perspectief te geven.

Daarnaast zoekt de GZB naar goede ingangen om de kleine maar groeiende christelijke gemeenschap in Noord-Afrika te versterken. Met name is er een grote behoefte aan discipelschap voor de jonggelovigen: wat betekent het om als christen te leven te midden van een grote moslimmeerderheid?

Gerealiseerd in 2019

- In het afgelopen jaar heeft de GZB bijgedragen aan een programma om mensen met een handicap te helpen zich verder te ontwikkelen. Hierbij zijn ook de familieleden betrokken omdat er nog veel onwetendheid en stigma is.
- Dit jaar heeft de eerste door de GZB uitgezonden werker (in het najaar van 2018) zich verder bekwaamd in het leren van het Arabisch en zich georiënteerd op haar toekomstige taak gericht op kwetsbare vrouwen en jongeren.
- In het najaar is een predikants-echtpaar na intensieve voorbereiding en taalstudie daadwerkelijk naar Noord-Afrika

afgereisd. Hij richt zich als theoloog in het bijzonder op discipelschap en coaching van kerkelijke leiders en het geven van seminars. Zij zal zich inzetten in het onderwijs aan jonge kinderen en daarnaast ook aandacht schenken aan het verder ontwikkelen van vrouwenwerk.

- Een derde werker kon worden benoemd en gaat zich na intensieve taalstudie in de loop van 2020 inzetten voor mensen aan de rand van de samenleving (onder andere via gevangeniswerk en resocialisatietrajecten).

Impact

Hoogtepunt

Het was bemoedigend om te horen hoe positieve aandacht en eenvoudige

lessen zowel de doelgroep van mensen met een handicap zelf als ook hun naaste familieleden heeft geholpen positiever naar zichzelf en elkaar te kijken en in het leven te staan. Zo groeide het zelfrespect, het gevoel dat je als mens van waarde bent, maar ook het zicht op wat je met een handicap allemaal nog wel kunt doen. Dat dit werk door christenen wordt gedaan, geeft het werk een extra dimensie.

Leerpunt

Het kost veel tijd en aandacht om de lokale taal en cultuur beter te leren kennen. Dit is tegelijkertijd nodig om echt met mensen in contact te kunnen komen en zo van betekenis te zijn.

Kerkgroei ondanks tegenstand

NOORD-
AFRIKA - 2

De GZB is in verschillende landen van Noord-Afrika werkzaam. In verband met veiligheid worden hier geen namen van landen en mensen genoemd.

Doel

De kerk in dit land* groeit, ondanks toegenomen druk vanuit de overheid en tegenstand vanuit de omgeving. De grootste uitdaging is echter goede theologische opleiding van voorgangers en toerusting van gemeenteleden.

Gerealiseerd in 2019

- Op diverse manieren is in 2019 geïnvesteerd in bijbels onderwijs en pastorale begeleiding. Diverse beurzen voor theologisch (afstands-) onderwijs zijn beschikbaar gesteld voor studenten, waar dankbaar gebruik van wordt gemaakt. Voorgangers worden zo toegerust om het Evange-

lie bijbelgetrouw te kunnen uitleggen en leiding te geven aan de groeiende gemeenten in hun land. Afstandsonderwijs helpt jonggelovigen te groeien in geloof en discipelschap. Ook bezoekt een Nederlandse landgenoot de regio regelmatig om jonggelovigen en kleine kwetsbare gemeenten te begeleiden. Daarnaast is steun gegeven aan het officieel erkende theologisch instituut.

Impact

Hoogtepunt

In 2019 is er in samenwerking met een organisatie die programma's uitzendt in Noord-Afrika een 14-delige televisieserie opgenomen over de

namen van God, in zowel het Kabyle als het Arabisch. De televisie is een krachtig middel voor het delen van de Bijbelse boodschap, doordat in de huiskamer sociale controle en beperkingen van de overheid minder invloed hebben. Ook mensen die niet kunnen lezen en schrijven horen het Evangelie in de talen die zij kunnen verstaan.

Leerpunt

Bijbelonderwijs is fundamenteel. Het blijft zeer noodzakelijk voor de groei en verdere ontwikkeling in de diepte van de jonge Noord-Afrikaanse kerk. Investeren in relaties blijft heel erg belangrijk om het werk op een goede manier te kunnen blijven doen.

Kerk zet zich in voor slachtoffers burgeroorlog

LIBANON
EN SYRIË

Doel

De GZB werkt samen met de kleine en kwetsbare, maar toch vaak ook opvallend vitale protestantse kerken in Syrië en Libanon aan het versterken van de lokale gemeente. Diverse, vooral diaconale projecten ondersteunen de kerken in zichtbare presentie en dienst aan de zwakkeren in de samenleving. Zo doen de kerken relatief veel aan opvang en hulp aan achtergebleven of juist gevluchte Syriërs in beide landen.

Gerealiseerd in 2019

- De GZB bood in Syrië en Libanon met hulp van lokale kerken noodhulp: voedsel, dekens en brandstof voor kwetsbare families om de winter door te komen, maar ook medische zorg, hulp bij huisvesting en pastorale en psychische hulp. Na de Turkse inval in het noordoosten van Syrië kon eind 2019 een gerichte noodhulpactie worden gestart vanuit drie plaatselijke gemeenten van onze partnerkerk daar.
- Daarnaast is er in 2019 veel aandacht geweest voor de situatie en ontwikkeling van kinderen. Heleen van den Berg werkt als onderwijskundige/logopediste bij het Philemon project, een kinderopvangcentrum in een arme wijk in Beiroet voor met name kinderen van vluchtelingen. Vier scholen voor Syrische vluchtelingenkinderen in Libanon konden financieel worden ondersteund. Ook is er een start gemaakt met het verder ontwikkelen van een geïnte-

greerd programma voor beide landen met name ook gericht op de jongere generatie.

Impact

Hoogtepunt

De GZB werkt samen met diverse lokale kerken in Syrië en Libanon om in de zomervakantie een maand lang vakantiebijbelclubs te organiseren voor kinderen in de buurt. Kinderen zijn vrij van school en hebben nauwelijks veilige en gezonde activiteiten om hun tijd mee door te brengen. Door middel van de clubs horen ze het evangelie en worden relaties gebouwd om na de zomer ook naar andere activiteiten van de kerk te komen. In juli hebben bijna 1.000 kinderen op zeven verschil-

lende plaatsen in Libanon en Syrië vier weken lang kunnen genieten van een activiteitenprogramma, uitstapjes, gezonde maaltijden en het luisteren naar de boodschap van Hoop.

Leerpunt

In deze tijd schuilt het gevaar voor lokale kerken om te veel te veranderen in een soort hulporganisatie. Naast het weerspiegelen van de onvoorwaardelijke liefde van God in de samenleving is het belangrijk hen te helpen en te stimuleren hun eigen identiteit te behouden. Theologische toerusting en hulp in geestelijke nood is daarom een blijvende opdracht.

Positief getuigenis

TURKIJE

Doel

De projecten in Turkije richten zich met name op onderwijs en hulp vanuit de kleine maar actieve kerkelijke gemeenten aan kwetsbare kinderen, waaronder veel Syrische vluchtelingen. Daarnaast wordt op bescheiden schaal steun gegeven aan toerusting via het internet.

Gerealiseerd in 2019

- Het werk van Kardelen onder gehandicapte vluchtelingenkinderen in Ankara kon ook dit jaar worden ondersteund. Gezinnen worden thuis opgezocht en begeleid. Daarnaast wordt therapie en praktische ondersteuning gegeven. Ook wordt

er samen met lokale kerken sociale activiteiten georganiseerd, zodat de families zich echt onderdeel voelen van een gemeenschap.

- In Izmir is het Torbali Refugee Center vanuit de plaatselijke gemeente opgericht om onderwijs te bieden aan kwetsbare Syrische kinderen in de leeftijd van 5-7 jaar. Dit om ook zo een baken van Hoop te zijn.

Impact

Hoogtepunt

Onze Turkse partners ervaren zeer regelmatig tegenwerking van de autoriteiten of de buurt, maar ook uit hun eigen familiekring vanwege hun

christelijke identiteit. Toch blijkt de belangeloze, praktische hulp die partners bieden soms een verandering te brengen in de vijandige houding van hun omgeving. Het is mooi om te zien hoe praktische hulp niet alleen een ingang biedt om het Evangelie te delen, maar ook een positief getuigenis is naar het bredere geheel van de samenleving.

Leerpunt

Het is belangrijk om te blijven investeren in de koppeling van het werk met lokale gemeenten in zowel Nederland als Turkije.

Baken van hoop

verhaal
uit Syrië
en Libanon

Hoe klein en kwetsbaar de protestantse kerken in Libanon en Syrië ook zijn, toch zijn zij een baken van hoop voor velen. Juist ook in de al zo lang durende verschrikkelijke oorlog in Syrië die nog steeds niet voorbij is. Met name jonge kinderen en ouderen zijn extra kwetsbaar. In Libanon zag de presbyteriaanse kerk kans om vier schooltjes voor Syrische vluchtelingenkinderen open te houden, zodat aan bijna 400 kinderen toch toekomstperspectief kan worden gegeven.

Zowel in Libanon en Syrië is het zondagsschoolwerk opgebloeid. “Juist in de oorlog hebben we als kerk dit belangrijke stuk werk herontdekt”, zo zei een van de predikanten uit Aleppo. “Was het vaak moeilijk en te onveilig om op zondag als gemeente bijeen te komen, op zaterdagen bloeide de zondagsschool met juist ook kinderen uit niet christelijke gezinnen.”

In een van de armste wijken in Beiroet vangt de

Armeense Kerk berooide vluchtelingenfamilies op en helpt ze met huisvesting, medicijnen en voedsel. Maar ook wordt geestelijke hulp geboden, wordt er met mensen gebeden en ervaren zij liefde, zorg en aandacht vanuit de christelijke gemeente.

Zo heeft de kerk in tijden van crisis niet alleen een Woord van Hoop, maar biedt zij ook daadwerkelijk hoop aan kwetsbare mensen in nood. Zowel aan kinderen aan het begin en aan ouderen aan het einde van het leven.

Algemeen werk

2019 in cijfers

Land	Realisatie		Begroting	
	ZW	€	ZW	€
Groene GZB		31.124		30.000
Landen waar de steun wordt afgebouwd	2,2	12.181	2,2	84.400
Nederland	0,5	153.986	0,5	100.350
	2,7	197.291	2,7	214.750

Groene GZB

De Groene GZB is het programma waarmee GZB samen met wereldwijde partners en medewerkers wil nadenken hoe we beter voor de schepping kunnen zorgen. De GZB wil door middel van kleinschalige projecten en bewustwording bij partners en medewerkers een verandering teweeg brengen en daadwerkelijk een bijdrage leveren aan het compenseren van door activiteiten van GZB-medewerkers uitgestoten CO₂.

In 2019 ondersteunde de GZB de volgende projecten:

Bomen planten in Palombe district in Malawi

Samen met jongeren uit de lokale gemeente werden ongeveer 10.000 bomen geplant om ontbossing tegen te gaan. Dit project werd ondersteund door SamSam, een inkoopcollectief van energie.

Go Fresh Albanië

Deze organisatie wil voedselverspilling tegengaan door eten wat bijna over datum is bij leveranciers op te halen en naar instellingen te brengen.

Go Green Indonesië

De kerk op Java wil zowel in gemeenten als op scholen en bij mensen

thuis bewustwording stimuleren om met wijsheid en zorg met het milieu om te gaan.

Bomen planten in Mozambique

Samen met onze lokale partner Espanor willen we dorpen toerusten om beter zorg te dragen voor de schepping. Om ontbossing tegen te gaan is het belangrijk dat mensen het belang gaan inzien van de aanwezigheid van bomen.

Zonnepanelen Tinda clinic in Zimbabwe

Stroom opwekken via zonnepanelen is duurzaam en een toegankelijke manier om aan stroom te komen op plaatsen ver van de bewoonde wereld.

Herbruikbare tassen uit Malawi

Door de aanschaf van een mooie tas gemaakt van kleurrijke stoffen kreeg iemand in Malawi ook een herbruikbare stoffen tas. Op deze manier willen we het gebruik van plastic tassen verminderen.

Bijen houden bij het GZB-kantoor

Achter het GZB-kantoor staan twee bijenkasten. Ook in de bebouwde kom kunnen bijen honing maken. Door de bijenkasten te plaatsen dragen we lokaal ook bij aan de biodiversiteit.

In totaal heeft de GZB in 2019 € 30.000 geïnvesteerd in Groene GZB-projecten.

4. Communicatie & Fondsenwerving

De externe communicatie is voornamelijk gericht op plaatselijke kerkelijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk en haar leden. Per 31 december 2019 waren 24.170 mensen ook persoonlijk lid van de vereniging GZB.

1. Doelgroepen en middelen

Om de diverse doelgroepen te betrekken bij het werk van de GZB zijn in 2019 de volgende middelen ingezet:

Doelgroep	Belangrijkste informatiekanalen
1. Leden van plaatselijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk	Collectefolders, kerkbladberichten, dagboek Een handvol koren, posters/flyers GZB-activiteiten, nieuwsbrieven zendingswerkers, fondsenwervende folders zendingswerkers, persberichten, informatie vanuit zendingscommissies/thuisfrontcommissies, website, social media, presentaties zendingswerkers met verlof
2. Kerkenraden	Jaarverslag, bedank- en verantwoordingsbrief financiële steun, informatiebrief collecterooster
3. Diaconieën	Informatiebrief collecterooster Project 10 27, projectenbrochure Project 10 27, nieuwsbrieven Project 10 27, website Project 10 27
4. Leden en donateurs van de GZB	Magazine Alle Volken, gebedskalender, vakantiebijbelstudieboekje, social media, website, GZB-dag, Algemene Vergadering, nieuwsbrieven leden/donateurs, fondsenwervende mailingen en bedankbrieven, updates vanuit programma's
5. Leden van zendingscommissies en thuisfrontcommissies	Mailing over promotie GZB-dag, mailing over verkoop dagboek Een handvol koren, mailing over collecterooster, nieuwsbrieven voor zendingscommissies en/of thuisfrontcommissies, jaarverslag, bedank- en verantwoordingsbrief financiële steun, inspiratie-avonden, website, vergaderopeningen
6. Predikanten	Nieuwsbrieven voor predikanten, mailing en materialen bij catechese-project, mailing en materialen bij actie voor belijdeniscatechisanten, predikantenbijeenkomst, website
7. Jongeren	Nieuwsbrieven voor jongeren, social media, Jongerencafé, kinder- en tienerprogramma's GZB-dag, dagboek Een handvol koren, website
8. Kantoormedewerkers en zendingswerkers	Nieuws- en informatiebrieven, intranet (PLEK)
9. Andere fondsenwervende organisaties	Project-/programma-aanvragen, -rapportages en -besprekingen
10. Partnerkerken en -organisaties die personele en financiële steun ontvangen	Beleids-/themaconferenties, nieuwsbrief (Engelstalig)
11. Vrijwilligers	Direct contact/bedankbrief/-presentje

2. Events

GZB-dag 'De Geest doorbreekt de grenzen'

Zaterdag 16 maart 2019 vormde de Midden Nederland Hallen in Barneveld het decor voor het jaarlijkse evenement van een dag vol bezinning, ontspanning en vooral betrokkenheid op zending. Ruim 2200 bezoekers uit de achterban, waaronder veel gezinnen met kinderen, hebben deze dag als inspirerend en opbouwend ervaren blijkt uit de gehouden enquête. Het thema 'De Geest doorbreekt de grenzen' werd ingevuld door sprekers en gasten uit binnen- en buitenland. Voor de kinderen en tieners waren er aparte programma's waar enthousiast gebruik van werd gemaakt. Tijdens de pauze studeerde een gelegenheidskoor onder leiding van Martin Zonnenberg twee liederen in waarna aan het begin van het middagprogramma alle bezoekers van de uitvoering hiervan konden genieten. De collecten brachten samen ruim € 60.000 op. De opbrengst was bestemd voor het werk in Bosnië en Malawi.

Jongerencafé

Er zijn opnieuw twee jongerencafés georganiseerd. In Papendrecht hebben de jongeren twee Egyptische predikanten ontmoet en in Baarn zijn de jongeren in gesprek geweest met twee predikanten uit Malawi. De jongeren zijn door hun verhalen geïnspireerd geraakt en hebben meer ontdekt van hoe het Evangelie zich wereldwijd verspreidt.

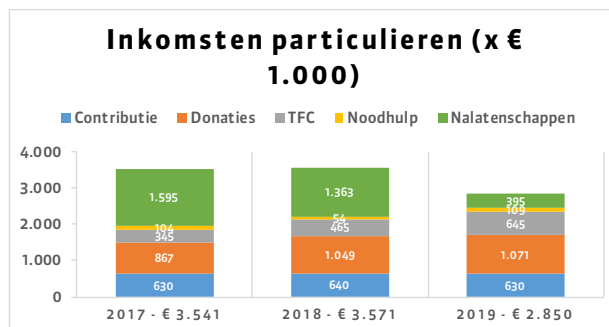

3. Fondsenwerving

Nalatenschappen

Vanouds kent de GZB twee bronnen van inkomsten, die vanuit particulieren en de inkomstenstroom vanuit gemeenten. De werving vanuit gemeenten wordt uitgevoerd vanuit de programma's. De werving onder particulieren is de laatste jaren geïntensiveerd. Dat heeft ertoe geleid dat de inkomsten gestegen zijn. Helaas waren de opbrengsten uit nalatenschappen in 2019 lager dan we op basis van de laatste jaren verwachtten. Nalatenschappen blijven voor de GZB een belangrijke bron van inkomsten. In 2019 werd de brochure nalatenschappen herschreven. In 2020 zal de achterban actief benaderd worden om na te denken over het opstellen van

een testament en om daarin ook het zendingswerk via de GZB op te nemen.

GZB-dagboek Een handvol koren

Dankzij de inzet van honderden vrijwilligers in het najaar van 2019 is het dagboek voor 2020 bijna volledig uitverkocht! De verkoop laat de laatste jaren een stijgende lijn zien: 37.500 exemplaren van het dagboekje voor 2018, 38.363 van het dagboekje voor 2019 en 38.888 exemplaren van het dagboekje voor 2020. De GZB is dankbaar dat er zoveel zendingscommissies zijn die hebben geholpen om ook in 2019 de verkoop tot een succes te maken.

Ook levert elk jaar een groep van 52 vrijwilligers (predikanten, jongerenwerkers en GZB-medewerkers) een bijdrage aan de inhoud. Met het dagboek wil de GZB de lezers een handreiking bieden bij de opbouw van hun geloof en hen een inkijkje geven in de wereldkerk. En het mooie is dat de winst (€ 265.000) ten goede komt aan het zendingswerk.

Zendingsmaatje

In december is een nieuwe online campagne gelanceerd: Zendingsmaatje. Met een vast bedrag per maand kunnen mensen zich via deze campagne verbinden aan zending algemeen of aan een specifieke zendingswerker. Centraal in deze campagne staat de slogan: 'Niet iedereen kan Zendingswerker worden, Zendingsmaatje wel! Bid, leef en geef mee!' De campagne is gecommuniceerd via de daarvoor ontwikkelde website www.zendingsmaatje.nl. Ook is het onder de aandacht gebracht via Alle Volken, (online) advertenties, sociale media en telemarketing. Eén maand na lancering hebben zich 200 Zendingsmaatjes aan GZB verbonden. Dit betekent een groei van ca. € 24.000,- aan jaarlijkse inkomsten.

4. Communicatie

De GZB online

In 2019 is actief gewerkt om GZB online meer onder de aandacht te brengen van de achterban. De programma's en activiteiten van de GZB zijn goed vertegenwoordigd op de website en er zijn nieuwe websites ontwikkeld voor de zendingswerkers die in 2019 uitgezonden zijn. Ook is er een onderzoek opgestart voor de ontwikkeling van een nieuwe website. Alle sociale media kanalen vanuit de GZB zijn geoptimaliseerd, te denken valt aan de GZB-kanalen op Facebook, Instagram, Youtube, Twitter en LinkedIn. Het aantal bereikte personen is van 5% tot 33% verhoogd. En het aantal likes van geplaatste berichten door de GZB is van 27% tot 56% verhoogd, variërend per sociale media kanaal. De online nieuwsbrieven zijn op maat gemaakt per doelgroep, en er is een speciale jongeren nieuwsbrief ontwikkeld voor jongeren van 25 jaar en jonger. De nieuwsbrieven worden gemiddeld 5% vaker geopend en gelezen door de doelgroepen.

Vrouwenbeweging VITA gelanceerd

In november heeft de GZB een vrouwenbeweging gelanceerd onder de naam VITA. Dit is een wereldwijde beweging van krachtige vrouwen die door het geloof aan elkaar verbonden zijn om het Evangelie te delen. Als pay-off

vita

wordt gebruikt: Vrouwen delen Leven. De vrouwenbeweging is op de VITA-vrouwendag geïntroduceerd onder alle vrouwen die mee zijn geweest met de vrouwenreizen naar Albanië. Via de opgerichte sociale mediakanalen Facebook en Instagram delen vrouwen verhalen ter bemoediging en worden acties ten behoeve van het GZB-programma in Albanië gecommuniceerd.

Alle Volken

De Pinksterspecial over 'De kerk groeit!' werd positief ontvangen. In Nederland en een groot deel van de Westerse wereld groeit de kerk niet. Veel mensen vonden het bemoedigend om te horen dat op andere plaatsen, zoals op Cuba en de Filipijnen, de kerk juist wel groeit. De december-uitgave van Alle Volken, met daarin de lancering van Zendingmaatje, is eenmalig ook naar mensen verstuurd die geen lid zijn, maar wel donateur. De oplage werd van 27.500 verhoogd naar 31.900 exemplaren.

Enquête Alle Volken en andere uitgaven van de GZB

In september 2019 is een enquête over Alle Volken en andere uitgaven van de GZB verstuurd. Maar liefst 982 GZB-leden hebben de enquête ingevuld.

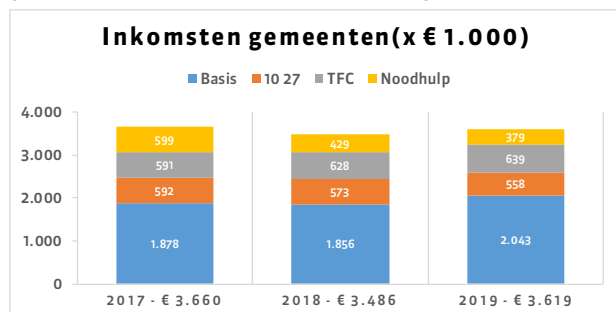
- De meeste mensen (95%) lezen Alle Volken of bladeren het magazine door. De reden dat een deel dat niet doet is in veel gevallen de enorme hoeveelheid post van diverse organisaties.
- Ruim 60% vindt de huidige frequentie van vier keer per jaar precies goed.
- Het grootste deel van de lezers wil graag een gedrukt magazine, zo'n 12% ontvangt Alle Volken graag per e-mail.
- Bijna de helft van degenen die de enquête hebben ingevuld, gebruikt de gebedskalender die bij Alle Volken is bijgesloten; 80 procent geeft de voorkeur aan een papieren versie.
- Twee derde gebruikt ook het vakantiebijbelstudieboekje. De reacties zijn over het algemeen positief, vooral de persoonlijke verhalen spreken aan.
- De vragen over het GZB-dagboek Een handvol koren riepen de meeste reacties op. Die reacties zijn heel divers, vooral positief, maar ook reacties zoals: ook aandacht voor minder bekende Bijbelgedeelten, andere accenten in de uitleg en voldoende de breedte van de achterban in de gaten houden als het gaat om de predikanten die meewerken.

De GZB is dankbaar dat zoveel mensen de enquête hebben ingevuld. Daaruit blijkt enorme betrokkenheid. De vele reacties geven de nodige input om de inhoud en verspreiding van de GZB-uitgaven verder te optimaliseren.

5. Relatiebeheer gemeenten en reizen

Gemeenten

Zending hoort bij de christelijke gemeente. Om zendingswerk een gezicht in de gemeente te geven, zijn veel gemeenten deelgenoot van een zendingswerker of betrokken bij de uitzending van een gemeentelid. Sommige gemeenten kiezen ervoor een programma met meerdere werkers en projecten te steunen. Om het meelevens, meebidden en meegeven in de gemeente handen en voeten te geven, zijn de thuisfront- en zendingscommissies een belangrijke schakel. Voor hen werden het afgelopen jaar diverse avonden/dagen georganiseerd om te inspireren, informatie uit te wisselen en mee te denken. Daarnaast bezoeken relatiebeheerders individuele zendingscommissies om maatwerk te bieden. Vooral de steun aan een nieuwe zendingswerker is een goed moment daarvoor. De doelstelling om dit jaar twintig nieuwe gemeenten aan een zendingswerker te verbinden is met 22 ruimschoots gehaald. Daarmee zijn deze gemeenten dicht bij de GZB gekomen en worden nieuwe inkomsten geworven.

Project 10 27

De support vanuit gemeenten voor de diaconale projecten van de GZB, aangeboden via het programma Project 10 27, was in 2019 nagenoeg gelijk aan het niveau van het jaar ervoor: € 560.000. Dit bedrag is vooral tot stand gekomen door de opbrengsten van collecten en (project)giften van diaconieën. Het aantal diaconieën dat doneerde laat een stabiel beeld zien.

Sommige gemeenten kiezen al een aantal jaren voor steun van langer durende projecten, bijvoorbeeld uit een nalatenschap van een gemeentelid.

In 2019 namen enkele hervormde scholen het voorstel van Project 10 27 over om te kiezen voor diaconale projecten als bestemming voor scholenacties. Hun leerlingen zetten zich actief in voor de kwetsbare medemens, wereldwijd. Een groot aantal diaconieën collecteerde in hun gemeenten voor uiteenlopende doelen, die via het collecterooster

van Project 10 27 zijn gepresenteerd. Zes collecten op dit rooster kregen een werelddiaconale bestemming. Twee collecten werden voorgesteld voor diaconaal werk in Nederland, via de IZB en de Stichting Evangelie & Moslims. Het aanbod van diaconale projecten voor Project 10 27 werd actief bekend gemaakt tijdens bezoeken aan diaconieën, gesprekken met scholen, het adverteren in tijdschriften binnen de GZB-achterban en via de website www.project1027.nl.

Aan het begin van het verslagjaar werd de projectgids voor 2019 gepubliceerd. Diaconieën en organisatiecommissies van markt- en verkoopdagen gebruikten de informatie voor het maken van keuzes voor diaconale bestemmingen. Onder het label van Project 10 27 is in 2019 enkele keren een noodhulpactie gestart, zoals in Malawi (overstromingen) en Albanië (aardbeving) en voor hulpverlening als gevolg van de noodsituatie in Noordoost-Syrië.

GZB-Experience

GZB-Experience is dé reizentak van de GZB en biedt reizen aan om mensen en gemeenten in Nederland te betrekken bij de wereldwijde kerk. In 2019 zijn er verschillende reizen georganiseerd. Het reisaanbod bestond onder andere uit jongerenreizen, gemeentereizen, een predikantenreis en programmareizen voor de gehele breedte van de GZB-achterban. In al deze reizen draaide het om ontmoeting en bewustwording van zowel Nederlandse deelnemers en gemeenten alsook individuele christenen en gemeenten in het bestemmingsland. Door deze Experience-reizen kregen deelnemers meer zicht op zending en de plek die zending in hun leven inneemt. Ook ontstond er grotere betrokkenheid op het werk van de GZB. Dit bleek onder andere uit het delen van ervaringen in de kerkelijke gemeenten, de toezegging van financiële support (Zendingsmaatje), het opgeven als vrijwilliger en het nadenken en spreken over de eigen missionaire roeping. Zo droeg in 2019 ook GZB-Experience bij aan de visie van de GZB: Samen met gemeenten uit Gods wereldwijde kerk werken aan open geloofsgemeenschappen waar iedereen welkom is en waar mensen oog hebben voor kwetsbare naasten. Ook in 2019 was GZB-Experience meer dan een reis...

6. Inzet van mensen

In dit hoofdstuk is het sociaal jaarverslag opgenomen. Er wordt ingegaan op arbeidsomstandigheden, opleiding, begeleiden en coaching van zowel kantoormedewerkers als zendingswerkers. Er worden kengetallen gepresenteerd, en ook wordt ingegaan op keuzes die zijn gemaakt en uitgevoerd in 2019 ten aanzien van de inzet van mensen binnen de GZB. De GZB is dankbaar voor de bereidheid van mensen om hun talenten in te zetten voor het wereldwijde zendingswerk.

Arbeidsomstandigheden

Gezondheid

Medewerkers worden gestimuleerd tot een gezonde levenswijze. In begeleidingsgesprekken is aandacht voor de balans tussen werk en privé en het inplannen van vrije tijd. Verder wordt aan alle collega's dagelijks de ruimte geboden voor een wandeling na de lunch.

Ziekteverzuim en re-integratie

Voor kantoormedewerkers en zendingswerkers die vanuit Nederland werken, wordt het ziekteverzuim geregistreerd en gemeld bij arbodienst Perspectief. Uitgezonden medewerkers melden eventueel ziekteverzuim bij de regiocoördinator. Bij langduriger verzuim kan alsnog de arbodienst worden ingeschakeld.

Ook in 2019 was het verzuim laag met 1,1% (2018: 1,2%). In geval van ziekte maakt de GZB in overleg met arbodienst Perspectief en de medewerker afspraken over de re-integratie. Er is een verzuimverzekering afgesloten, zodat medewerkers bij langdurige ziekte (tijdelijk) kunnen worden vervangen.

Onze collega ds. Cornelis van den Berg, die vanuit Nederland in Roemenië actief was onder gevangenen en voor een theologische opleiding, is na enige tijd ziek te zijn geweest, overleden.

Medisch adviseur en vertrouwenspersoon

Voor advies rondom medische vragen kunnen uitgezonden medewerkers een beroep doen op dr. Philip Blom. Hij adviseert eveneens de GZB om als werkgever de zorgtaak voor uitgezonden medewerkers zo goed mogelijk te kunnen invullen, bijvoorbeeld een besluit tot repatriëring moet worden genomen. In 2019 is hij 41 keer door medewerkers geconsulteerd en negen keer door de GZB.

Dr. Blom is eveneens aangesteld als vertrouwenspersoon. In deze rol is hij in 2019 niet geraadpleegd door medewerkers of zendingswerkers.

Ds. Cornelis van den Berg

Op dinsdag 3 december 2019 overleed ds. Cornelis van den Berg. Van 2001 t/m 2012 was hij zendingswerker in Zuidoost-Azië en vanaf 2012 reisde hij regelmatig naar Roemenië voor gastlessen missiologie aan de theologische opleiding in Cluj en om gevangenen te bezoeken.

Cornelis was een man met het hart gericht op God. Vanuit zijn liefde voor de Heere diende hij zijn medemens. Centraal in zijn leven stond zijn zorg voor gemarginaliseerden: armen en kwetsbaren, gevangenen en mensen met een beperking.

Cornelis was een man die met beide voeten in de klei van het leven stond en ondertussen met gebogen hoofd en knieën zijn God zocht. Een dienaar van onze God en Heere en een bijzonder mens, die voort zal blijven leven in onze herinnering en die van onze partners in Zuidoost-Azië en Roemenië. De GZB is dankbaar voor wat hij voor de wereldwijde kerk heeft mogen betekenen.

Milieu

In het werk op kantoor wordt waar mogelijk bewust omgegaan met het milieu. Dat is onder andere zichtbaar in het gebruik van papier met een keurmerk en het gescheiden inzamelen van afval. In 2019 zijn we teruggegaan van twee naar één kopieerapparaat en wordt er steeds meer papierloos vergaderd. Ook wordt steeds meer correspondentie per e-mail verzonden. Vanaf 2019 ontvangen relaties waarvan het e-mailadres bekend is een bedankbrief per e-mail.

Milieuvriendelijk reizen, bijvoorbeeld met de fiets of een elektrische auto, wordt gefaciliteerd door het bieden van de mogelijkheid om accu's op te laden.

Op kantoor worden faciliteiten voor online vergaderen gebruikt, waardoor reizen kunnen worden beperkt.

Voor reizen buiten Nederland is vastgelegd dat voor bezoekreizen binnen een straal van 500 kilometer de trein wordt gebruikt.

Arbeidsverhoudingen en gemeenschap

Naast diverse functionele overlegvormen binnen de werkorganisatie, heeft de GZB ook een Ondernemingsraad (OR).

De gemeenschap tussen collega's op het veld en op kantoor krijgt vorm op verschillende manieren.

Alle collega's kunnen via het intranet PLEK met elkaar meeleven en -bieden.

Op kantoor wordt op drie tot vier dagen per week gestart met een gebedsmoment, waarbij wisselend voorbede wordt gedaan voor alle landen en Nederland. Naast betrokken partnerkerken en specifieke situaties wordt zo regelmatig in de voorbede meegeleefd met alle uitgezonden medewerkers en hun gezinnen.

Bij alle personeelsactiviteiten worden collega's, vrijwilligers en zendingswerkers die voor verlof in Nederland zijn uitgenodigd.

Beloning

Voor directie en medewerkers van de GZB is de 'Arbeidsvoorwaardenregeling van de Protestantse Kerk in Nederland' van toepassing. Op basis van onder meer de mate van verantwoordelijkheid en het vereiste werk- en denkkniveau zoals beschreven in de functiebeschrijvingen zijn de

functies ingeschaald.

Zendingswerkers hebben een arbeidsovereenkomst met de GZB. Voor de uitzendtoelagen, verzekeringen en vergoedingen is de 'Uitzendvoorwaardenregeling van de Protestantse Kerk in Nederland' van toepassing. De GZB hanteert de variant 'Faciliteringsregeling', waarbij sprake is van toelagen op basis van de gezinssamenstelling en vaste salarisgrondslagen voor inkomensverzekeringen en oudedagsvoorzieningen.

Opleiding en begeleiding kantoormedewerkers

Belangrijk moment in de begeleiding van medewerkers is het jaargesprek dat in januari door de teamleiders gevoerd wordt. Het format dat hiervoor ingezet wordt, is ook dit jaar door HRM kritisch bekeken en aangepast waar nodig. In dit gesprek wordt teruggekeken, doelstellingen besproken, is er aandacht voor het inzetten van competenties en krijgt deskundigheidsbevordering aandacht. Daarnaast komen ook persoonlijke punten als welbevinden en meer algemeen de cultuur aan de orde. De gemaakte afspraken worden geëvalueerd en nieuwe afspraken gemaakt.

Halverwege het jaar vormt dit gesprek de basis voor een tussentijdse evaluatie. De stand van zaken wordt besproken, afspraken eventueel bijgesteld etc.

Inzet vrijwillige collega's

Het afgelopen jaar is er gericht gezocht naar vrijwillige collega's die met inzet van hun competenties het werk op kantoor kunnen ondersteunen en specifieke taken kunnen oppakken. In 2019 zijn er zeven vrijwillige collega's actief geweest. Werkzaamheden die worden uitgevoerd zijn onder andere: administratieve taken, AFAS ontwikkelwerk en ondersteuning van het ontwikkelen en uitvoeren van events. Dit gaat dan vooral om de 'kantoorwerkzaamheden', daarnaast zijn er vele tientallen vrijwilligers actief rond een event als de GZB-dag. Zonder de inzet van deze vrijwilligers is het werk in huidige vorm niet mogelijk.

Werving en selectie van zendingswerkers

Er zijn in 2019 vanuit HRM 45 informatie-aanvragen behandeld omtrent de mogelijkheden van een lange termijn uitzending, daarnaast zijn er vijftien oriënterende gesprekken gevoerd voor lange termijn uitzendingen. Dit heeft geleid tot vier wervingsgesprekken. Deze gesprekken hebben geresulteerd in de benoeming van drie eenheden.

Er zijn acht eindgesprekken gevoerd met werkers die teruggekeerd zijn naar Nederland.

Verder heeft HRM 34 informatie-aanvragen over kortetermijn uitzendingen behandeld en dertien oriënterende gesprekken gevoerd met geïnteresseerden voor kortetermijn uitzendingen. Dit heeft geleid tot vijf kortetermijn uitzendingen.

In 2019 heeft een HRM-medewerker de training voor de TMA (Talent Management Analyse) gevolgd. De talenten-

analyse geeft inzicht in drijfveren, competenties en talenten. In 2020 wordt deze analyse ingezet in het wervings- en selectieproces.

Opleidingstraject zendingswerkers

In het voorjaar van 2019 hebben dertien nieuwe zendingswerkers zich door middel van het interne opleidingstraject voorbereid op hun langetermijnuitzending. De modules die zij hebben gevolgd werden verzorgd door zendingswerkers op het veld, kantomedewerkers en externe experts. De zendingswerkers hebben zich onder andere verdiept in missiologie, diaconaat, interculturele communicatie, fondsenwerving en cross cultural partnerships.

In september 2019 is de 'Oost Europa tafel' gestart met de zendingswerkers uit Oost-Europa die in het bovengenoemde opleidingstraject zaten. Het doel van deze tafel is dat het functioneert als een gezamenlijke leerplek. Met deze pilot zijn we in 2019 begonnen met het meer met en van elkaar leren in het kader van permanente educatie.

Voor de opleiding in het najaar van 2019 is het interne opleidingstraject aangescherpt. Vier zendingswerkers zijn vervolgens opgeleid aan de hand van dit herziene opleidingstraject. In het herziene opleidingstraject staat het profiel van een zendingswerkers centraal. De zendingswerkers worden in het opleidingstraject uitgedaagd om met een open, ontvankelijke houding het leerproces in te stappen. Er wordt gewerkt met vijf hoofddoelstellingen die zich richten op: 1) getuigen & dienen, 2) voorbereiden op de werkplek: onder andere taal, cultuur, veiligheid, partnerships, 3) communicatie & fondsenwerving, 4) visie & werkwijze GZB, 5) persoonlijke ontwikkeling. De zendingswerkers bouwen tijdens de opleiding hun persoonlijk dossier op. Tijdens de gehele uitzending van de zendingswerkers blijven de vijf doelstellingen centraal staan in het kader van permanente educatie. Het persoonlijk dossier van de zendingswerker wordt meegenomen tijdens de uitzendperiode.

In 2019 hebben zeven zendingswerkers zich voorbereid op een kortetermijnuitzending. Bij drie van hen is dit in samenwerking met OMF gedaan. Voor zes zendingswerkers geldt dat ze vanuit de GZB zijn voorbereid door middel van enkele trainingsdagen en diverse gesprekken. Nieuw is dat één zendingswerker zich in vijf weken (september – begin oktober 2019) door middel van een verkort opleidingstraject, in combinatie met zendingswerkers die voor lange termijn worden uitgezonden, heeft voorbereid op haar uitzending van een jaar.

Coaching zendingswerkers

Coaching van zendingswerkers gebeurt in eerste instantie door de regiocoördinatoren (RC). Als er aanvullende coaching nodig is, kan de coach van HRM ingeschakeld wor-

den. De coach wordt enkel bij een uitzending betrokken als hier aanleiding toe is. Vanaf september 2019 zijn de gesprekken tussen zendingswerkers en de coach geregistreerd en is de coach betrokken bij veertien uitzendingen. De coach van HRM is in feite indirect betrokken bij alle uitzendingen. Ze houdt een overzicht bij en kijkt hoe de zorg geregeld is voor alle zendingswerkers. Vaak is er geen extra coaching nodig naast de gesprekken die er met de RC plaatsvinden. Is er wel meer coaching nodig, dan denkt de coach mee wie dit kan verzorgen. Soms is er reden toe om de coaching uit te besteden, bijvoorbeeld aan Intransit. Bij andere uitzendingen wordt het intern opgepakt door de coach zelf. De lijnen met regiocoördinatoren zijn kort, regelmatig is er overleg met de RC's over werkers in hun regio. Verder is er eens in de twee maanden intervisie. Bij de retraites die per regio eens in de twee jaar plaatsvinden, is aandacht voor coaching en intervisie. In 2019 hebben er vier retraites plaatsgevonden. HRM verzorgt verder bijeenkomsten, zoals familiebijeenkomsten voor uitgezonden medewerkers, re-entry-avonden en een ontmoeting rond een maaltijd voor teruggekeerde zendingswerkers.

Uitzendingen en benoemingen van zendingswerkers

De volgende zendingswerkers zijn voor lange termijn uitgezonden:

- Peter en Riek, Centraal-Azië*
- Gerlinde, Centraal-Azië*
- Heleen van der Sluijs, Bosnië
- Björn en Marlies van Veelen, Indonesië
- Adré en Marja Lichtendonk, Bosnië
- Ds. Cees en Mery, Noord-Afrika*
- Foka van de Beek, Bulgarije

De volgende zendingswerkers waren in 2019 voor korte termijn uitgezonden:

- Timon van Doleweerd, Zuid-Afrika
- Anneleen van Doorn, Nicaragua
- Marnix Hogendoorn, Peru
- Berdine Lekkerkerk, Thailand
- Leendert en Marianne Otterspeer, Thailand
- Pauline Pors, Thailand
- Elianne Schonewille, Thailand

- Jaco en Anna Slingerland, Malawi
- Gerco en Wouthera * hebben hun opleiding bij de GZB gevolgd. Daarna zijn ze uitgezonden onder verantwoordelijkheid van een lokale organisatie in Zuidelijk Afrika. De GZB faciliteert de financiën en draagt ook financieel bij aan de uitzending.

Zendingswerkers die zijn benoemd in 2019:

- Marieke, Noord-Afrika*
- Daniëlle Davelaar, Zuid-Afrika
- Ds. Geert en Florian Lustig, Frankrijk

Teruggekeerde zendingswerkers

In 2019 zijn de volgende zendingswerkers teruggekeerd naar Nederland:

- Dick en Hilda Malaba (vanuit Kenia)
- Jaap en Mirjam Haasnoot (vanuit Oeganda)
- Maarten en Gerdien Blom (vanuit Albanië)
- Rik en Machteld Lubbers (vanuit Kosovo)
- Reinout en Arenda van Heiningen (vanuit Thailand)
- Daan en Judith van der Kraan (vanuit Namibië)
- Antonie en Cora Treuren (vanuit Colombia)
- Patrick en Brenda Rietveld (vanuit Nederland werk-

zaam)

- Geert en Charissa Holwerda (vanuit Nederland en Albanië werkzaam)
- Aalt en Anneke Visser (vanuit Zimbabwe)
- Haithm * was tot 1 september in dienst en heeft zijn werk daarna vanuit een andere werkgever voortgezet.

* In verband met veiligheid worden de naam en/of het land niet voluit genoemd.

Gastdocenten/experts

Ds. Peter den Admirant, Peru

Ds. Gerrit Nijland, Peru

Ds. Hans Kommers, Malawi

Ds. Gerrit Vreudenhil, Colombia

Nico Oudshoorn, Zuid-Afrika

Ds. Ferdinand van den Bosch, Cuba

Gemeenten kunnen via de helpdesk een beroep doen op de expertise van de GZB. Binnen de organisatie is er een vast aanspreekpunt waar deze vragen binnenkomen. Dit jaar zijn twaalf verzoeken binnengekomen en behandeld.

Feiten en cijfers

Hieronder is samengevat hoeveel medewerkers de GZB in 2019 had in vergelijking met 2018.

	2019 Aantal	2019 FTE	2018 Aantal	2018 FTE
Kantoor - werknemers	38	22,8	37	20,8
Kantoor - vrijwilligers	7		2	
Zendingswerkers (in dienst van de GZB)		42,4		36,7
Zendingswerkers (in dienst van andere organisaties)	14		13	
Korte termijn uitzendingen	8		8	
Ondersteuning uitzendingen gemeenten (helpdesk)	14		10	

Samenstelling personeelsbestand kantoormedewerkers 31 december 2019

Geslacht	2019		2018		Leeftijd	2019		2018	
	Aantal	FTE	Aantal	FTE		Aantal	FTE	Aantal	FTE
Man	14	13,10	14	11,30	20 - 30 jaar	3	2,10	3	2,30
Vrouw	20	12,10	17	10,13	30 - 40 jaar	10	6,75	7	4,75
	34	25,20	31	21,43	40 - 50 jaar	8	5,45	8	4,48
					50 - 60 jaar	8	7,10	8	5,60
					60 - 65 jaar	5	3,80	5	4,30
						34	25,20	31	21,43

Personele bezetting

per 31 december 2019

Naam	Functie	FTE
Directie		1,00
Jan Ouwehand	directeur	1,00
Team Programma's*		13,48
Kees Zeelenberg	teamleider adviseur jeugdwerk	0,70
Iwan Dekker	regiocoördinator	1,00
Jaap Haasnoot	regiocoördinator	1,00
Arie van der Poel	regiocoördinator	1,00
Tim Verduijn	regiocoördinator	1,00
Marleen Adema	programmaleider	0,50
Hananja van Ee	programmaleider	0,80
Erika Kommers	programmaleider	0,80
Hanna Pak	programmaleider	0,60
Diane Palm	programmaleider adviseur bewustwording/jeugdwerk	0,78
Gijske Geneugelijk	projectmedewerker	0,40
Daniëlle Damsteeg	relatiebeheerder gemeenten	0,80
Peter Kleinbloesem	relatiebeheerder gemeenten	1,00
Rik Lubbers	relatiebeheerder gemeenten	1,00
Bas Stolk	relatiebeheerder gemeenten	0,80
Jopie Verhoek	relatiebeheerder gemeenten	0,70
Anneke Kardol	officemanager relatiebeheer gemeenten en reizen	0,60
Team Interne zaken		10,72
Mark van den Dool	teamleider	0,60
Gerdien Blom	HRM - coaching zendingswerkers	0,20
Henriëtte van Dijk	directiesecretaresse	0,95
Charissa Holwerda	HRM - opleiding zendingswerkers	0,60
Harriët Ritman	HRM - werving en selectie	0,50
Anja de Wildt	HRM - secretaresse	0,40
Kees Boer	financiën - ledenadministratie	1,00
Wim Nap	financiën - administrateur	1,00
Tijmen van Steeg	financiën - controller	1,00
Linda Hoegee	klantenservice	0,50
Margreet Broeders	communicatie - vormgeving	0,50
Gerdi van Eck	communicatie	0,70
Harry Fikse	fondsenwerving particulieren	1,00
Maike van der Graaf	fondsenwerving particulieren relatiebeheer gemeenten	0,60
Esther van Maanen	communicatie – doelgroep jeugd	0,50
Wilma van der Meij	online marketeer	0,67
Totaal (34 medewerkers)		25,20

Enkele medewerkers besteden een deel van hun tijd aan direct zendingswerk (totaal 1,9 fte).

* Het Team Programma's bestaat naast de medewerkers in Nederland uit enkele uitgezonden medewerkers:

Willem-Henri den Hartog	Regiocoördinator Zuidelijk Afrika
John Lindhout	Regiocoördinator Latijns Amerika
Ditteke den Hartog	Programmaleider

Daarnaast heeft Joke Hansum in de loop van 2019 het team programma's als tijdelijke medewerker ondersteund.

In 2019 is afscheid genomen van de volgende medewerkers:

- Wim Dekker
- Gerrit de Graaf (in dienst per 1 januari 2019)
- Caroline Verboom
- Maaïke van der Graaf

Vrijwillige collega's

In 2019 hebben verschillende vrijwillige collega's zich ingezet voor het werk op kantoor:

- Berthilda van den Berg
- Joyce Bout
- Evelien van Dalen
- Jaap van der Ham
- Patricia van der Meer
- Lisa Stoffer
- Jan van der Wilt

Overzicht zendingswerkers

per 31 december 2019

Land	Naam	Samenwerkende organisatie
Azië		
Filippijnen	Iljo de Keijzer	OMF
Indonesië	Björn en Marlies van Veelen	
Indonesië	Laurens Jan en Lourina Vogelaar	OMF
Thailand	Sijmen en Annelies den Hartog	
Thailand	Thomas en Cobi Roest	OMF
Zuidoost-Azië	Jaap en Marieke*	OMF
Zuidoost-Azië	Mirjam*	OMF
Zuidoost-Azië	Hans*	JmeO
Afrika		
DR Congo	Willem en Joanne Folmer	Wycliffe
DR Congo	Mark en Corine Godeschalk	
Ethiopië	Janet van Middendorp	
Malawi	Hans en Gerrie Kasbergen	
Malawi	Gert en Rieneke van de Pol	
Malawi	Willem-Henri en Ditteke den Hartog	UBS
Namibië	Daan en Judith van der Kraan (eindverlof)	
Namibië	Joram en Daniëlle Oudshoorn	
o.a. Malawi (vanuit NL)	Gerrit van Steenberg	
Rwanda	Martin en Marleen 't Hart	
Rwanda	Rik en Caroline Mager	
Oeganda	Peter en Jeannette de Groot	
Zimbabwe (vanuit NL)	Aalt en Anneke Visser	UBS
Zuid-Afrika	Daniëlle Davelaar	
Latijns-Amerika		
Colombia	Johan-Krijn en Astrid Klaasse	UBS
Colombia	Antonie en Cora Treuren (eindverlof)	
Costa Rica	Kees en Claudia Geluk	UBS
Cuba (vanuit NL)	Peter Kleinbloesem	
Nicaragua	John en Marjan Lindhout	UBS
Nicaragua (vanuit NL)	Wim en Anke Poldervaart	
Peru	Matthijs en Rosa Geluk	UBS
Europa		
Albanië	Robert en Danja Duits	UBS
Albanië	Aad en Dineke van der Maas	
Bosnië	Adré en Marja Lichtendonk	UBS
Bosnië	Heleen van der Sluijs	
Bulgarije	Foka van de Beek	UBS
Duitsland	Gerrit en Jorine van Dijk	

Duitsland	Gerard en Janneke de Wit	
Frankrijk	Geert en Florian Lustig (in opleiding)	
Frankrijk	Harriëtte Smit	
Kroatië	Anne-Marie Kool	
Nederland	Jaap van Harten (Global Rize)	
Slowakije	Danny en Tabitha Schurink	
Tsjechië	Leendert en Nelleke Wolters	
Verenigd Koninkrijk	Marjolijn Keizer	Crosslinks

Midden-Oosten en Centraal-Azië

Egypte	Willem-Jan de Wit	
Israël	Corrie*	NEM
Libanon	Heleen van den Berg	
Noord-Afrika	Cees en Mery*	
Noord-Afrika	Dieke*	
Noord-Afrika	Marieke* (in opleiding)	
Centraal-Azië	Corina*	Wycliffe
Centraal-Azië	Gerlinde*	
Centraal-Azië	Peter en Riek*	
Centraal-Azië	Simone*	PI

In 2019 verleende de GZB in overleg met de uitzendende gemeente steun of medewerking aan de volgende uitzendingen:

Naam	Land	Uitzendende gemeente
Marloes Achterveld	Chili	Oene
Willem en Christien Baarssen	Mali	Urk
Margaret den Besten	Kameroen	Sliedrecht
Job en Margret Boone	Papoea-Nieuw-Guinea	Barneveld
Gerben en Gerda Budding	DR Congo	Hoevelaken
René en Janneke Don	Australië	Goes
Gerrit en José Heino	Zuid-Afrika	Capelle aan den IJssel
Gerco en Wouthera*	Zuidelijk Afrika	Amersfoort -Vathorst
Arjan en Corine Knulst	Nepal	Delft
Rico en Anita Kruijt	Kenia	Strijen
Albert en Maresa den Oudsten	Peru	Veenendaal
Marco en Agnes van de Weerd	Thailand	Zeist
Han en Wendy*	Centraal-Azië	Wierden
Henriëtte en Luuk*	Zuidoost Azië	Alphen aan den Rijn
Miep*	Sierra Leone	Gouda

* Om veiligheidsredenen kunnen wij geen achternaam noemen.

Samenstelling personeelsbestand uitgezonden medewerkers 31 december 2019

Geslacht	2019		2018		Leeftijd	2019		2018	
	Aantal	FTE	Aantal	FTE		Aantal	FTE	Aantal	FTE
Man	28	17,35	23	12,3	20 - 30 jaar	5	4,5	3	1,9
Vrouw	32	22,95	33	23,3	30 - 40 jaar	26	14,5	30	16,4
	60	40,30	56	35,6	40 - 50 jaar	13	10,6	12	8,8
					50 - 60 jaar	8	6,0	8	5,9
					60 - 65 jaar	6	4,4	2	1,6
					65 en ouder	1	0,3	1	1
					Totaal	60	40,3	56	35,6

Zendingswerkers worden per echtpaar voor maximaal 1 fte benoemd. Veel echtparen hebben daarom beiden een parttime aanstelling. Daarom is het aantal medewerkers aanzienlijk hoger dan het aantal FTE.

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad (OR) heeft ook in 2019 de belangen van het personeel behartigd en regelmatig met de directeur gesproken over het beleid. Voor de komende jaren heeft de OR een werkplan met thema's opgesteld. Dit jaar is onder andere aandacht besteed aan huisvesting, wijziging van het bestuursmodel, arbobeleid, educatie en begeleiding. Op verzoek van de directie heeft de OR twee adviezen opgesteld met betrekking tot het voornemen om het bestuursmodel te veranderen. De OR gaf aan dat ze positief staat tegenover deze voorgenomen verandering. De OR-adviezen werden besproken met de directie en het bestuur.

De meeste wijzigingen, die de OR had voorgesteld, werden gehonoreerd.

De OR heeft acht keer vergaderd. Daarnaast waren er vier overlegvergaderingen met de directeur. Eind 2018 waren drie nieuwe OR-leden verkozen. In 2019 is de hele samenstelling van de OR vernieuwd. De drie nieuwe OR-leden die eind 2018 zijn verkozen, zijn in 2019 met hun OR-werkzaamheden gestart. In de loop van 2019 beëindigden de twee overige nog zittende OR-leden hun werkcontract bij de GZB. Hun plek werd opgevuld door twee nieuwe OR-leden.

7. Besturen en toezicht houden

De GZB voldoet aan de geldende normen van de erkenningsregeling voor goede doelen. In september 2018 heeft het CBF na een hertoetsing het Certificaat 'Erkend Goed Doel' toegekend. Eén van de normen in de erkenningsregeling is dat de functies 'toezicht houden' en 'uitvoeren' zijn gescheiden. Hoe dit bij de GZB is ingericht, is hierna beschreven.

Governance

De GZB is een zelfstandige vereniging, opgericht in het jaar 1901. Op basis van de kerkorde en een samenwerkings-overeenkomst wordt de GZB door de Protestantse Kerk erkend als een Modalitaire Uitvoeringsorganisatie (MUO). Dit betekent dat leden en begunstigers bewust een voluit kerkelijke keus kunnen maken om de GZB in te schakelen bij het realiseren van hun kerkordelijke, missionaire taak.

Algemene Vergadering

Het toezicht op bestuurlijke en uitvoerende taken behoort volgens de statuten gedeeltelijk tot de bevoegdheid van de Algemene Vergadering, en is voor het overige gedelegeerd aan het bestuur.

De Algemene Vergadering heeft onder andere de volgende bevoegdheden:

- Het goedkeuren van het jaarverslag en de jaarrekening (inclusief een rapport van de controlerend registeraccountant) uitgebracht door het bestuur;
- Het verlenen van décharge aan het bestuur op grond van de door het bestuur gegeven rekening en verantwoording;
- De verkiezing van bestuursleden.

Op 16 mei 2019 heeft de Algemene Vergadering het jaarverslag goedgekeurd. De heer A.A. Heij RA is als bestuurslid herkozen.

Bestuur

De leiding van de vereniging berust bij het bestuur. Het bestuur telt zeven leden.

Bij de beschrijving van de bestuursstructuur is een aantal uitgangspunten leidend:

1. Het bestuur is belast met het besturen van de vereniging en met het toezicht houden. Daarover legt het bestuur verantwoording af aan de Algemene Vergadering, het hoogste orgaan van de vereniging.

2. Het bestuur heeft de directeur gemandateerd met het besturen van de werkorganisatie.
3. De primaire taak van het bestuur is het toezicht houden.
4. Het bestuur keurt vooraf de plannen van de organisatie goed en houdt toezicht op de uitvoering daarvan.

Het bestuur heeft onder andere de volgende bevoegdheden niet gemandateerd aan de directeur:

- Het goedkeuren van de beleidsvisie, het meerjarenbeleidsplan, het jaarlijkse activiteitenplan en begroting;
- Het vaststellen van jaarverslag en jaarrekening, en het ter goedkeuring voorleggen aan de Algemene Vergadering;
- Het ter (her)verkiezing voordragen van bestuursleden aan de Algemene Vergadering;
- Het vaststellen van de arbeids- c.q. uitzendvoorwaarden;
- Het op voordracht van de wervingscommissie benoemen van directeur en zendingswerkers.

Het bestuur vergaderde in 2019 zeven keer, inclusief een 'heidag'.

De vergaderingen vonden plaats in aanwezigheid van de directeur. De directeur is gemandateerd om alle besluiten te nemen, beleid te formuleren en overeenkomsten aan te gaan waarvan hij, op verzoek van het bestuur, kan aantonen dat deze een redelijke interpretatie zijn van het bestaansdoel van de GZB en zijn bevoegdheidskaders. De directeur is, samen met het bestuur, belast met het realiseren van het bestaansdoel, en dit binnen de beschrijving van de christelijke identiteit, bedrijfseconomische principes en professionele ethiek.

De directeur en de waarnemend directeur zijn bij de Kamer van Koophandel geregistreerd als gevolmachtigde voor transacties tot € 100.000. Het bestuur houdt

toezicht op de uitvoering van het jaarplan en de optimale besteding van de middelen.

In 2018 is With Accountants te Sliedrecht benoemd tot extern accountant voor een periode van drie jaar (2018-2020).

In 2019 is de aanpassing van de verenigingsstructuur naar een Raad van Toezicht-model voorbereid. Deze wijziging zal in mei 2020 ter goedkeuring aan de Algemene Vergadering ter goedkeuring worden voorgelegd. De nieuwe structuur doet recht aan de feitelijke scheiding van besturen en toezichthouden en legt de verantwoordelijkheid en daarbij behorende aansprakelijkheid op de juiste plek.

Advisering van het bestuur

Bestuurscommissie Zending

De Bestuurscommissie Zending adviseert het bestuur over missiologische thema's en functioneert tevens als klankbord voor de werkorganisatie. In 2019 hebben geen vergaderingen van de commissie zending plaatsgevonden.

Bestuurscommissie Toetsing

De GZB kent een statutaire Bestuurscommissie Toetsing (BCT) voor de advisering van het bestuur op financieel en organisatorisch gebied. De BCT bestaat uit twee bestuursleden en tenminste twee door het bestuur benoemde externe deskundigen. Het bestuur heeft het functioneren van de BCT in een reglement nader beschreven.

In 2019 is het bestuur geadviseerd naar aanleiding van de jaarrekening 2018 en de begroting 2020. Meer specifiek heeft de BCT het bestuur op de volgende punten geadviseerd:

- De overgang naar een Raad van Toezicht in 2020;
- Het beleid voor de continuïteitsreserve;
- De risicoanalyse en geïmplementeerde maatregelen;
- De evaluatie van de beloning van de directeur.
- De opvolging van de aanbevelingen van de accountant.

Aanvullende informatie betreffende de bestuursleden:

- Leden van het bestuur van de GZB worden niet bezoldigd; ook worden geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt. Zij ontvangen alleen vergoeding van de gemaakte kosten en hebben de mogelijkheid om binnen de fiscale regeling voor vrijwilligersvergoedingen een vergoeding voor bestede tijd te ontvangen. In 2019 hebben de bestuursleden van de mogelijkheid tot vergoeding voor bestede tijd geen gebruik gemaakt.
- Leden van het bestuur hebben geen zakelijke relaties met de GZB, zodat er geen sprake is van belangenverstrengeling.

Evaluatie functioneren en beloning directie

In februari 2019 voerde een afvaardiging van het bestuur het jaarlijkse functioneringsgesprek met de huidige directeur.

De beloning van de directeur wordt regelmatig getoetst op basis van de Regeling beloning directeuren van goede doelen ten behoeve van besturen en raden van toezicht, die verplicht is voor leden van de brancheorganisatie Goede Doelen Nederland (voorheen VFI). De conclusie van deze toetsing is dat de beloning van de directie binnen de norm blijft op basis van de zwaarteweging van de directeursfunctie van de GZB. Deze toetsing is in 2019 door het bestuur bekrachtigd.

Evaluatie functioneren bestuur

Het bestuur evalueert regelmatig (minimaal eenmaal per twee jaar) het eigen functioneren, gericht op de kwaliteit en de doelmatigheid van besturen, beoordelen en ontwikkelen. In 2019 heeft deze zelfevaluatie plaatsgevonden. Daarbij werd geconcludeerd dat er een grote betrokkenheid is op het werk van de GZB. Een belangrijke uitdaging is het vinden van een goede balans tussen enerzijds breed geïnformeerd zijn en anderzijds toezicht houden op visievorming vooraf en de uitvoering achteraf.

Optimale besteding van middelen

Richtinggevende doelstellingen op alle relevante gebieden en niveaus

De statutair vastgestelde doelstellingen zijn voor de periode 2017-2021 uitgewerkt in het meerjarenbeleidsplan 'Veelkleurige Kerk'.

In het meerjarenbeleidsplan ligt de nadruk op het uitvoeren van het missionaire werk in geïntegreerde programma's die aan de hoofddoelstelling van de GZB moeten bijdragen:

"De GZB wil bijdragen aan de vorming en opbouw van open gemeenten die leven vanuit hun missionaire roeping en die daarom getuigend aanwezig zijn in de samenleving. Tegelijkertijd leven zij hun diaconale roeping uit door uit te reiken naar mensen in de marge."

Binnen deze programma's er twee programmalijnen

‘Geloven en Groeien’ en ‘Dienen’. Voor de activiteiten binnen deze programmalijnen zijn afgeleide doelstellingen geformuleerd.

De doelstellingen voor deze beleidsperiode zijn vooral gericht op:

- De vorming van toegankelijke christelijke gemeente;
- Ontstaan van nieuwe vormen van kerk-zijn;
- Verbinding van jonge gelovigen aan de gemeente;
- Oog voor mensen in de marge in de omgeving van de gemeente en bereidheid hen deel te laten uitmaken van de gemeente;
- Bewustwording van de gemeente in Nederland.

Op programmaniveau worden deze doelstellingen in overleg met de betrokken partners concreet gemaakt.

Monitoring en evaluatie van de uitvoering van activiteiten en interne processen

De GZB kent een Planning & Control cyclus voor de totstandkoming van jaarplan, jaarbegroting, jaarverslag en jaarrekening.

De beoordeling van aanvragen van de partnerorganisaties vindt plaats via een systeem van Programmering, Monitoring en Evaluatie (PME); dat geldt zowel voor aanvragen voor financiële steun als voor de uitzending van zendingswerkers.

Essentieel is de afstemming op de doelstellingen en strategische keuzes uit het beleidsplan. Dit gebeurt in verschillende stappen:

- Per land of regio wordt in overleg met de verschillende partners een programma geschreven. Deze wordt binnen de GZB intercollegiaal getoetst op basis van het beleidsplan.
- Na goedkeuring van het programma kunnen aanvragen voor projecten en uitzendingen inhoudelijk worden goedgekeurd als deze bijdragen aan het realiseren van de doelen binnen het programma.

Projecten worden na goedkeuring gevolgd binnen een projectenbeheerssysteem.

Uitgezonden medewerkers leggen verantwoording af in halfjaarlijkse werkverslagen.

Partnerkerken en -organisaties rapporteren na afloop van een project of in geval van doorlopende projecten per half jaar over inhoudelijke en financiële voortgang van de projecten.

De regiocoördinator bezoekt minimaal eens per twee jaar tijdens een veldbezoek de uitgezonden zendingswerkers en evalueert het welzijn van hen op de plaats waar zij wonen en werken, ook in relatie tot de partnerkerk waarmee wordt samengewerkt.

Daarnaast bezoekt de programmaleider de samenwerkingspartners binnen een programma. Tijdens deze bezoeken, maar ook in de verslagen van de partners wordt de realisatie van de projecten in het licht van de bijdrage aan de afgesproken programmadoelen getoetst.

Jaarlijks worden de lopende programma's geëvalueerd.

Deze evaluatie dient als basis voor het nieuwe jaarplan en eveneens voor het jaarverslag.

De directeur informeert per vergadering het bestuur door middel van een directieverslag, aangevuld met financiële informatie per kwartaal.

Aanpassingen naar aanleiding van de evaluaties

Uitzendingen en projecten

De jaarlijkse evaluaties van de programma's dienen als basis voor het nieuwe jaarplan.

Op basis van de evaluaties worden indien nodig aanpassingen verwerkt in de job descriptions van uitgezonden medewerkers, dan wel in de activiteiten die ondersteund worden. Als daar aanleiding voor is, worden voorstellen gedaan om beleidswijzigingen te onderbouwen.

Gedurende het jaar kunnen evaluerende overlegmomenten binnen het Team Programma's eveneens de aanleiding vormen om geplande activiteiten aan te passen.

Bewustwording, fondsenwerving, beheer en administratie

Indien nodig worden op basis van evaluatie in het koersrapport en de financiële rapportage per kwartaal aanpassingen in de geplande activiteiten binnen het jaarplan aangebracht.

Samenstelling van het bestuur

Het onderstaand overzicht toont de samenstelling van het bestuur en Bestuurscommissie Toetsing per 31 december 2019.

Naam	Functie	Vanaf	Niet her- kiesbaar	Maatschappelijke functie	Nevenfuncties
Bestuur					
N.A. de Waal	Voorzitter	2008	2020	Directeur BV Lied- boek	▪ Voorzitter van het Provinciaal bestuur Zuid-Holland Christen-Unie
E.F. Lagerwerf-Vergunst	Secretaris	2012	2024	Senior raadsheer gerechtshof	▪ Lid Centraal Tuchtcollege voor de Gezond- heidszorg, Den Haag ▪ Plaatsvervangend lid Generale College voor de behandeling van Bezwaren en Geschil- len, Protestantse kerk ▪ Lid Commissie herziening wetgeving ambtsdelicten Kamerleden en bewindsper- sonen
A.A. Heij	Penning- meester	2015	2027	Partner accoun- tantsorganisatie	
A. de Groot-de Greef	Lid	2018	2030	Docent HBO-V, coördinator post HBO International Public Health	
W.C. Polinder	Lid	2014	2026	Predikant	Cursusleider en docent Oude Testament bij de cursus Theologische Vorming Gemeente- leden
J.C. van Trigt	Lid	2010	2022	Predikant	
A.F. Visscher-Hofman	Lid	2012	2024	Docent middelbaar onderwijs	
Bestuurscommissie Toetsing					
F. Boot	Voorzitter	2015	2027	Relatiebeheerder accountants- organisatie	Penningmeester Hervormde Gemeente Sluipwijk
R.J. Hoff	Secretaris	2009	2021	Toeziachter DNB	▪ Docent Universiteit Twente ▪ Docent Vrije Universiteit ▪ Voorzitter Algemene Kerkenraad Protes- tantse Gemeente Hilversum en lid kerken- raad Hervormde wijkgemeente Centrum ▪ Lid Raad van Kerken Hilversum
G. den Hertog	Lid	2018	2030	Manager Facilitei- ten, ICT en Tech- niek bij Omroep Gelderland	
A.A. Heij	Lid vanuit bestuur				
N.A. de Waal	Lid vanuit bestuur				
Bestuurscommissie Zending *					
W.C. Polinder	Voorzitter	2014	2026		
A.F. Visscher-Hofman	Lid vanuit bestuur	2012	2024		
J.P. Ouwehand	Lid				

* Externe leden worden uitgenodigd afhankelijk van onderwerp en thema.

8. Risicobeheersing

Zending is niet zonder risico's. In de geschiedenis van de GZB is soms gebleken dat plannen niet door konden gaan, verwachtingen moesten worden bijgesteld en uitzendingen afgebroken, omdat de realiteit weerbarstig bleek.

De GZB geeft zich als zendingsorganisatie bewust rekenschap van de risico's die kunnen optreden, specifiek bij het vervullen van de zendingsopdracht, maar ook meer in het algemeen als achterbanorganisatie en werkgever in Nederland. Daarbij is het uitgangspunt dat waar het redelijkerwijs mogelijk en betaalbaar is, maatregelen worden genomen om de risico's te voorkomen of de gevolgen als zich deze voordoen te beperken of te beheersen. Tegelijkertijd realiseren de GZB en zijn medewerkers zich dat het gehoor geven aan de zendingsroeping ook inhoudt dat we ons afhankelijk weten van onze Zender en om Zijn bescherming bidden. Die is overal nodig, maar in het bijzonder in landen en gebieden waar politieke stabiliteit en veiligheid niet vanzelfsprekend zijn.

Risicobereidheid

Het bovenstaande brengt met zich met dat, alle belangen afwegend, de GZB bereid is om risico's nemen en de eventuele gevolgen bij het zich voordoen daarvan te dragen. Dit geldt met name op het hieronder genoemde risicogebied 'Veiligheid in het buitenland'. Op sommige plaatsen waar de kerk kwetsbaar is, heeft de GZB er toch bewust voor gekozen zendingswerkers uit te zenden, ook als dat gepaard gaat met verhoogde en deels onverzekerbare risico's.

Voor de overige genoemde risicogebieden geldt dat de risicobereidheid van de GZB klein is.

Evaluatie risicoanalyse

Jaarlijks bespreekt de Bestuurscommissie Toetsing de risicoanalyse en adviseert hierover aan het bestuur. In deze analyse worden risico's bij het realiseren van de doelstellingen en getroffen maatregelen ter voorkoming of beperking van deze risico's besproken. In 2019 zijn ten opzichte van de bestaande analyse vanuit voorgaande jaren geen nieuwe risico's gesignaleerd.

Onderstaande gaan we in op de belangrijkste risico's voor de GZB uit de risicoanalyse:

1. Veiligheid

Veiligheid in het buitenland

De veiligheid van uitgezonden medewerkers en medewerkers die namens de GZB reizen, is het belangrijkste risicogebied van de GZB. Alle uitgezonden en reizende collega's onderschrijven daarom het veiligheidsbeleid. Dat beleid houdt onder andere in dat onveilige situaties worden gemeld, waarna het veiligheidsteam besluit over te nemen stappen. Ook houden alle medewerkers een profiel persoonlijke gegevens en veiligheidsplan actueel, zodat de GZB in geval van calamiteiten over alle relevante informatie beschikt.

GZB-medewerkers zijn in veel landen actief. Veiligheid van de werkers vraagt voortdurende aandacht en alertheid van alle betrokkenen.

In het afgelopen jaar zijn er minder veiligheidsincidenten gemeld. De enige melding had te maken met een poging tot diefstal. Deze meldingen is door de regiocoördinator afgehandeld.

Het Crisis Management Team (CMT) heeft de situatie in DR Congo (activiteiten van gewapende groepen en de Ebola-uitbraak) en Malawi (naar aanleiding van de verkiezingen) nauwlettend gevolgd. Met de uitgezonden werkers in deze landen is veel overleg geweest, maar heeft niet geleid tot evacuatie.

Door middel van veiligheidstrainingen voor medewerkers, simulatieoefeningen en gedragscodes voor alle personen die met de GZB reizen, proberen we de risico's zo goed mogelijk te ondervangen. Tegelijk is volledige zekerheid op dit punt onbereikbaar.

Veiligheid op de werkvloer

De GZB hecht als werkgever aan een veilige en sfeervolle werkomgeving voor alle medewerkers. Op het kantoor heeft de GZB hierop direct invloed. De wettelijke risico inventarisatie en evaluatie (RIE) is een instrument om

verbeterpunten in de veiligheidsomstandigheden aan het licht te brengen en op te volgen. In 2019 is een nieuw RIE uitgevoerd. Verschillende praktische aandachtspunten worden in 2020 opgevolgd.

2. Inkomstenontwikkeling

Veel gemeenten die het werk van de GZB ondersteunen, hebben te maken met teruglopende ledenaantallen. Daardoor vertonen de bijdragen aan zendingscollecten een dalende trend. Ook het aantal leden en donateurs is in de achterliggende jaren teruggelopen. De GZB investeert zowel in de bewustwording van de noodzaak voor zending, maar ook in de binding van gemeenten met het zendingswerk. In de laatste jaren zijn daarbij mogelijkheden voor betrokkenheid van diaconieën en jongeren ontwikkeld.

In het najaar is de campagne 'Zendingsmaatje' voorbereid. Deze campagne is in december gelanceerd en is erop gericht om nieuwe donateurs voor het zendingswerk bij de GZB te betrekken en structureel de bijdragen van leden en donateurs aan het zendingswerk te verhogen.

3. Informatiebeveiliging

Het werk van de GZB wordt vrijwel volledig gedragen door gemeenten en particulieren. De GZB werkt met veel persoonlijke informatie van leden, donateurs, partners en medewerkers. In de laatste jaren is het risico van verlies van deze informatie door bijvoorbeeld hacks toegenomen. De procedures en maatregelen voor informatiebeveiliging zijn opgesteld op basis van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Het volledig uitsluiten van dit risico is niet mogelijk.

In 2019 hebben zich geen incidenten op het gebied privacy voorgedaan.

4. Fraude interne organisatie

Fraude en mismanagement kunnen, als dit zich voordoet en openbaar komt, het vertrouwen in de GZB ernstig schaden. Ter voorkoming hiervan vraagt de GZB van zijn medewerkers te werken op basis van richtlijnen inzake taken en verantwoordelijkheden gebaseerd op functiescheiding. Daarnaast is er HRM-beleid gericht op de naleving van

kernwaarden van de GZB en onderschrijven medewerkers de gedragscode van de GZB.

In 2019 waren er, voor zover bekend, geen fraude incidenten.

5. Mismanagement en corruptie bij partnerorganisaties

Mismanagement en corruptie kunnen ervoor zorgen dat giften en donaties die aan de GZB zijn toevertrouwd uiteindelijk niet daar terecht komen waar dat bedoeld is. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen, werkt de GZB met een zorgvuldige partnerselectie, een cyclus van Planning, Monitoring en Evaluatie per project (waaronder een procedure bij constatering van fraude issues), periodieke veldbezoeken door regiocoördinatoren en gerichte veldbezoeken met een internal auditkarakter door de controller.

In 2019 zijn geen incidenten op het gebied van mismanagement en corruptie naar voren gekomen.

6. Integriteit (grensoverschrijdend gedrag) medewerkers en partnerorganisaties

De GZB zendt medewerkers uit naar verschillende landen. Kwetsbare groepen zijn voor de GZB een belangrijke doelgroep. Het werken met deze groepen heeft tot gevolg dat deze mensen een afhankelijkheidspositie kunnen ervaren ten opzichte van de GZB-medewerkers.

Daarnaast werkt de GZB met partners samen in contexten waar de visie op grensoverschrijdend gedrag afwijkt van de normen in Nederland. Gedrag dat in onze visie afgekeurd moet worden, kan in deze contexten geaccepteerd zijn.

Het risico op grensoverschrijdend gedrag is daarom ook in het werk van de GZB reëel.

De GZB is zich bewust van het belang om zowel voor collega's als partnerkerken te werken aan bewustwording en de mogelijkheid om grensoverschrijdend gedrag te melden. In 2019 is onderwerp voor wat betreft GZB-medewerkers integraal onderdeel van het veiligheidsbeleid.

Inschatting van de gevolgen van de risico's

Op basis van de gezonde financiële situatie kan de GZB tot op zekere hoogte de financiële gevolgen bij het zich voordoen van risico's dragen. De inschatting is evenwel dat het zich voordoen van een risico op het gebied van veiligheid een zodanige financiële impact heeft dat de GZB deze niet zelf kan dragen.

Daarom is op dit risico sterk geïnvesteerd in preventie, door training van medewerkers, het inhuren van expertise en het consequent toepassen en evalueren van het veiligheidsbeleid.

Bij het vaststellen van de norm voor de continuïteitsreserve is rekening gehouden met de risicoanalyse. Een van de belangrijkste onderdelen in deze reserve betreft de buffer in geval van structurele inkomstendaling. Aan de

continuïteitsreserve ligt een scenario van 20% inkomstendaling ten grondslag, waarbij de reserve zowel moet voorzien in het voortzetten van de activiteiten voor één jaar als het terugbrengen van de contractuele (personele) verplichtingen tot een niveau dat in evenwicht is met de lagere inkomsten.

In 2019 hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die voortvloeien uit deze risico's en die de GZB als organisatie significant hebben beïnvloed.

Gevolgen Coronavirus in 2020

In 2020 kunnen de financiële gevolgen van het coronavirus het noodzakelijk maken om voor de onderdelen 'Veiligheid' en 'Inkomstenontwikkeling' de aanwezige buffers in de continuïteitsreserve aan te spreken:

- Vanwege de veiligheids-/gezondheidsrisico's van de uitgezonden medewerkers zullen grote eenmalige uitgaven voor repatriëring en tijdelijk verblijf in Nederland moeten worden gedaan.
- Negatieve gevolgen voor de economie zullen zich naar verwachting vertalen in lagere (collecte) inkomsten uit gemeenten en lagere giften van particulieren in vergelijking met de opgestelde begroting 2020.

Overigens zet de GZB in 2020 in op gerichte communicatie en fondsenwerving, gebaseerd op de noodzaak dat juist in deze tijd het Evangelie van Hoop gedeeld wordt. Daarmee moet de impact zoveel mogelijk beperkt worden.

De verwachting is dat de aanwezig buffers in de continuïteitsreserve toereikend zijn. Wel zal het aanspreken hiervan in 2020 betekenen dat in de volgende jaren een hersteloperatie noodzakelijk is om de continuïteitsreserve weer op het benodigde peil te brengen.

9. Plannen voor 2020

In 2020 zal de gewenste overgang van de GZB naar een Raad van Toezicht model plaatsvinden, mits de Algemene Vergadering ermee instemt en zal er een nieuwe directeur-bestuurder worden gezocht. 2020 is ook het laatste jaar van het meerjarenbeleidsplan 'Veelkleurige Kerk'. Daarin staan vier hoofddoelstellingen centraal en deze zijn ook leidend in 2020.

1. Gemeenten die zich met de GZB verbonden weten, zijn direct of indirect betrokken bij programma's van de GZB en de GZB ondersteunt hen in hun missionaire roeping.

- Door de verdere ontwikkeling van het programma Zendingsmaatje worden meer mensen met het werk van de GZB verbonden en leven mee met uitgezonden medewerkers.
- Het Helpdeskprogramma zal zich vooral richten op advisering van gemeenten, het budget voor financiële ondersteuning is beperkt.

2. De GZB is in staat om daadwerkelijk bij te dragen aan de realisatie van open en inclusieve gemeenten.

- De GZB ontwikkelt nog een aantal landenprogramma's waarin de focus ligt op de versterking van de lokale gemeenten in hun missionaire en diaconale betrokkenheid op hun omgeving.
- Een eerste evaluatie van de resultaten van de focus op de lokale gemeenten en de programmatische manier van werken zal worden opgezet.

3. In alle programma's van de GZB worden mensen op diverse manieren ingezet en effectief begeleid.

- Het opleidingstraject van de GZB wordt doorontwikkeld en sluit de eerste fase van permanente educatie van werkers in.

- Er wordt ingezet op de versterking van competenties van medewerkers en op een meer op competenties gebaseerde inzet van mensen.

4. Tenslotte wordt ingezet op de ontwikkeling van een effectieve organisatie die ook samenwerking zoekt met anderen.

- Rond de programma's zoekt de GZB nieuwe fondsen via stichtingen en fondsen in binnen en buitenland.
- Samenwerking met Kerk in Actie, IZB en HGJB zijn ook in 2020 van wezenlijk belang voor de GZB. Met de IZB wordt het focustraject in diverse landen vormgegeven. Met Kerk in Actie wordt rond voor het werk in het Midden-Oosten gewerkt aan een gezamenlijke strategie.
- Op de volgende pagina is de begroting voor 2020 en de meerjarenbegroting opgenomen.

Gevolgen Coronavirus

De maatregelen die vanaf maart 2020 wereldwijd zijn genomen ter voorkoming van te snelle verspreiding van het coronavirus zullen ongetwijfeld de realisatie van de vermelde plannen beïnvloeden. Het werk van de GZB draait wereldwijd om ontmoeting van mensen gericht op het delen en zichtbaar maken van het Evangelie dan wel uitwisseling en bemoediging. Ontmoetingen die als gevolg van de getroffen maatregelen een tijdlang niet of nauwelijks kunnen plaatsvinden.

Wij weten niet hoe groot de impact zal zijn, maar we weten wel dat ook in 2020 God regeert en Zijn Koninkrijk doet komen. De GZB zoekt wegen om de partnerkerken te ondersteunen en zo iets van het Evangelie van Hoop te blijven delen.

Op het moment van schrijven van dit jaarverslag is nog niet bekend in welke mate de inhoud van het geplande werk in 2020 uiteindelijk wordt beïnvloed. In hoofdstuk 8 is wel een inventarisatie van de mogelijke financiële gevolgen beschreven.

Begroting 2019 en meerjarenraming

(x € 1.000)

Begroting 2020 en meerjarenraming (x € 1.000)	begroting 2020	raming 2021	raming 2022	raming 2023
Baten				
Baten van particulieren	2.725	2.780	2.836	2.893
Baten van particulieren - nalatenschappen	800	800	800	800
Baten van kerken	3.175	3.175	3.175	3.175
Baten van vermogensfondsen	200	220	242	266
Baten van bedrijfsleven en scholen	150	165	182	200
Baten van andere fondsenwervende organisaties	300	300	300	300
Som van de geworven baten	7.350	7.440	7.535	7.634
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	250	300	300	300
Som der baten	7.600	7.740	7.835	7.934
Lasten				
Besteed aan doelstellingen				
Missionair werk	6.746	6.753	6.815	6.679
Voorlichting/toerusting	601	613	625	638
Subtotaal	7.347	7.366	7.440	7.317
Wervingskosten	655	668	681	695
Kosten beheer en administratie	398	406	414	422
Som van de lasten	8.400	8.440	8.535	8.434
Saldo voor financiële baten en lasten	-800	-700	-700	-500
Financiële baten en lasten	210	210	210	10
Saldo van baten en lasten	-590	-490	-490	-490
Bestemming saldo van baten en lasten				
Continuïteitsreserve	-50	0	0	0
Bestemmingsreserve	-240	-240	-240	-240
Bestemmingsfondsen	-300	-250	-250	-250
	-590	-490	-490	-490
Kengetallen				
Kosten beheer en administratie	4,7%	4,8%	4,9%	5,0%
Wervingskosten	8,9%	9,0%	9,0%	9,1%
Doelbestedingen (ten opzichte van baten)	96,7%	95,2%	95,0%	92,2%
Doelbestedingen (ten opzichte van lasten)	87,5%	87,3%	87,2%	86,8%

10. Financiën

1. Toelichting financiële resultaten

De staat van baten en lasten over 2019 sluit met een negatief saldo van € 1.236.469.

De begroting 2019 was opgesteld met een negatief saldo van € 1.794.000. Het saldo van baten en lasten is daarmee € 558.000 hoger (minder negatief) dan begroot.

Hieronder zijn de baten en lasten onderscheiden in structureel danwel incidenteel en afgezet tegen de begroting (bedragen x € 1.000).

Baten	Structureel	Incidenteel	Totaal 2019	Begroting	Afwijking
a. Particulieren - contributies en giften	2.346	0	2.346	2.175	171
b. Particulieren - noodhulp	0	109	109	50	59
c. Particulieren - nalatenschappen	800	-405	395	800	-405
d. Kerken - collecten en giften	3.239	0	3.239	3.225	14
e. Kerken - noodhulp	0	379	379	100	279
f. Fondsen, bedrijven en scholen	299	0	299	300	-1
g. Fondsenwervende organisaties	300	109	409	300	109
<i>Som van de geworven baten</i>	<i>6.984</i>	<i>192</i>	<i>7.176</i>	<i>6.950</i>	<i>226</i>
h. Baten uit verkopen	265	0	265	200	65
Som van de baten	7.249	192	7.441	7.150	291
Financiële baten en lasten	205	0	205	210	-5

Analyse baten

De baten met een eenmalig of incidenteel karakter betroffen met name de inkomsten uit noodhulp-acties. Nalatenschappen zijn in 2019, in vergelijking met vorig jaren, incidenteel lager.

Hieronder zijn de afwijkingen per categorie toegelicht:

- De particuliere giften zijn ongeveer gelijk aan de begroting. Het aantal betalende leden/donateurs is wel met ca. 700 afgenomen tot 27.900.
- De inkomsten noodhulp in 2019 betreffen voornamelijk de actie naar aanleiding van Idai (Zuidelijk Afrika).
- In 2019 bleven de inkomsten uit nalatenschappen achter bij de begroting. De oorzaak in de hogere inkomsten in vorige jaren lag vaak in één of enkele substantiële nalatenschappen. Die waren er in 2019 niet.
- De inkomsten uit gemeenten waren lager dan begroot. De inkomsten voor Project 10 27 bleven gelijk, terwijl een stijging van € 100 was begroot. Ook andere collecten en giften bleven achter bij de begroting.
- De inkomsten noodhulp in 2019 betreffen voornamelijk de actie naar aanleiding van Idai (Zuidelijk Afrika).
- De baten van bedrijven, scholen en fondsen zijn ongeveer gelijk aan de begroting. Bedrijven droegen meer bij dan begroot, vooral door gerichte werving van enkele thuisfrontcommissies. De bijdragen vanuit fondsen bleven juist achter. In 2019 is een institutioneel fondsenwerper aangesteld. Dat resulteert naar verwachting in 2020 in een stijging van deze inkomsten.
- Van een buitenlandse organisatie is een aanzienlijke bijdrage ontvangen voor het werk in Centraal-Azië (€ 93). Verder was de bijdrage van Stichting Morgenlandzending (€ 90) hoger dan begroot.
- De baten uit de verkopen van het GZB-dagboek zijn iets hoger dan begroot.
- De financiële baten betreffen vooral de couponrente op staatsobligaties.

Lasten	Structureel	Incidenteel	Totaal 2019	Begroting	Afwijking
a. Uitzendingen	3.668	0	3.668	3.670	-2
b. Programma's en projecten	2.975	0	2.975	3.495	-520
c. Noodhulp	0	567	567	375	192
d. Bewustwording	580	0	580	582	-2
e. <i>Besteed aan de doelstelling</i>	<i>7.223</i>	<i>567</i>	<i>7.790</i>	<i>8.122</i>	<i>-332</i>
f. Wervingskosten	557	0	557	634	-77
g. Beheer en administratie	398	140	538	398	140
Som van de lasten	8.178	707	8.885	9.154	-269

Kengetallen - meerjarenoverzicht		2019	2018	2017	2016	2015
		%	%	%	%	%
e.	Doelbestedingen (t.o.v. baten)	101,9	93,9	93,3	77,7	67,0
e.	Doelbestedingen (t.o.v. lasten)	87,7	87,7	89,2	86,7	87,1
f.	Wervingskosten	7,8	7,1	6,0	7,9	6,3
g.	Beheer en administratie	6,1	6,1	5,4	4,9	5,1

Analyse lasten en kengetallen

- a. Het aantal uitzendingen en ingevulde vacatures in 2019 was in lijn met de begroting. Daarnaast was geen sprake van substantiële eenmalige mee- of tegenvallers.
- b. Omdat in de loop van 2019 bleek dat de inkomsten achterbleven, zijn de projectbestedingen waar mogelijk beperkt. Daarnaast waren de inkomsten van bijv. EO Metterdaad en andere fondsen lager dan begroot. De aan deze inkomsten gerelateerde projectbestedingen zijn daardoor eveneens niet uitgevoerd. Tenslotte was sprake van vrijval van verplichtingen uit voorgaande jaren (€ 114)
- c. Door enkele noodhulpacties, onder meer voor Idai (Zuidelijk Afrika) het Midden-Oosten en vanuit noodhulpfondsen uit vorig jaar (Indonesië) waren de bestedingen aan noodhulp hoger dan begroot.
- d. De lasten bewustwording waren in lijn met de begroting.
- e. Het percentage doelbestedingen ten opzichte van de baten fluctueert afhankelijk van hoeveel incidentele inkomsten er zijn die nog niet konden worden besteed. Het percentage ten opzichte van de lasten is stabiel en in 2019 vergelijkbaar met de begroting en 2018.
- f. De wervingskosten in verhouding tot de geworven baten stegen ten opzichte van 2018 vanwege de lagere baten in 2019. De uitgaven zijn wel lager uitgekomen dan begroot. Als norm geldt een maximum van 10% van de baten. De werkelijke bestedingen bleven met 7,8% binnen deze norm en eveneens binnen de begroting (9,1%).
- g. In 2019 waren de kosten beheer en administratie hoger dan begroot. De begroting was nog opgesteld op basis van een aandeel van bestede tijd voor beheer en administratie van 23%. In 2019 kwam de bestede tijd uit op 27% (vergelijkbaar met 2018). In 2020 zullen de werkelijke kosten ten opzichte van norm, die nu op 5% staat, nader worden geëvalueerd.

2. Beleid eigen vermogen (reserves en fondsen)

Het saldo van de continuïteitsreserve is eind 2019 € 3.180.133 en bevindt zich daarmee enigszins boven de bandbreedte van de door het bestuur vastgestelde norm (€ 3.000.000). De bestemmingsreserve noodhulp dient om, in lijn met het meerjarenbeleidsplan, snel actie te kunnen ondernemen richting partnerorganisaties indien zich noodsituaties voordoen. Wanneer begrote projecten niet tot uitvoering zijn gekomen en het wenselijk is dat budget voor volgend jaar beschikbaar blijft, wordt dit in de bestemmingsreserve opgenomen. In 2015 en 2016 is, na uitzonderlijk hoge baten uit nalatenschappen, een bestemmingsreserve gevormd, waaruit in de jaren tot en met 2023 nieuwe activiteiten kunnen worden opgestart en uitzendingen kunnen plaatsvinden. Bestemde giften die nog niet in het boekjaar konden worden besteed, worden opgenomen in de bestemmingsfondsen. De besteding van de fondsen vindt zo mogelijk binnen één jaar plaats, behalve als in het kader van noodhulpacties een deel van de fondsen wordt gebruikt voor wederopbouw.

3. Beleggingsbeleid

In de beschrijving van de bestuursstructuur is het beleggingsbeleid op hoofdlijnen vastgelegd. Tijdelijk overtollige liquiditeiten worden volgens deze hoofdlijnen alleen bij grote banken, die hun hoofdvesting in Nederland hebben en onder toezicht staan van De Nederlandsche Bank, gestald op een bankrekening of deposito. Voor langlopend beschikbare middelen is bepaald dat optimalisering van de baten wordt nagestreefd, waarbij alleen belegging in staatsobligaties of obligaties van aan de overheid gelieerde instellingen plaatsvindt. In aanvulling hierop is door het bestuur besloten dat een deel van de tijdelijke of langlopende middelen, tot maximaal (€ 500.000) missiegerelateerd kan worden belegd in Oikocredit, dat microkredieten verstrekt in ontwikkelingslanden. De uitvoering van het beleggingsbeleid is gedelegeerd aan de directeur. De Bestuurscommissie Toetsing is in opdracht van het bestuur belast met het toezicht op de uitvoering. Omdat er geen sprake is van een risicovol beleggingsbeleid, met veel ontwikkelingen, wordt over de beleggingen alleen als onderdeel van de financiële kwartaalrapportage aan de BCT en het bestuur gerapporteerd. In 2019 is gestart met de oriëntatie op de mogelijkheden om in de komende jaren, rekening houdend met de lage rentestanden en de situatie op de financiële markten, op een verantwoorde wijze het beleggingsbeleid in te vullen. Het saldo van de continuïteitsreserve is op lange termijn beschikbaar voor belegging. Daarnaast zijn als gevolg van aanwezige reserves en fondsen op kortere termijn eveneens overtollige liquide middelen ter belegging aanwezig. De portefeuille staatsobligaties (ca. € 2.700.000 nominaal) zal tot de einddatum, begin 2023, worden aangehouden. De beschikbare overtollige middelen op lange en korte termijn worden gestald op deposito's en spaarrekeningen, verdeeld over de als betrouwbaar ingeschatte Nederlandse banken ABN AMRO, ING, RABO, F. van Lanschot Bankiers en SNS. Vanuit het oogpunt van missiegerelateerd beleggen wordt daarnaast een deel van de beschikbare middelen (tot maximaal € 500.000) geïnvesteerd in Oikocredit via een direct membership.

In het kader van verantwoord beheer worden in de "Richtlijn financieel beheer goede doelen" van Goede Doelen Nederland verschillende schadelijke onderwerpen genoemd onder de algemeen geldende en de bijzondere criteria.

De GZB zal, voor zover dat binnen zijn invloedssfeer valt, voorkomen dat de belegde middelen bijdragen aan de in deze richtlijn beschreven onderwerpen, waaronder schending van mensenrechten, productie van wapens en onverantwoorde milieubelasting.

Resultaat spaar- en beleggingsvormen (x € 1.000)					
	2019	2018	2017	2016	2015
Couponrente en dividend	206	206	211	202	201
Gerealiseerd koersresultaat	0	0	0	0	18
Bruto beleggingsresultaat	206	206	211	202	219
Kosten beleggingen	-6	-3	-3	-3	-3
Netto beleggingsresultaat	200	203	208	199	216
Waarde beleggingen (1-jan)	3.176	3.176	3.176	3.176	2.732
Rendement beleggingen	6,3%	6,4%	6,5%	6,3%	7,9%
Gemiddeld rendement 5 jaar	6,7%				
Netto resultaat liquide middelen	-3	1	7	10	21
Netto resultaat materiële vaste activa ter belegging	7	7	6	6	-1

4. Samenvatting begroting 2020

In de bestuursvergadering van 11 december 2019 is de begroting 2020 vastgesteld. Er is een tekort van € 590.000 begroot, dat grotendeels wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve en -fondsen. Daarnaast zal € 50.000 worden onttrokken aan de continuïteitsreserve.

De begroting evenals de meerjarenraming zijn in hoofdstuk 9 van dit verslag opgenomen.

Opgesteld door

w.g.

ds. J.P. Ouwehand
directeur

Vastgesteld door het bestuur,

w.g.

N.A. de Waal

w.g.

mr. E.F. Lagerwerf - Vergunst ds. J.C. van Trigt

w.g.

A. de Groot - de Greef

w.g.

A.A. Heij RA

Driebergen, 22 april 2020

w.g.

ds. W.C. Polinder

w.g.

w.g.

ir. A.F. Visscher - Hofman

Driebergen, 22 april 2020

11. Jaarrekening

Balans per 31 december 2019

(na bestemming van het saldo van baten en lasten)

	Ref	31 december 2019	31 december 2018
Activa			
Immateriële vaste activa	1	23.577	43.577
Materiële vaste activa	2	142.995	154.864
Financiële vaste activa	3	244.625	240.350
		411.197	438.791
Vorderingen en overlopende activa	4	888.148	1.121.062
Effecten	5	3.176.462	3.176.462
Liquide middelen	6	2.912.321	4.164.126
		6.976.931	8.461.650
Totaal		7.388.128	8.900.441
Passiva			
Reserves en fondsen			
- reserves	7		
- continuïteitsreserve		3.180.133	4.060.540
- bestemmingsreserves		1.026.500	1.421.000
		4.206.633	5.481.540
- fondsen			
- bestemmingsfondsen		1.343.734	1.234.597
		5.550.367	6.716.137
Voorzieningen	8	26.000	154.299
Langlopende schulden	9	561.411	578.554
Kortlopende schulden	10	1.250.350	1.451.451
Totaal		7.388.128	8.900.441

Staat van baten en lasten over 2019

	Ref	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
Baten				
Baten van particulieren	12	2.850.730	3.025.000	3.571.140
Baten van kerken	13	3.618.583	3.325.000	3.485.615
Baten van vermogensfondsen	14	94.553	150.000	114.615
Baten van bedrijfsleven en scholen	15	204.153	150.000	240.341
Baten van andere fondsenwervende organisaties	16	409.801	300.000	321.593
Som van de geworven baten		<u>7.177.820</u>	<u>6.950.000</u>	<u>7.733.304</u>
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	17	265.130	200.000	241.508
Som van de baten		<u>7.442.950</u>	<u>7.150.000</u>	<u>7.974.812</u>
Lasten				
Besteed aan doelstelling				
- Missionair werk		7.209.770	7.540.000	7.202.652
- Voorlichting/toerusting		579.982	582.000	479.555
		<u>7.789.752</u>	<u>8.122.000</u>	<u>7.682.207</u>
Wervingskosten		556.688	634.000	550.554
Kosten beheer en administratie		537.615	398.000	531.625
Som van de lasten	18	<u>8.884.055</u>	<u>9.154.000</u>	<u>8.764.386</u>
Saldo voor financiële baten en lasten		-1.441.105	-2.004.000	-789.574
Saldo financiële baten en lasten	19	204.636	210.000	210.469
Saldo van baten en lasten		<u>-1.236.469</u>	<u>-1.794.000</u>	<u>-579.105</u>
Bestemming saldo van baten en lasten				
Toevoeging/onttrekking aan				
- Continuïteitsreserve		-951.106	-999.000	-135.539
- Bestemmingsreserve		-394.500	-495.000	-649.000
- Bestemmingsfondsen		109.137	-300.000	205.434
Totaal resultaatbestemming		<u>-1.236.469</u>	<u>-1.794.000</u>	<u>-579.105</u>

Kengetallen	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
Kosten beheer en administratie (t.o.v. som van de lasten)	6,1%	4,3%	6,1%
Wervingskosten (t.o.v. som van de geworven baten)	7,8%	9,1%	7,1%
Doelbestedingen (t.o.v. [financiële] baten)	101,9%	110,4%	93,9%
Doelbestedingen (t.o.v. som van de lasten)	87,7%	88,7%	87,7%

Kasstroomoverzicht 2019

(indirecte methode)

	Ref	Rekening 2019	Begroting 2019	Rekening 2018
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo van baten en lasten		-1.236.469	-1.794.000	-579.105
Aanpassingen voor:				
- Afschrijvingen immateriële en materiële vaste activa	1	41.476	59.000	36.438
- Veranderingen in werkkapitaal				
- Afname (toename) vorderingen	3	232.914	0	-127.606
- Toename (afname) voorzieningen	7	-128.299	0	-13.651
- Toename (afname) schulden	9	-201.101	0	-338.349
		<u>-1.291.479</u>	<u>-1.735.000</u>	<u>-1.022.273</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings immateriële vaste activa	1	0	0	-21.461
Investerings materiële vaste activa	2	-9.607	0	-43.775
Investerings financiële vaste activa	3	-9.600	0	-11.000
Aflossingen financiële vaste activa	3	5.325	0	3.500
Aflossingen (investerings) effecten	5	0	0	0
		<u>-13.882</u>	<u>0</u>	<u>-72.736</u>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Toename continuïteitsreserve (overheveling voorziening)	8	70.699	0	0
Toename langlopende schulden	9	-17.143	0	94.001
		<u>53.556</u>	<u>0</u>	<u>94.001</u>
Toename (afname) liquide middelen				
		<u>-1.251.805</u>	<u>-1.735.000</u>	<u>-1.001.008</u>
Liquide middelen 1 januari	6	4.164.126		5.165.134
Liquide middelen 31 december	6	2.912.321		4.164.126
Toename (afname) liquide middelen				
		<u>-1.251.805</u>		<u>-1.001.008</u>

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De Vereniging "De Gereformeerde Zendingsbond" voldoet aan de normen van de erkenningsregeling voor goede doelen en mag zich daarom 'erkend goed doel' noemen.

De jaarrekening is geheel opgemaakt conform de Richtlijn 650 Fondsenwervende Organisaties (aangepast 2016) zoals die is gepubliceerd onder verantwoordelijkheid van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Alle genoemde bedragen zijn in euro's.

Vergelijking voorgaand jaar

De waarderingsgrondslagen zijn, afgezien van de hieronder vermelde stelselwijziging, ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar. Wanneer ten behoeve van het inzicht de rubricering van jaarrekening posten wordt aangepast, zijn de vergelijkende cijfers van het voorgaande jaar aangepast om vergelijkbaarheid met het verslagjaar mogelijk te maken.

Stelselwijziging voorziening onderhoud kantoorpand

Ter bevordering van het inzicht dat recht doet aan het karakter van de activiteiten en werkwijze van de GZB heeft ingaande 1 januari 2019 een stelselwijziging plaatsgevonden betreffende de grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de materiële vaste activa rubriek gebouwen. Vanaf 1 januari 2019 is de componentenbenadering gehanteerd. Dit mag volgens RL 212.806 prospectief verwerkt worden. Het effect op de continuïteitsreserve per 1 januari 2019 bedraagt een toename van € 70.699. Indien het oude stelsel ook in 2019 zou zijn toegepast had dit geleid tot een lager resultaat van € 8.350.

Consolidatie

De verkoop van de GZB-dagboekjes 'Een Handvol Koren' gebeurt door middel van een 'Fiscaal Fondsenwervende Instelling': Stichting GZB. Het bestuur van deze stichting bestaat uit drie medewerkers van de GZB. In statuten is bepaald dat de winst volledig wordt uitgekeerd aan de GZB. De jaarrekening van deze stichting is in de jaarrekening van de Vereniging geconsolideerd.

Informatie over de geconsolideerde stichting:

- Statutaire naam: Stichting GZB - vestigingsplaats: Driebergen-Rijsenburg - rechtsvorm: Stichting
- Doelstelling: Het verrichten van kenbaar fondsenwervende activiteiten, in belangrijke mate met behulp van vrijwilligers, waarvan de opbrengsten uitsluitend ten goede komen aan de Algemeen Nut Beogende Instelling vereniging "De Gereformeerde Zendingsbond", hierna ook te noemen GZB, en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.
- Samenstelling bestuur:

J.P. Ouwehand

voorzitter

H.J. Fikse

secretaris

T. van Steeg

penningmeester

Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met de jaarlijkse afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de economische levensduur van de respectievelijke bedrijfsmiddelen, zonder rekening te houden met eventuele restwaarde.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met de jaarlijkse afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de economische levensduur van de respectievelijke bedrijfsmiddelen, zonder rekening te houden met eventuele restwaarde.

Financiële vaste activa

Deposito's en leningen

Deposito's en leningen verstrekt in het kader van de doelstelling worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid, voorzover daartoe aanleiding bestaat.

Effecten

Het beleid is om obligaties aan te houden tot de datum van aflossing. Deze worden daarom gewaardeerd tegen de aflossingskoers.

De investering in Oikocredit is gewaardeerd tegen historische kostprijs, indien noodzakelijk verminderd met een voorziening voor waardevermindering.

Liquide middelen

De liquide middelen worden opgenomen tegen nominale waarde, waarbij eventuele saldi in vreemde valuta worden gewaardeerd tegen de wisselkoers per balansdatum.

Reserves en fondsen

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve dient voor dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de GZB ook in de toekomst aan zijn verplichtingen kan voldoen.

Bestemmingsreserve

De bestemming van deze reserve is door het bestuur vastgesteld. Naast het bedrag dat beschikbaar is als voorfinanciering van noodhulpprojecten, is in voorgaande jaren voor de periode tot 2023 een reserve gevormd voor extra investeringen in het zendingswerk.

Bestemmingsfondsen

Ontvangen bijdragen van derden met een specifieke bestemming die nog niet in het boekjaar is gerealiseerd, worden aangehouden als bestemmingsfondsen.

De reserves en fondsen zijn opgenomen tegen nominale waarde en bevatten geen externe verplichtingen.

Voorzieningen

De voorzieningen zijn per rubriek nader gespecificeerd en opgenomen tegen nominale waarde.

Langlopende en kortlopende schulden

Verplichtingen die na één jaar vanaf balansdatum vervallen, zijn opgenomen onder langlopende schulden. De langlopende en kortlopende schulden zijn opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs.

Vreemde valuta

De activa en passiva die in buitenlandse valuta zijn gesteld, zijn omgerekend naar euro's tegen de valutakoers op balansdatum. Transacties in buitenlandse munteenheden gedurende het jaar worden omgerekend tegen de op transactiedatum geldende valutakoers.

Baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Alle in de jaarrekening opgenomen lasten zijn opgenomen tegen historische kostprijs.

De baten uit hoofde van nalatenschappen zijn verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Subsidieverplichtingen worden geheel ten laste gebracht van het boekjaar waarin het besluit tot toekenning schriftelijk aan de subsidieontvanger is medegedeeld.

Eigen bijdragen van deelnemers aan bewustwordingsreizen worden in mindering gebracht op de post communicatiekosten, waaronder eveneens de bestedingen zijn verantwoord.

Personeelsbeloning

Salarissen en sociale lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarin deze verschuldigd zijn, in overeenstemming met de arbeidsovereenkomsten.

De GZB hanteert voor haar medewerkers een pensioenregeling waarbij de pensioenuitkeringen zijn gebaseerd op middelloon. Deze pensioenregeling is ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Pensioenfonds Zorg en Welzijn. De over het boekjaar verschuldigde premies worden als kosten verantwoord. Voor per balansdatum nog niet betaalde premies wordt een schuld opgenomen. De risico's voor prijs-indexatie en beleggingsrendement kunnen mogelijk leiden tot aanpassing van de toekomstige bijdragen aan het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Deze risico's komen niet tot uitdrukking in een in de balans opgenomen voorziening. In geval van een tekort bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn heeft de GZB geen verplichting tot het doen van aanvullende bijdragen anders dan toekomstig hogere premies.

Het pensioenfonds PFZW heeft een dekkingsgraad van 99,2% ultimo 2019 (2018: 101,3%). PFZW heeft in maart 2018 het bijgewerkte herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank (DNB). In het herstelplan staan de maatregelen die genomen worden om te zorgen dat de dekkingsgraad weer op het vereiste niveau komt. PFZW heeft 12 jaar de tijd om weer op de dekkingsgraad van 124,8% te komen.

Dit zijn de maatregelen die nu in het herstelplan zijn opgenomen:

- de pensioenen niet verhogen bij een dekkingsgraad onder de 110%;
- de pensioenen verhogen met slechts een deel van de loonstijging (indexeren) bij een dekkingsgraad hoger dan 110%;
- een opslag voor herstel in de premie van 2%, deze opslag is al opgenomen in de huidige premie.

Als de aannames onder het herstelplan niet uitkomen en het echt niet anders kan, is PFZW genoodzaakt de pensioenen te verlagen en zal tijdelijke een extra premie van 2,5% worden gevraagd.

Toelichting op de balans

1. Immateriële vaste activa

	Software	Totaal
<i>Saldo 1 januari 2019</i>		
Aanschafwaarde	60.000	60.000
Cum. afschrijvingen	-16.423	-16.423
Boekwaarde	43.577	43.577
<i>Mutaties in 2019</i>		
Investerings	0	0
Afschrijvingen	-20.000	-20.000
	-20.000	-20.000
<i>Saldo 31 december 2019</i>		
Aanschafwaarde	60.000	60.000
Cum. afschrijvingen	-36.423	-36.423
Boekwaarde	23.577	23.577
Afschrijvingstermijn (jaar)	5	

Software

In 2017 en 2018 is geïnvesteerd in nieuwe bedrijfssoftware. Hierop wordt vanaf 2018 afgeschreven.

2. Materiële vaste activa

	Benodigd voor de bedrijfsvoering			Belegging	Totaal
	Gebouwen en terreinen	Inventarissen	Apparatuur, hardware	Woonhuizen	
<i>Saldo 1 januari 2019</i>					
Aanschafwaarde	420.870	57.871	29.723	49.497	557.961
Cum. afschrijvingen	-297.276	-38.276	-18.049	-49.496	-403.097
Boekwaarde	123.594	19.595	11.674	1	154.864
<i>Mutaties in 2019</i>					
Investerings	0	5.268	4.339	0	9.607
Desinvest. aanschafwaarde	0	0	0	0	0
Afschrijvingen	-5.663	-8.625	-7.188	0	-21.476
Desinv. cum. afschr.waarde	0	0	0	0	0
	-5.663	-3.357	-2.849	0	-11.869
<i>Saldo 31 december 2019</i>					
Aanschafwaarde	420.870	63.139	34.062	49.497	567.568
Cum. afschrijvingen	-302.939	-46.901	-25.237	-49.496	-424.573
Boekwaarde	117.931	16.238	8.825	1	142.995
Afschrijvingstermijn (jaar)	n.v.t.	10	3 - 5	33	

Gebouwen en terreinen

De categorie gebouwen en terreinen betreft het in 1986 aangeschafte terrein en kantoorpand, gelegen aan de Faunalaan 249 in Driebergen, inclusief uitgevoerde verbouwingskosten.

Op grond van een in 2017 opgevraagd verkoopadvies is de onderhandse verkoopwaarde ca. € 450.000.

Op het terrein (boekwaarde € 100.000) wordt niet meer afgeschreven. De afschrijving in 2019 betreft geactiveerde verbouwingskosten in 2018.

Met ingang van 2019 wordt groot onderhoud met behulp van de componentenmethode geactiveerd en afgeschreven. Onderhoudskosten tot € 5.000 worden direct ten laste van de huisvestingskosten gebracht.

Woonhuizen

Dit betreft een woning aan de Valckenboschlaan 16 te Zeist (WOZ waarde € 387.000).

3. Financiële vaste activa

	Van Lanschot Deposito's	Renteloze Leningen	Totaal
Saldo per 1 januari 2019	225.000	15.350	240.350
Bij: verstrekkingen	0	9.600	9.600
Af: aflossingen	0	-5.325	-5.325
Saldo per 31 december 2019	225.000	19.625	244.625

Van Lanschot Deposito's

De looptijd van deze deposito's is overwegend langlopend, namelijk tot 2025. Het vroegtijdig opnemen van de deposito's is, tegen betaling van een boeterente, mogelijk.

Renteloze leningen

Dit betreft renteloze leningen die zijn verstrekt aan zendingswerkers in het kader van de doelstelling. De resterende looptijd bedraagt gemiddeld drie jaar. Vanwege de geringe invloed is het bedrag van de renteloze leningen niet contant gemaakt.

4. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2019	31-12-2018
Nalatenschappen	323.797	594.079
Rente effecten	191.931	191.965
Debiteuren - GZB-dagboek	90.531	99.411
Debiteuren - EO Metterdaad	62.328	59.864
Debiteuren - zendings-/thuisfrontcommissies	15.000	0
Debiteuren - experience reizen	27.463	0
Debiteuren - overig	5.045	0
Voorschotten zendingswerkers	20.700	83.450
Rekening courant HGJB	26.124	0
Rekening courant Centrum voor Israëlstudies	19.995	0
Rente spaartegoeden	7.462	8.674
Overige vorderingen en vooruitbetaalde kosten	97.772	83.619
	888.148	1.121.062

5. Effecten

	Saldo per 1-1-2019	Bij	Af	Saldo per 31-12-2019
7,50 % Nederland 1993/2023	2.676.462	0	0	2.676.462
Oikocredit EDCS U.A.	500.000	0	0	500.000
	3.176.462	0	0	3.176.462
Marktwaaarde				4.045.947

Dit betreft obligaties die dienen als belegging van de continuïteitsreserve en de andere voorzieningen, zodat structurele baten worden gegenereerd die aan de doelstelling kunnen worden besteed.

De beleggingen in staatsobligaties bevinden zich in depot bij ING Bank te Zeist.

Een deel van het beschikbare vermogen wordt missiegerelateerd belegd. Daartoe is door middel van direct membership geïnvesteerd in aandelen Oikocredit.

6. Liquide middelen

	31-12-2019	31-12-2018
Spaartegoeden		
ING (spaarrekeningen)	950.000	2.300.000
ABN-AMRO (spaarrekening)	518.453	518.000
Rabobank (spaarrekening)	500.000	500.000
Van Lanschot (deposito - looptijd tot medio 2018)	0	0
	1.968.453	3.318.000
Bankrekeningen	939.961	843.284
Kas	3.907	2.842
	2.912.321	4.164.126

De spaarrekeningen en banktegoeden zijn per direct opeisbaar.

7. Reserves en fondsen

	Continuïteits- reserve	Bestemmings- reserves	Subtotaal Reserves	Bestemmings- fondsen	Totaal
Saldo per 1 januari 2018	4.196.079	2.070.000	6.266.079	1.029.163	7.295.242
Uit resultaatbestemming	-135.539	-649.000	-784.539	205.434	-579.105
Saldo per 31 december 2018	4.060.540	1.421.000	5.481.540	1.234.597	6.716.137
Saldo per 1 januari 2019	4.060.540	1.421.000	5.481.540	1.234.597	6.716.137
Uit resultaatbestemming	-951.106	-394.500	-1.345.606	109.137	-1.236.469
Overheveling voorziening *)	70.699	0	70.699	0	70.699
Saldo per 31 december 2019	3.180.133	1.026.500	4.206.633	1.343.734	5.550.367

7.1 Continuïteitsreserve

In 2019 heeft het bestuur de norm voor de continuïteitsreserve opnieuw vastgesteld tot en met 2021. De reserve heeft bij de GZB de volgende kernfuncties:

- financiering vaste activa
- financiering werkkapitaal
- buffer in geval van structurele inkomstendaling

Voor het vaststellen van de buffer bij structurele inkomstendaling is een scenario gekozen van een structurele inkomstendaling van 20%. Uitgaande van dit scenario moeten de activiteiten van de GZB één jaar kunnen worden voortgezet en na dit jaar moeten een deel van de contractuele verplichtingen met medewerkers en partnerkerken kunnen worden afgebouwd, zodat de omvang van de bestedingen in evenwicht is met de lagere inkomsten.

Op basis van deze uitgangspunten is de reserve voor de jaren 2019, 2020 en 2021 vastgesteld op € 3.000.000. Verder geldt een toegestane bandbreedte van 5%, waarbinnen de reserve zich van jaar tot jaar mag bewegen. Het saldo van baten en lasten na toevoeging of onttrekking aan bestemmingsfondsen en bestemmingsreserves wordt toegevoegd dan wel onttrokken aan de continuïteitsreserve. Over- of onderschrijdingen van de toegestane bandbreedte worden binnen 2 boekjaren onttrokken of aangezuiverd

*) per 1 januari 2019 is in verband met een stelselwijziging de voorziening groot onderhoud overgeheveld naar de continuïteitsreserve. Voor verdere toelichting, zie 8.

7.2 Bestemmingsreserves

	Saldo per 1-1-2019	Bij	Af	Saldo per 31-12-2019
Noodhulp	111.000	151.000	81.000	181.000
Reserve projecten volgend boekjaar	0	5.500	0	5.500
Bestedingsplan 2015 (besteding 2016-2019)				
Nieuw werk Azië	90.000	0	90.000	0
Nieuw werk Midden-Oosten	100.000	0	100.000	0
Nieuw werk Europa	40.000	0	40.000	0
	230.000	0	230.000	0
Bestedingsplan 2016 (besteding 2017-2023)				
Acht extra uitzendingen 2017 - 2023	1.080.000	0	240.000	840.000
	1.421.000	156.500	551.000	1.026.500

De bestemmingsreserve noodhulp dient om, in lijn met het meerjarenbeleidsplan, snel actie te kunnen ondernemen richting partnerorganisaties indien zich noodsituaties voordoen.

Vanuit de ontvangen giften voor noodhulpacties wordt 10% aan de bestemmingsreserve noodhulp toegevoegd. Uit deze reserve wordt het volgende bekostigd:

- voorschotfinanciering voor nieuwe noodhulpacties, waarvoor nadien onvoldoende fondsen worden geworven;
- kleinschalige noodhulpprojecten waarvoor geen fondsenwervende actie wordt gestart;
- begeleiding van in uitvoering zijnde noodhulp programma's;
- fondsenwerving voor noodhulpacties;

In 2019 zijn eveneens het tekort uit het noodhulpfonds Oostelijk Afrika in 2018 (€ 50.000) en het overschot uit het noodhulpfonds Nepal in 2019 (€ 67.000) onttrokken respectievelijk toegevoegd aan deze reserve.

De overige posten in de bestemmingsreserves zijn gevormd vanuit de inkomsten nalatenschappen in 2015 en 2016 en worden in de komende jaren besteed.

7.3 Bestemmingsfondsen

Hieronder is een specificatie van het verloop in 2018 opgenomen:

Organisatie	Bestemming	Saldo per 1-1-2019	Bij	Af	Saldo per 31-12-2019
I. Baten uit acties derden / fondsen					
HGJB	Nepal	28.000	0	28.000	0
Comité d' Entraide	Frankrijk	7.349	0	0	7.349
	<i>subtotaal</i>	<u>35.349</u>	<u>0</u>	<u>28.000</u>	<u>7.349</u>
II. Noodhulp-acties					
Gemeenten en particulieren	Nepal	86.000	11.000	97.000	0
Gemeenten en particulieren	Syrië	187.000	259.000	241.000	205.000
Gemeenten en particulieren	Sulawesi	375.000	4.000	75.000	304.000
Gemeenten en particulieren	Idai (Afrika)	0	445.000	233.000	212.000
Gemeenten en particulieren	Albanië	0	35.000	0	35.000
	<i>subtotaal</i>	<u>648.000</u>	<u>754.000</u>	<u>646.000</u>	<u>756.000</u>
III. Overige bestemde giften					
Gemeenten en particulieren	Werkersfonds	338.946	112.934		451.880
Gemeenten en particulieren	Projectenfonds	112.302	8.500	17.297	103.505
Nalatenschap	Hulpverlening	100.000	0	75.000	25.000
	<i>subtotaal</i>	<u>551.248</u>	<u>121.434</u>	<u>92.297</u>	<u>580.385</u>
Totaal		<u>1.234.597</u>	<u>875.434</u>	<u>766.297</u>	<u>1.343.734</u>

Door de betreffende donoren of erflaters is een beperking in de besteding van de fondsen opgelegd, die is weergegeven in de kolom 'Bestemming'. Besteding van de fondsen geschiedt, voor zover dit niet binnen één jaar mogelijk is, in overleg met de betreffende donor.

8. Voorzieningen

	Sublegaten	Wachtgeld regeling	Onderhoud kantoorpand	Totaal
Saldo per 1 januari 2018	94.000	0	73.950	167.950
Bij: toevoegingen	11.200	0	8.350	19.550
Af: onttrekkingen	-21.600	0	-11.601	-33.201
Af: vrijval	0	0	0	0
Saldo per 31 december 2018	<u>83.600</u>	<u>0</u>	<u>70.699</u>	<u>154.299</u>
Saldo per 1 januari 2019	83.600	0	70.699	154.299
Bij: toevoegingen	0	92.243	0	92.243
Af: onttrekkingen	-52.200	-49.041	0	-101.241
Af: vrijval	-5.400	-43.202	0	-48.602
Af: overheveling naar continuïteitsreserve	0	0	-70.699	-70.699
Saldo per 31 december 2019	<u>26.000</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>26.000</u>

Sublegaten

Vanuit een ontvangen legaat worden in de periode tot en met februari 2022 aan enkele personen sublegaten uitgekeerd op voorwaarde van het in leven zijn van deze personen. De voorziening is gebaseerd op een actuariële berekening en bevat eveneens de naar verwachting te betalen erfbelasting namens de sublegatarissen. Van deze voorziening heeft € 4.000 een looptijd van korter dan één jaar.

Wachtgeldregeling

De voorziening Wachtgeldregeling is bestemd voor aanspraken door zendingswerkers, die tijdens en na verblijf in het buitenland niet verplicht verzekerd zijn tegen de gevolgen van werkloosheid.

De voorziening is gebaseerd op het aantal zendingswerkers dat ultimo boekjaar aanspraak maakte op de wachtgeldregeling en heeft een kortlopend karakter.

Onderhoud kantoorpand

Ter bevordering van het inzicht dat recht doet aan het karakter van de activiteiten en werkwijze van de GZB heeft ingaande 1 januari 2019 een stelselwijziging plaatsgevonden betreffende de grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de materiële vaste activa rubriek gebouwen. Vanaf 1 januari 2019 is de componentenbenadering gehanteerd.

9. Langlopende schulden

	31-12-2019	31-12-2018
Stichting Roobol-Houpsfonds	242.025	242.025
Reservering wederinpassingstoelage zendingswerkers	171.986	209.329
Reservering overtochtkosten zendingswerkers	129.400	127.200
Projectverplichtingen	18.000	0
	<u>561.411</u>	<u>578.554</u>

Stichting Roobol-Houpsfonds

Het vermogen van deze stichting wordt volledig belegd via de GZB. De GZB vergoedt over het beheerde vermogen op grond van een leningsovereenkomst een rente van 5%. Stichting Roobol-Houpsfonds keert de opbrengst van het vermogen, na aftrek van de kosten, volledig uit aan de GZB ter ondersteuning van het missionaire werk. De instandhouding van het kapitaal van deze stichting is statutair vastgelegd. Derhalve is deze overeenkomst als langlopend gekwalificeerd.

10. Kortlopende schulden

	31-12-2019	31-12-2018
Projectverplichtingen	593.112	812.215
Reservering wederinpassingstoelage zendingswerkers	93.729	77.725
Reservering overtochtkosten zendingswerkers	26.800	46.450
Crediteuren	108.350	153.540
Reservering vakantietoelage en vakantiedagen	166.619	165.811
Loonbelasting en premies werknemersverzekeringen	99.775	83.520
Vooruitontvangen bedragen experience reizen	41.644	0
Stichting Morgenlandzending	3.244	11.590
Vakantietoelagen en kosten zendingswerkers	31.235	29.640
Omzetbelasting	20.281	14.590
Overige schulden	65.561	56.370
	<u>1.250.350</u>	<u>1.451.451</u>

Projectverplichtingen projecten EO Metterdaad	Toezegging EO	Saldo per 1-1-2019	Toegezegd partner	Uitbetaald	Balans 31-12-2019
<i>2017</i>					
DR Congo - via partner	171.702	20.701	0	-19.559	1.142
DR Congo - direct	44.179	5.499	0	-5.499	0
Nepal	259.500	33.000	0	-25.500	7.500
<i>2018</i>					
Nepal (tv actie)	70.000	52.250		-52.250	0
Nepal (noodhulp)	50.000	10.000			10.000
<i>2019</i>					
Nepal (tv actie)	50.000	0	50.000	-31.250	18.750
Centraal Azië	21.197		21.197	-15.000	6.197
Nepal	8.371		8.371	-8.371	0
Indonesië	5.000		5.000	5.000	10.000
		<u>121.450</u>	<u>84.568</u>	<u>-152.429</u>	<u>53.589</u>

11. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen*Meerjarige rechten*

Uit 2019 zijn er 168 particulieren, die een meerjarige gift in de vorm van een schenkingsakte of overeenkomst periodieke gift hebben toegezegd. In enkele gevallen zijn deze giften specifiek bestemd als bijdrage in de kosten van een zendingswerker of project. Dit resulteert in de volgende toegezegde giften voor de komende jaren:

	Aantal aktes	Bedrag
2020	168	137.272
2021	144	108.312
2022	111	62.679
2023	87	50.984
2024	65	35.804
2025	51	26.100
2026	49	25.040
onbepaalde tijd	48	24.240

Meerjarige verplichtingen

Eind 2019 bestaat een leasecontract met BNP Paribas Lease Solutions ISO Groep voor print- en kopieerapparatuur met een looptijd tot 31 maart 2024. De jaarlijkse verplichting bedraagt € 3.920 en wordt jaarlijks geïndexeerd.

Toelichting op de staat van baten en lasten

12. Baten van particulieren

Contributies en giften
Noodhulp
Nalatenschappen

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
2.346.286	2.175.000	2.153.756
109.081	50.000	54.018
395.363	800.000	1.363.366
2.850.730	3.025.000	3.571.140

13. Baten van kerken

Collecten en giften
Project 10 27
Noodhulp

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
2.681.471	2.550.000	2.484.100
557.765	675.000	572.950
379.347	100.000	428.565
3.618.583	3.325.000	3.485.615

14. Baten van vermogensfondsen

Vermogensfondsen en fondsen op naam

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
94.553	150.000	114.615

15. Baten van bedrijfsleven en scholen

Bedrijven en organisaties
Scholen

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
154.305	100.000	158.751
49.848	50.000	81.590
204.153	150.000	240.341

16. Baten van andere fondsenwervende organisaties

World Charitable Foundation
Stichting Morgenlandzending
EO-Metterdaad
HGJB
Verre Naasten
NG Kerk Zuid-Afrik
Zondagsscholenbond
Overig

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
93.197	0	0
90.000	10.000	0
85.432	100.000	136.479
50.189	100.000	149.588
37.045	0	0
20.000	0	0
0	0	30.515
33.938	90.000	5.011
409.801	300.000	321.593

EO-Metterdaad - bestemmingen	Toezegging uit vorig boekjaar	Toezegging boekjaar	Uitgestelde baten	Baten boekjaar	Bestedingen
Nepal (tv actie)	50.000	0	0	50.000	50.000
Centraal-Azië		21.197	0	21.197	21.197
Nepal		8.371	0	8.371	8.371
Peru		5.000	0	5.000	5.000
Peru		22.375	-22.375	0	0
Vergoeding apparaatskosten		864	0	864	0
	50.000	57.807	-22.375	85.432	84.568

17. Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

GZB-dagboek
- Omzet
- Kostprijs
Brutowinst

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
349.810	300.000	325.032
-87.970	-100.000	-88.009
261.840	200.000	237.023

Overige publicaties en activiteiten

- Omzet
- Kostprijs
Brutowinst

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
6.239	0	5.482
-2.949	0	-997
3.290	0	4.485
265.130	200.000	241.508

18. Lasten

Subsidie/bijdragen

Zendingswerkers
 Zendingswerkers in samenwerkingsverband
 Korte termijn uitzendingen / gastdocentschappen
 Ondersteuning uitzendingen vanuit gemeenten
 Projecten

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
2.868.938	3.010.000	2.578.432
496.832	475.000	494.726
105.520	75.000	57.518
197.040	110.000	104.710
2.914.551	3.067.000	3.353.714
6.582.881	6.737.000	6.589.100
626.889	803.000	613.552
7.209.770	7.540.000	7.202.652

Toegerekende organisatiekosten

Zendingswerkers

Veldtoelagen en salarissen
 Verzekeringen
 Werkkosten
 Egalisatie overtocht en wachtgeld
 Werving, opleiding en medische begeleiding

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
1.036.685	989.000	968.103
487.217	492.000	437.436
608.084	613.000	564.090
307.629	275.000	283.186
429.323	641.000	325.617
2.868.938	3.010.000	2.578.432

Uitgezonden medewerkers (fte)
 Uitzendingen in samenwerkingsverband
 Ondersteuning uitzendingen gemeenten

42,40	43,82	36,70
14,00	13,00	11,40
14,00	12,00	10,00

Programma's en projecten

Projectbestedingen
 Projectbestedingen - noodhulp
 Correctie projectverplichtingen voorgaande jaren
 Bezoekreizen en conferenties
 Retraites

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
2.317.954	2.570.000	2.800.202
567.110	375.000	407.837
-113.808	0	18.873
84.204	54.000	126.802
59.091	68.000	0
2.914.551	3.067.000	3.353.714

Communicatiekosten

Relatiebeheer gemeenten
 Experience reizen
 Experience reizen - eigen bijdrage doelgroep
 Communicatie - print
 Communicatie - online
 Communicatie - events
 Fondsenwerving

2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
58.460	70.000	31.011
56.238	115.000	155.785
-54.418	-100.000	-135.741
95.157	111.000	110.926
12.534	11.000	5.694
75.500	78.000	84.487
116.871	95.000	102.498
360.342	380.000	354.660

Met het oog op bewustwording van gemeenteleden en in het bijzonder jongeren organiseert de GZB Experience reizen. Van de deelnemers wordt een eigen bijdrage gevraagd, die is gebaseerd op de directe kosten van de reis. De GZB neemt de indirect (personele) kosten van deze reizen voor zijn rekening als investering in de bewustwording. De personele inzet voor het ontwikkelen van de reizen en reisleiding is ca. 0,5 FTE.

Directe personeelskosten

	2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
Salarissen	1.303.983	1.264.000	1.170.571
Sociale lasten	218.055	200.000	183.939
Pensioenlasten	136.848	137.000	120.771
Reiskosten woon-werk	56.267	69.000	52.863
Doorbelasting personeelskosten	-82.426	0	-79.625
	<u>1.632.727</u>	<u>1.670.000</u>	<u>1.448.519</u>
Aantal medewerkers (fte)	22,79	23,15	20,81

Bezoldiging directeur

Het bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld door middel van toepassing van en inschaling binnen de Arbeidsvoorwaardenregeling van de Protestantse Kerk in Nederland. Jaarlijks voert het bestuur een evaluatiegesprek met de directeur.

Directeur: ds. J.P. Ouwehand

Dienstverband

	2019 rekening
Aard	Onbepaald
Uren	36
Percentage	100%
Periode	1-1-2019 t/m 31-12-2019 (12 maanden)

Bezoldiging

Jaarinkomen	
- Bruto salaris	80.410
- Vakantiegeld	6.433
- Eindejaarsuitkering	<u>6.674</u>
	93.517
Belaste vergoedingen (reiskosten)	865
Pensioenlasten (werkgeversdeel)	11.162
Totaal 2019	<u>105.544</u>
Totaal 2018	<u>101.980</u>

Bestuursleden werden niet bezoldigd; ook worden geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

19. Financiële baten en lasten

	2019 rekening	2019 begroting	2018 rekening
Rentebaten - effecten	205.700	201.000	205.700
Rentebaten - deposito's en spaarrekeningen	12.343	18.000	15.178
Rentebaten - activa ter belegging	7.428	4.000	7.040
Rentelasten - rekeningen-courant, betalings-/koersverschillen	-14.953	-10.000	-14.173
Kosten van beleggingen	-5.882	-3.000	-3.276
	<u>204.636</u>	<u>210.000</u>	<u>210.469</u>

Toelichting op de staat van baten en lasten

Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

Bestemming	Besteed aan doelstellingen		Wervingskosten	Kosten beheer en administratie	Werkelijk 2019	Begroot 2019	Werkelijk 2018
	Missionair werk	Bewustwording					
Kostensoort							
Subsidies/bijdragen							
- Zendingswerkers	2.868.938				2.868.938	3.010.000	2.578.432
- Zendingswerkers in samenwerking	496.832				496.832	475.000	494.726
- Korte termijn / gastdocentschappen	105.520				105.520	75.000	57.518
- Helpdesk ondersteuning gemeenten	197.040				197.040	110.000	104.710
- Projecten en bijdragen	2.914.551				2.914.551	3.067.000	3.353.714
Communicatiekosten		180.171	180.171		360.342	380.000	354.660
Directe personeelskosten	527.371	336.342	316.749	452.265	1.632.727	1.670.000	1.448.519
Overige personeelskosten	17.722	11.303	10.642	15.200	54.867	64.000	66.275
HRM - werving, opleiding, begeleiding	7.194	4.588	4.319	6.172	22.273	40.000	48.705
Huisvesting	9.156	5.839	5.499	7.852	28.346	39.000	40.112
Kantoor en algemeen	52.049	33.195	31.262	44.637	161.143	165.000	180.577
Afschrijving	13.397	8.544	8.046	11.489	41.476	59.000	36.438
Werkelijk 2019	7.209.770	579.982	556.688	537.615	8.884.055	9.154.000	8.764.386
Begroot 2019	7.540.000	582.000	634.000	398.000		9.154.000	
Werkelijk 2018	7.202.652	479.555	550.554	531.625			8.764.386

Toelichting

Hieronder is in procenten weergegeven hoe enkele kostensoorten verdeeld zijn over de bestemmingen. Eveneens is hier de verdeling van fte's over de bestemmingen vermeld, die is gebaseerd op de gemiddelde tijdsbesteding. Enkele kostensoorten worden evenredig aan de verdeling van fte's toegerekend aan de bestemmingen.

De verdeling is gebaseerd op de werkelijke tijdsbesteding van de medewerkers.

Bestemming	Besteed aan doelstellingen		Wervingskosten	Kosten beheer en administratie	Werkelijk 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2017
	Missionair werk	Bewustwording					
Kostensoort							
Subsidies/bijdragen	100				100		
Communicatiekosten		50	50		100		
Directe personeelskosten	fte's op basis van tijdsbesteding						
Overige personeelskosten	fte's op basis van tijdsbesteding						
HRM - werving, opleiding, begeleiding	fte's op basis van tijdsbesteding						
Huisvestingskosten	fte's op basis van tijdsbesteding						
Kantoor en algemeen	fte's op basis van tijdsbesteding						
Afschrijving	fte's op basis van tijdsbesteding						
Verdeling fte's per bestemming op basis van gemiddelde tijdsbesteding	7,36	4,69	4,42	6,31	22,79	23,15	20,81

Opgesteld d.d. 22 april 2020 door

Vastgesteld door het bestuur, in de vergadering van 22 april 2020,

w.g.	w.g.	w.g.	w.g.
ds. J.P. Ouwehand directeur	N.A. de Waal (voorzitter)	A.A. Heij RA	ir. A.F. Visscher - Hofman
	w.g.	w.g.	
	mr. E.F. Lagerwerf - Vergunst (secretaris)	ds. W.C. Polinder	
	w.g.	w.g.	
	A. de Groot - de Greef	ds. J.C. van Trigt	

12. Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

In maart 2020 heeft de verspreiding van het Corona-virus wereldwijd en ook in Nederland geleid tot ingrijpende maatregelen. Het is duidelijk dat de gevolgen hiervan ook de GZB zullen raken. Tegelijk is de omvang hiervan op het moment van opmaken van de jaarrekening nog niet betrouwbaar in te schatten. Hoewel de financiële gevolgen mogelijk groot zijn, zijn de beschikbare reserves en liquiditeit van de GZB toereikend zijn om de financiële risico's ten gevolg van het Corona-virus te dragen en is er daarom geen sprake van een ernstige onzekerheid in de continuïteit.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De Gereformeerde Zendingsbond
Postbus 28
3970 AA DRIEBERGEN

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van De Gereformeerde Zendingsbond

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van De Gereformeerde Zendingsbond te Driebergen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag op pagina 83 tot en met pagina 97 opgenomen jaarrekening voor het jaar geëindigd op 31 december 2019 een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van De Gereformeerde Zendingsbond per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019 met een balanstotaal van € 7.388.128;
2. de staat van baten en lasten voor het boekjaar eindigend op 31 december 2019 met een resultaat van € 1.236.469 (tekort); en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van De Gereformeerde Zendingsbond, zoals vereist in de Verordening inzake de Onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag (pagina 3 tot en met 82);
- de overige gegevens (pagina 98).

- 2 -

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat en alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties vereist is. Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Was getekend te Sliedrecht, 22 april 2020.

WITH accountants B.V.
P. Alblas RA

Bijlage.

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2019 van De Gereformeerde Zendingsbond

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een vereniging haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.